

Landskapsanalys och stadsutveckling

En studie av Jonsboda

Mikael Ohlsson

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för naturresurser och lantbruksvetenskap

Institutionen för stad och land, avdelningen för landskapsarkitektur, Uppsala

Examensarbete för yrkesexamen på landskapsarkitekturprogrammet

EX0507 Självständigt arbete i landskapsplanering, 30 hp

Nivå: Avancerad A2E

© 2013 Mikael Ohlsson, e-post: mikaelohlsson796@gmail.com

Titel på svenska: Landskapsanalys och stadsutveckling, En studie av Jonsboda

Title in English: Landscape Analysis and Urban Development, A study of Jonsboda

Handledare: Ulla Berglund, institutionen för stad och land

Examinator: Ann Åkerskog, institutionen för stad och land

Opponent: Emma Butler, White arkitekter AB

Foto: Författaren om inget annat anges

Originalformat: A4

Nyckelord: landskapsanalys, stadsutveckling, grönstruktur, LCA, Växjö, trädgårdsstad

Online publication of this work: <http://epsilon.slu.se>

Förord

Detta är mitt examensarbete på landskapsarkitektutbildningen vid Sveriges Lantbruksuniversitet i Uppsala. Arbetet har utförts i kursen självständigt arbete i landskapsplanering EX0507 under våren och sommaren 2012. Jag vill ge ett stort tack till min handledare Ulla Berglund som har varit ett bra stöd under arbetets gång. Jag vill även tacka Maria och alla andra trevliga personer på Växjö kommun som har hjälpt mig med information om Jonsboda och diskuterat problem och lösningar. Slutligen vill jag tacka Mats för korrekturläsningen och Hanna för att du har varit där när jag behövt det som mest.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Summary.....	4

Del 1 INTRODUKTION

Syfte.....	8
Bakgrund.....	8
Avgränsningar.....	8

Metod och genomförande

Arbetsgång.....	9
Landskapsanalys.....	9
Struktur- och sensorisk analys.....	9
Landskapskaraktärsbeskrivning.....	10

Del 2 MÅL, RIKTLINJER OCH UTGÅNGSPUNKTER

Växjö kommuns mål och riktlinjer.....	13
Trädgårdsstäder.....	16
Gröna värden.....	19
Kulturella aspekter.....	19
Ekologiska aspekter.....	20
Sociala aspekter.....	21

Del 3 JONSBODAS FÖRUTSÄTTNINGAR

En översikt över Jonsboda och dess omgivning.....	25
Jonsbodas Historia.....	27
Naturvärden, djurliv och rekreativa möjligheter.....	30

Del 4 LANDSKAPSANALYS

Struktur och sensorisk analys.....	33
Vägstruktur - Jonsbodas stråk.....	33
Gränser, områden och barriärer.....	34
Siktlinjer och landmärken.....	35
Ljud och lukt.....	36

Landskapskaraktärisering.....

1. Det fragmenterade skogslandskapet.....	38
2. Stora skogslandskapet.....	39
3. Åker- och beteslandskapet.....	41
4. Björkbetet.....	42
5. Eklandskapet.....	44
6. Militärhöjden.....	46
7. Götatorp.....	47
8. Övningsplats Nothemmet.....	48
9. Nothemmet.....	49
10. Jonsbodapiren.....	50
11. Norra slamdammarna.....	51
12. Ryafällan.....	53
13. Olovstorp.....	54
14. Västra åkern.....	55
15. Ekebergshult.....	56
16. Lunden.....	57
17. Bergundavägen.....	58
18. Sjölidens grustäkt.....	59
19. Södra slamdammarna.....	60
20. Jonsbodakärret.....	61

Jonsbodas gröna värden.....	62
Placering av Jonsbodas stadsdel.....	64

Del 5 FÖRSLAG

Riktlinjer för grönstrukturen.....	67
Fyra stråk och en väg.....	67
Sjöstråket.....	67
Skogsstråket.....	69
Kulturstråket.....	70
Dalstråket.....	71
Bergundavägen.....	72

Riktlinjer för Vägar och kommunikationer.....

Gatans gröna gestaltning.....	73
Gatans hierarki.....	73
Huvudgata.....	73
Kvartersgator.....	74
Gårdsgator.....	74
Cykelvägar.....	75
Gångvägar.....	75
Kollektivtrafik.....	75

Riktlinjer för bebyggelse och stadsrum.....

Bebyggelsen huvudstruktur.....	76
Kvartersstruktur.....	77
Oregelbundna kvarter.....	77
Enkelsidiga kvarter.....	78
Blandade hustyper.....	78
Olika hustyper.....	78
Stadsdelens gröna rum.....	79

Del 6 DISKUSSION

Analysdiskussion.....	81
Resultatdiskussion.....	82

REFERENSER

Textkällor.....	84
Bildkällor.....	86

BILAGOR

Bilaga 1- Fältprotokoll landskapskaraktärisering	
--	--

Landskapsanalys och stadsutveckling, en studie av Jonsboda är ett examensarbete på 30 hp, i ämnet landskapsplanering vid Institutionen för stad och land vid Sveriges Lantbruksuniversitet i Uppsala. Syftet med arbetet har varit att fördjupa kunskaper inom landskapsplanering och stadsutveckling. För att uppnå dessa syften har målet varit att undersöka hur en av Växjö framtida stadsdelar kan utvecklas med hänsyn till Växjö kommuns mål och landskapets förutsättningar.

Metod och genomförande

Arbetet har utförts genom litteraturstudier och analys- och förslagsarbete. Litteraturen har i första hand gett en bild av områdets historia och förutsättningar som senare legat till grund för analysarbetet. Litteraturstudierna har dessutom identifierat Växjö kommuns riktlinjer för Jonsbodas utveckling samt tillvägagångssätt för landskapsanalysen.

Analysarbetet är uppdelat i två delar, en struktur- och sensorisk analys samt en landskapskaraktärisering. Strukturanalysen bygger på Lynch-metoden som går ut på att undersöka hur människor orienterar sig i och upplever landskapet. Analysen använder sig av fem element för att beskriva upplevelsen av landskapet: Stråk – befintliga vägar. Gränser – upplevda hinder i omgivningen, till exempel vegetation, floder, topografi och byggnader. Områden – delar av landskapet med en enhetlig arkitektonisk eller kulturell karaktär. Noder – samlingsplatser och större korsningar. Landmärken – betydelsefulla objekt i omgivningen som kan användas som

referenspunkter. Den sensoriska analysen omfattar visuella kvaliteter men även ljud och lukt. Landskapskaraktäriseringen utgår från metodiken i Landscape Character Assessment (LCA). Målet är här att få en större förståelse för och helhetssyn av landskapet. Metoden består av en beskrivning av landskapets karaktär som följs av en bedömning utifrån bestämda kriterier.

Arbetet består av fyra delar som i korthet beskrivs i denna sammanfattning. Först beskrivs de riktlinjer och principer som analysen och förslaget grundar sig på. Sedan följer en beskrivning av Jonsbodas historia och förutsättningar. Efter detta sammanfattas analysens resultat och slutligen förslagets riktlinjer.

Mål och riktlinjer

Som ett första steg identifierades Växjö kommuns mål och riktlinjer för stadens utveckling. Ur översiktsplanen sammanfattades de viktigaste punkterna. Stadsdelen ska vara av trädgårds-karaktär och ligga i ett sjönära vackert läge utformat i bebyggelsestråk. Den ska bestå av en sammanhållande grönstruktur med närhet till gröna kilar, sammankopplade grönstråk, ha god tillgång till parker och gröna rum samt anpassas till landskapet. Dessutom ska stadsdelen vara tätast runt centrum och bestå av en arkitektonisk och upplevelserik variation.

Grundprinciper för trädgårdsstadens uppbyggnad har också identifierats genom litteraturstudier. Sammanfattningsvis handlar det om en måttlig täthet med låga hushöjder, trädgård till alla hus, medvetet

utformade gator och torg samt en blandad bebyggelse och ett hierarkiskt gatunät.

Slutligen fastställdes riktlinjer för bedömningen av landskapskaraktäriseringen som utgår från ett ekologiskt, kulturellt och socialt perspektiv. Landskapets sociala värden har definierats utifrån Stockholms Region- och trafikplanekontors sociala upplevelsevärden som är uppdelade i kategorierna: orördhet och trolska naturmiljöer, skogskänsla, utblickar och öppna landskap, variationsrikedom och naturpedagogik, kulturhistoria och levande landskap, aktivitet och utmaning samt service och samvaro.

Förutsättningar

Arbetets nästa del beskriver Jonsbodas historia och förklarar varför landskapet ser ut som det gör idag. Dessutom sammanfattas områdets och dess omgivnings förutsättningar och möjliga framtida förändringar. Jonsboda har historiskt varit en del av Bergkvara gods och präglas fortfarande av detta genom att flera torp, åkrar och betesmarker finns i området. Det är även påverkat av tidigare militär verksamhet, som huvudsakligen förekommit i de norra delarna. Landskapet består idag huvudsakligen av skogsmark och nyttjas inom skogsbruket. Genom litteraturstudier och fältarbete identifierades även naturvärden, rekreativa möjligheter och djurliv.

Analys

I strukturanalysen identifieras viktiga stråk. Stråken består av två större vägar som är de största transportlederna för biltrafiken i området. Det förekommer dessutom ett nät av mindre grusvägar och stigar. Ett av de viktigaste stråken i området är Växjö runt, ett etablerat promenadstråk som sträcker sig runt Växjö. Resultatet av strukturanalysen visar att Jonsboda är ett landskap med ett flertal byggda och naturliga barriärer. De skapas av landskapets topografi, vegetation och linjära landskapselement som vägar, stängsel och vattendrag. Skogsmarken och de öppna kulturmarkerna skapar tydliga öppna och slutna rum. Dominansen av slutna rum gör att det finns få landmärken i området bortsett från de öppna markerna utmed sjön i öster och kulturlandskapet i norr. Den sensoriska analysen visade att störande ljud kan förekomma från verksamheter från reningsverk och grustäkt samt från större bilvägar i området. Tysta miljöer upplevdes i närheten av sjön och i de stora skogsområdena.

Landskapskaraktäriseringen resulterade i tjugo delområden med unik karaktär. Karaktäriseringen har skett genom kartstudier och fältstudier och bygger på att undersöka aspekter enligt LCA-metoden. Identifierade områden bestod bland annat av större skogsområden, områden präglade av kulturhistoria, jordbruk och topografin samt områden påverkade av verksamheter som grustäkter och rening av sjöar. Efter karaktäriseringen utfördes en bedömning för att fastställa vilka värden det finns i området samt var stadsdelen bör placeras.

Jonsbodas största ekologiska värden bedömdes vara mindre områden med dokumenterat högt naturvärde och de stora obrutna skogsmarkerna. Områdets största kulturella värden består av de torp, åkrar och beteshagar som härstammar från tiden då Jonsboda var en del av Bergkvara gods. Dessutom finns det flera bevarade fornlämningar i form av rösen och fossila åkrar som är bevarandevärda. Områdets sociala värden består till stor del av orördhet och skogskänsla i skogsområden och utblickar och öppna landskap i öster. Värden från de ekologiska och kulturella aspekterna ger även sociala värden i form av upplevelse av kulturhistoria och levande landsbygd samt variationsrikedom och naturpedagogik. Placeringen av stadsdelen begränsas av reningsverket i norr och av det faktum att kommunen har satt målet om ett sjönära läge, både visuellt och fysiskt. Dessutom ska stadsdelen anläggas som ett bebyggelsestråk med tydlig koppling mot staden. Analysen visade att den bästa placeringen för stadsdelen är nära vattnet på östra sida om Bergundavägen, i områden utan höga värden.

Förslag

Utifrån litteraturen och analyserna utformades riktlinjer för Jonsbodas framtida utveckling. Förslaget tar upp grönstruktur, vägar och kommunikationer samt bebyggelsestruktur.

Förslaget bygger på en idé om fyra grönstråk som strukturerar stadsdelen och bevarar och utvecklar landskapets värden. Stråken ska sammankopplas inom området men också knyta samman

grönstrukturen i Jonsboda med stadens befintliga grönstråk och landskapet utanför staden. *Sjöstråket* dras utmed sjön och bygger vidare och förstärker stråket Växjö runt. *Skogsstråket* tar tillvara på skogens kvaliteter och behåller karaktären av skogskänslan och orörd natur. Området har möjlighet att bli ett stort naturområde, vilket blir viktigt då stora delar av Jonsboda bebyggs. *Skogsstråket* har även möjlighet att fungera som en grön kil som kopplar det urbana till naturen. *Kulturstråket* bevarar och utvecklar kulturhistoriska miljöer och blir en koppling mellan *Sjö-* och *Skogsstråket*. *Dalstråket* utvecklas i områdets största dal och kopplar även den samman de övriga stråken. Slutligen föreslås en utveckling av Bergundavägen som bör anpassas bättre till cykel- och gångtrafik samt en förbättring av tillgängligheten till värdefulla kulturmiljöer.

Vägnätets struktur består av ett hierarkiskt system med tydligt utformade gaturum. Systemets stomme är en huvudgata i nordsydlig riktning där kollektivtrafiken placeras. Från huvudgatan går ett nät av genomgående kvartersgator och mindre gårdsgator som utformas som säckgator. En expresscykelväg utvecklas i anknötning till *Sjöstråket*. Kollektivtrafiken anknyts till Bergundavägen och kopplar till vägnätet in mot staden.

Bebyggelsen följer trädgårdsstadens principer med låga hushöjder, en variation i bebyggelsen och generösa gröna rum till kvarterens gårdar. Byggnaderna och tätheten är högst utmed huvudgatan för att sedan successivt bli lägre närmare

naturlandskapet. Detta för att skapa en mjuk övergång mellan stad och land. Bebyggelsen placeras i ett område som gör det möjligt att uppföra kommunens önskemål om 3 000 bostäder i området och det placeras nära vattnet i ett bebyggelsestråk som kopplar stadsdelen till sjön, både visuellt och fysiskt.

Landscape Analysis and Urban Development, a study of Jonsboda is a thesis of 30 credits in the subject Landscape Planning, Department of Urban and Rural Development at the Swedish University of Agricultural Sciences in Uppsala. The aim of this work has been to deepen the knowledge in landscape planning and urban development. To achieve these purposes, the aim has been to investigate how one of Växjö's future city district can be developed with consideration to the municipality aims and conditions of the landscape.

Method and implementation

The work has been carried out through literature studies, analysis and a proposal for Jonsbodas development. The literature has mainly provided knowledge of the history and conditions that later formed the basis for the analysis. The literature studies has also identified the municipality guidelines of Jonsbodas development and the approaches to landscape analysis.

The analysis is divided into two parts, a structural and sensory analysis and a landscape characterization. The structural analysis is based on the Lynch-method is to examine how people orient themselves in and experience the landscape. The analysis use five elements to describe the experience of the landscape: Paths - existing roads. Limits - perceived obstacles in the environment, such as vegetation, rivers, topography and buildings. Areas - parts of the landscape with a unified architectural or cultural character. Nodes - gathering places and major intersections. Landmarks - significant items

in the environment that can be used as reference points. The sensory analysis includes visual qualities but also sound and smell. The landscape characterization is based on the methodology of Landscape Character Assessment (LCA). The goal here is to gain a greater understanding and a holistic view of the landscape. The method consists of a description of the landscape character and is followed by an assessment based on specific criteria.

The work consists of four parts, which are briefly described in this summary. First described is the guidelines and principles that the analysis and the proposal is based upon. Then follows a description of Jonsbodas history and conditions. After that the analysis results is summarized and finally the proposal guidelines is presented.

Goals and Guidelines

As a first step the work identified the municipality objectives and guidelines for the city's development according to the comprehensive plan. The district should be of the garden city character and be located in a beautiful location close to water concentrated around a central street. It shall consist of a cohesive green structure close to the green wedges, interconnected green area, have good access to parks and green spaces, and be adapted to the landscape. In addition, the district should be dense around the center and consist of an architectural and experiential variation.

Basic principles of the garden city have also been identified through literature studies. In summary,

the garden city consist of a structure with moderate density, low building heights, gardens to all houses, planned designed streets and a mixed development in a hierarchical road network.

Finally the literature identified guidelines for assessing the landscape characterization based on an ecological, cultural and social perspective. The landscapes social values have been defined by the Stockholm Region- and traffic plan offices social experience values. These values is divided into seven categories: untouched and enchanting natural surroundings, forest feeling, views and open countryside, variety and natural pedagogy, cultural history and vibrant landscapes, activities and challenges and finally service and socializing.

Preconditions

The next part describes Jonsbodas history and explains why the landscape looks as it does today. The areas condition and possible future changes is also summarized in this part. Jonsboda has historically been a part of Bergkvara and is still characterized by this with several farmhouses, fields and pastures still in the area. The landscape is also affected by past military activity that has mainly occurred in the northern parts. The landscape consists mainly of woodland and is used in forestry. The literature studies and field work also identified conservation values, recreational opportunities and wildlife.

Analysis

The structure analysis identifies important paths. The area consists of two major roads that are the main routes for traffic in the area. There is also a network of small dirt roads and trails. In the area a established walking path named Väjjo runt runs through Jonsboda that extends around Väjjo. The result of the structural analysis shows that Jonsboda is a landscape with a number of built and natural barriers. They are created by landscape topography, vegetation and linear landscape features such as roads, fences and streams. Woodland and open cultural landscape creates distinct open and closed landscape rooms. The dominance of closed rooms results in few landmarks in the area. The main landmarks are found around the open landscape along the lake to the east and the cultural landscape of the north. The sensory analysis showed that noise can occur from activities from sewage treatment plants and gravel pits, and from major roads in the area. Quiet environments can be found near the lake and in the large forested areas.

The Landscape characterization resulted in twenty areas with unique character. The characterization was done through map studies and field studies and is based on examining aspects of LCA methodology. Identified areas consisted of larger forest areas, areas marked by cultural history, agriculture and topography, and areas affected by activities such as gravel pits and purification of lakes. After the characterization an assessment was performed to determine the values in the area and where the development should be placed.

Jonsbodas largest ecological values were judged to be the documented areas with high nature and the great unbroken woodlands. The area's largest cultural values consist of the cottage and fields derived from the time Jonsboda was part of Bergkvara. Moreover, there are several preserved ancient monuments in the form of mounds and fossil fields that are worth keeping. The area's social values consist largely of untouched forests in wooded areas and areas with views and open countryside to the east. The values from the ecological and cultural aspects also provided social value in terms of the experience of cultural history and rural activity, and the variety and nature of pedagogy. The location of the district is limited by the treatment plant to the north and by the fact that the municipality has set the goal of a lakeside location, both visual and physical. In addition, the district is to be built as an urban street with a clear connection to the city. The analysis showed that the best location for the district is close to the water on the east side of Bergunda Road, in areas without high values.

Proposal

Based on the literature, interviews and analyzes guidelines for Jonsbodas future was formed. The proposal addresses the green structure, roads and communications and building structure.

The proposal is based on the idea of four green paths that forms a green structure for Jonsboda and that preserves and develops the landscape values. The paths connects the Jonsboda area and also links the green structure with the city's existing green areas as

well as the countryside outside the city. *The lake path* is planned along the lake and preserves and strengthen the route Väjjo runt. *The forest path* makes use of the forest's qualities and retains the character of the forest spirit and unspoiled nature. The area has the opportunity to become a major natural area which becomes important when large parts of Jonsboda transforms into an urban area. *The forest path* is also able to act as a green wedge which links the urban to nature. *The cultural path* preserves and develop cultural environments and will be a connection between *the lake-* and *the forest path*. *The valley path* is developed in the area's main valley and connects with the rest of the green paths. Finally, the development of the Bergunda road makes it better adapted for bicycle and pedestrian traffic and improves the accessibility to valuable cultural environments.

The road network structure consists of a hierarchical system with clearly defined streets. The system's backbone is a main road from north to south where public transport is placed. From the main street a network of blockstreets and smaller streets is developed. An express bicycle road is developed in connection with *the lake path*. Public transport is linked to the Bergunda road and connects Jonsboda to the city centre.

The settlement follows the garden city principles with low building heights, a variety of buildings and generous green spaces to the blocks. The residences and the density are highest along the main street and then gradually become less dense to create a smooth

transition between town and country. The development is located in an area that makes it possible to follow the municipal aims for 3 000 homes in the area and the building structure is placed parallel to the water connecting the district to the lake, both visually and physically.

Del 1 **Introduktion**

Under min utbildning på landskapsarkitektprogrammet har jag blivit intresserad av stadsutveckling och landskapsanalyser i stor skala. Då utbildningen har haft stort fokus på gestaltning ville jag utforska området landskapsplanering ytterligare i mitt examensarbete. Här har jag fått möjlighet att utöka mina kunskaper inom detta område genom att undersöka hur ett tidigare obebyggt landskap kan utvecklas till en ny stadsdel.

Bakgrund

Idag bor en stor del av Sveriges befolkning i städer och inflyttningen till städer förväntas öka. I takt med att städer växer tas landskap i anspråk för nya stadsdelar. En av dessa expanderande städer är Växjö. I och med kommunens expansion planeras flera nya stadsdelar. Ett av projekten är Jonsboda, en framtida stadsdel som ska utvecklas sydväst om staden. Genom kontakt med Växjö kommun har jag fått möjlighet att undersöka och ge förslag på var och hur det är lämpligt att utveckla Jonsboda. För mig är detta en chans att fördjupa mina kunskaper inom landskapsanalys, stadsbyggnad och planering. Detta är områden som jag ser mig själv arbeta med i mitt framtida yrkesliv.

Vid exploatering av landskap är det av stor vikt att olika värden och aspekter analyseras för att ge underlag för bästa möjliga beslut. För Jonsboda finns enligt Växjö kommuns översiktsplan flera riktlinjer för hur stadsdelen bör utvecklas. Stor vikt läggs på utvecklingen av gröna stråk och en modern trädgårdsstad i närheten till sjön samt på ny infrastruktur. Samtidigt är landskapet komplext och

fullt av olika värden och begränsningar som måste beaktas. Dessa båda förutsättningar är utgångspunkten för den undersökning jag har gjort om en möjlig stadsutveckling för fallet Jonsboda. Hur kan jag som landskapsarkitekt analysera, värdera och väga dessa förutsättningar och utifrån detta ge förslag på hur Jonsbodas bebyggelse och grönstruktur kan utformas?

Syfte och frågeställningar

Mitt övergripande syfte är att genom arbetet fördjupa mina kunskaper inom landskapsanalys och stadsutveckling samt att få större erfarenhet av landskapsanalysarbete och stadsbyggnadsfrågor. Syftet är även att bidra med användbara analyser och principer för Jonsbodas utveckling. För att nå mina övergripande syften är målet att undersöka hur stadsdelens bebyggelse och grönstruktur kan utvecklas med hänsyn till Växjö kommuns mål och landskapets förutsättningar.

Mina frågeställningar för detta arbete har varit:

- Vilka värden finns i landskapet och hur kan dessa tas tillvara och utvecklas?
- Var och hur är det lämpligt att utveckla stadsdelen Jonsboda med hänsyn till landskapets förutsättningar?
- Var och hur kan Jonsbodas grönstruktur utvecklas?

Examensarbetet riktar sig till personer som arbetar med eller intresserar sig för Växjö kommuns utveckling. Det riktar sig också till landskapsarkitekter med intresse för stadsbyggnad och landskapsanalys.

Avgränsningar

Arbetets geografiska avgränsning är Växjö kommuns gränser för utvecklingsområdet Jonsboda. Förutom Jonsboda kommer även närliggande landskap och staden som helhet att tas hänsyn till vid analys och utveckling av förslag.

Flera övergripande strukturer och användningsområden definierade enligt Växjö översiktsplan i anslutning till projektområdet kan komma att påverka utvecklingen av Jonsboda. Det är inte mitt mål att förändra riktlinjerna för dessa strukturers och områdets användning, utan jag kommer enbart att behandla dessa som förutsättningar i landskapet.

Arbetsgång

Arbetet första fas har bestått av litteraturstudier. Litteraturstudiernas mål har dels varit att ta reda på hur Växjö kommun vill att Jonsboda ska utvecklas och för att få information om områdets förutsättningar. Litteraturen har använts för att identifiera utgångspunkter för analysarbetet, få kunskap om de analysmetoder som använts, och för att få underlag till förslagsarbetet.

Landskapsanalysen har utförts genom en tillämpning av två olika metoder, Landscape Character Assessment (LCA) och en strukturanalys med utgångspunkt i Lynch-metoden. Metoderna har utförts genom litteraturstudier, kartstudier, intervjuer och fältbesök. Analyserna är tolkningar av metoderna och tillvägagångssätt har ändrats eller modifierats vid behov. LCA benämns i arbetet som landskapskaraktärisering.

Slutligen har ett förslag med riktlinjer för Jonsbodas utveckling med fokus på grönstruktur, bebyggelse och vägar. Förslaget har utarbetats utifrån Jonsbodas förutsättningar, landskapsanalysen, riktlinjerna från Växjö kommun och de principer som finns för trädgårdsstadsstäder. Som bollplank under förslagsarbetet har jag haft intressanta och hjälpsamma diskussioner med planerare och ekologer på Växjö kommun.

Landskapsanalys

Landskapsanalysen är uppdelad i två delar, en struktur- och sensorisk analys och en del som redovisar landskapets olika särpräglade områden. Dessa karaktärsområden har identifierats genom landskapskaraktärisering.

Den första analysdelen syftar till att ge en övergripande bild av landskapet genom att studera dess huvudsakliga stråk, gränser, barriärer och landskapsrum och har Lynch-metoden som utgångspunkt. Analysen har även studerat utblickar och då särskilt tagit hänsyn till den viktiga kopplingen till sjön. Förutom den visuella aspekten har även andra sensoriska aspekter som lukt och ljud behandlats. Detta är ett första steg för att undersöka vilka förutsättningar Jonsboda har och hur de vidare kan utvecklas.

Den andra delen av landskapsanalysen syftar till att mer detaljerat titta på området och undersöka vilka värden och utvecklingsmöjligheter som finns i de olika delarna av landskapet.

Tillsammans utgör analyserna underlaget för den slutgiltiga bedömningen av landskapet. Analyserna har utförts parallellt och genom inläsning av befintligt underlag samt genom kart- och fältstudier.

Struktur- och sensorisk analys

Strukturanalysen har sin utgångspunkt i Lynch-metoden. Den utvecklades av Kevin Lynch och går ut på att undersöka hur människor orienterar sig i och upplever staden (Lynch, 1960). Metoden är ursprungligen utarbetad för studier i staden men har även visat sig fungera bra som ett redskap vid analyser av stora rurala landskap (Johansson, 2010). Lynch-metoden används ofta som analysmetod för landskapsarkitekter. Detta är en anledning till att analysen har använts i detta arbete. Målet med analysen är att få en övergripande bild av Jonsbodaområdet och dess omgivnings struktur.

Lynch identifierar fem element som människor orienterar sig efter. Dessa är: paths, edges, districts, nodes och landmarks (Lynch, 1960). Elementen kan översättas till: stråk, gränser, områden, noder och landmärken. Nedan ges en kortfattad beskrivning av elementen:

Stråk – gator, trottoarer och andra ytor som används för förbindelser.

Gränser – upplevda hinder i omgivningen, till exempel murar, floder och byggnader.

Områden – delar av staden med en enhetlig arkitektonisk eller kulturell karaktär.

Noder – samlingsplatser, större korsningar.

Landmärken – betydelsefulla objekt i omgivningen som kan användas som referenspunkter.

Landskapet upplevs med alla sinnen och ljud och lukt har en viktig roll vid sidan av de visuella intrycken. Därför har även dessa sinnesintryck

undersökts översiktligt som ett komplement till den strukturella analysen.

Landskapskaraktärisering

Arbetet med landskapskaraktäriseringen har utgått från den brittiska metoden LCA - Landscape Character Assessment. LCA är en metod som har utvecklats i Storbritannien genom ett samarbete mellan Scottish Natural Heritage och The Countryside Agency. I Storbritannien har sedan början av 70-talet landskapsanalyser utförts i tidiga stadsutvecklingskedan. Fram till 90-talet fokuserade dessa analyser huvudsakligen på ett utvärderings-system som visade på vad som gjorde ett landskap bättre än ett annat. Detta arbete var ofta präglad av värderingar. Under senare år har synen på landskapet utvecklats, bland annat i och med Europeiska landskapskonventionen, så att arbetet inriktade sig på vad som skilde ett område från ett annat, fritt från landskapsvärdet (Swanwick, C, 2002).

Utifrån detta synsätt har under senare år LCA-metoden utvecklats med ett tydligt och strukturerat arbetssätt. Målet med LCA är att människor ska få en större förståelse för och helhetssyn på det omgivande landskapet, som vi påverkar och som också påverkar oss. LCA är ett sätt att tydliggöra speciella natur- eller kulturmiljöer, se förändringar i vår omgivning, förstå en plats känslighet för utveckling och förändring, samt en förutsättning för att kunna främja en hållbar utveckling. Syftet med LCA är inte att förhindra förändringar i landskapet, den ska vara ett stöd i

beslutsprocessen, ett verktyg för att förstå vad landskapet är idag, hur det blev så och hur det kan förändras i framtiden (Nyström, 2007).

Analysen och dess metodik presenteras i Landscape Character Assessment: Guidance for England and Scotland (Swanwick, C. 2002). Metoden fokuserar alltså på landskapskaraktär snarare än landskapets kvalitet och värde. Landskapets karaktär byggs upp av dess beståndsdelar. I en LCA finns det möjlighet att enbart behandla vissa aspekter som anses viktiga beroende på vilken utredning som utförs, eller att grunda analysen på alla delar som kan tas upp i analysen. Nedan redovisas ett diagram över aspekter som det är möjligt att ta hänsyn till.

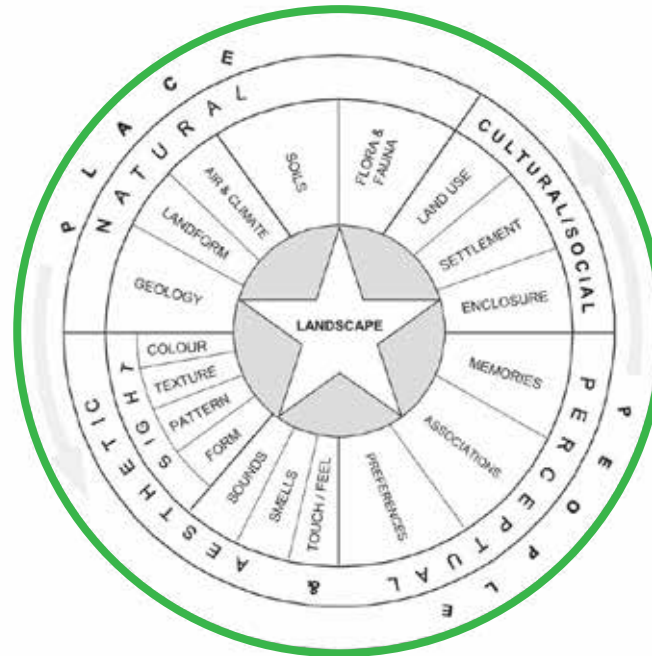

Bild 1. Möjliga aspekter som en LCA kan undersöka.

Landskapskaraktäriseringens metodik

Analysens arbetsgång är uppdelad i två olika delar. Första delen består av en objektiv karaktärisering av det undersökta området. Del två består av en värdering och bedömning av området utifrån dess möjligheter och känslighet inför en planerad förändring. Karaktäriseringen och bedömningen är uppdelade i olika steg:

Del 1- Karaktärisering

Steg 1: Syfte och avgränsning. Här fastställs analysens syfte. Detta bestämmer i sin tur skala och detaljgrad av arbetet. I detta steg klarläggs även vilka resurser som behövs för analysarbetet. Vanligtvis sker ett inledande platsbesök för att få en grundläggande kunskap och förståelse av det relevanta landskapet.

Steg 2: Skrivbordsstudie. Genom kartstudier rapporter, intervjuer och andra relevanta källor identifieras karaktärstyper och/eller karaktärsområden.

Steg 3: Fältstudie. Områdesindelningen från skrivbordsstudien verifieras genom fältstudier. Under fältstudien undersöks sådant som kan vara svårt eller omöjligt att få ut av en skrivbordsstudie. Exempelvis undersöks i detta skede landskapsupplevelsen och landskapets och dess elements nuvarande tillstånd. I detta skede är det vanligt att typkaraktärer och typområden justeras och delas upp ytterligare. Ofta är det nödvändigt att skifta mellan steg 2 och 3 flera gånger för att få ett så bra underlag som möjligt.

Steg 4: Karaktärsbeskrivning. Informationen från steg 2 och 3 sammanställs och den slutgiltiga karaktärsbeskrivningen fastställs. Denna presenteras med kartor och text som beskriver olika karaktärstyper och karaktärsområden.

Del 2- Bedömning

Steg 5: Beslut om angreppssätt till bedömningar. I detta steg fastställs vilka angreppssätt och kriterier som bedömningen ska utgå ifrån för att svara på syftet med analysen.

Steg 6: Bedömning. Värderingar och bedömningar utförs utifrån kriterier från steg 5. Analysens första del resulterar i beskrivna karaktärstyper och/eller karaktärsområden med karta och beskrivande text.

LCA skiljer på begreppen karaktärstyper och karaktärsområden. Karaktärstyper är generella och kan förekomma på olika ställen i landskapet. Exempel på sådana områden kan vara kuperad barrskogslandskap, grustäkt och öppen åkermark. Karaktärstyper visar hur landskapet används, disponeras och ser ut (Nord, 2011). Till skillnad från karaktärstyper är karaktärsområden unika i sitt slag. Dessa är inte jämförbara med karaktärsområden i andra landskap. De beskriver inte bara hur landskapet ser ut, de beskriver också hur man lokalt anknyter och förhåller sig till det, vilken historia det har och hur man namnger det. Karaktärsområden ger landskapet dess kulturella identitet och sociala betydelse (Nord, 2011).

Landskapsanalys och brukarmedverkan

Både Lynch-analysen och LCA utgår från att brukares synpunkter tas in i analysarbetet. Lynchanalysen var från början avsedd att utföras av brukare för att sedan sammanställas av en expert. Under utbildningen på landskapsarkitektprogrammet har Lynchanalysen använts främst som ett analysverktyg för studenter som roll av experter. Analysen används även på detta sätt vid analysen av Jonsboda.

Del 2 Mål, Riktlinjer och Utgångspunkter

Detta kapitel behandlar Växjö kommuns mål och riktlinjer för stadens utveckling. Dessutom tar kapitlet upp riktlinjer och principer för trädgårdsstadens uppbyggnad. Slutligen tar kapitlet upp utgångspunkter för landskapets värden ur ett socialt, kulturellt och ekologiskt perspektiv.

Växjö

Växjö stad är centralorten i Växjö kommun och residensstad i Kronobergs län. Länet ligger i västra Småland och bildar tillsammans med Jönköpings län och Kalmar län landskapet. Växjö stad fick sina stadsrättigheter 1342 och staden blev en egen kommun 1863. 1977 inkorporerades staden med intilliggande kommuner och bildade Växjö kommun så som den ser ut i dagens läge. 1999 blev Växjö universitetsstad.

Växjös namn är en sammanslagning av orden väg och sjö och har som de flesta Ortsnamn en historisk anknytning och kan härledas tillbaka till tidig medeltid. Orden syftar på de nät av vägar som ledde till marknadsplatsen vid sjöarna som senare växte fram till att bli Växjö.

Kommunen ligger på den södra sidan av Sydsvenska höglandet och höjdskillnaderna varierar från norr till söder cirka med 170 meter. Marktäcket består till stor del av barrskogsklädd morän och berggrunden består huvudsakligen av granit och porfyr. Omgivningarnas landformer består av flera stråk av isälvsavlagringar som skapar tydliga åsar i landskapet. Området runt Växjö är mycket rikt på sjöar och våtmarker (Nationalencyklopedin, 2012).

Växjö kommun har haft en konstant befolkningsökning sedan andra halvan av 1900-talet. Kommunens befolkning beräknades till 83 710

personer 2012, varav cirka 65 000 bor i tätorten.

Befolkningsökningen förväntas fortsätta och målet för Växjö kommun är att växa till en stad med 100 000 invånare år 2030 (Växjö, 2012).

Växjö - sjöarnas stad, grön stad och tätare stad i stråk

Som en följd av kommunens mål har Växjö kommun under våren 2012 antagit en ny översiktsplan för Växjö stad som ersätter den äldre översiktsplanen från 2005. I denna presenteras en målbild där framtidens Växjö definieras som sjöarnas stad, en grön stad samt en tätare stad i stråk

Jonsbodas placering sydväst om Växjö centrum.

Målbilden är ett tillstånd som kommunen tror kan skapas genom hållbar stadsutveckling. I översiktsplanen definieras sex övergripande punkter för att nå målbilden, och dessa sammanfattas enligt följande:

- Den regionala staden - en kärna i en samverkande region
- Sjöarnas och parkernas stad där naturen finns runt knuten
- En tätare och mer funktionsblandad stad där nästan alla persontransporter sker till fots, med cykel eller kollektiva färdmedel
- En stad som främjar trygghet, säkerhet och folkhälsa
- En flerkärnig stad där centrum har kvar sin småskaliga charm
- Djärv arkitektur i kombination med respekt för de historiska vingslagen

(Växjö, 2012)

Nya utbyggnadsområden

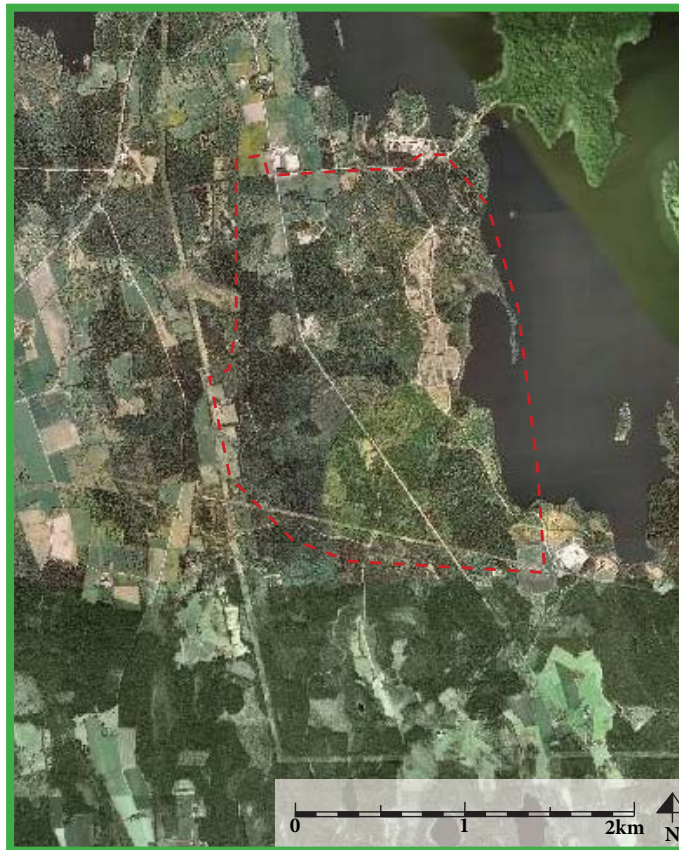
För att kunna förse den planerade ökade befolkningen med bostäder redovisar översiktsplanen flera nya utbyggnadsområden för stadsbebyggelse (Växjö, 2012). Den nya stadsbebyggelsen identifieras här som den blandade stadsbygden, vilket beskrivs som områden

med bostäder, handel, kontor och andra verksamheter som är förenliga med bostäder. Den ska också innefatta trafik- och parkeringsytor, fritidsanläggningar, stadsdelsparker och andra grönytor. Riktlinjer för den blandade stadsbygden är att boende och verksamheter ska blandas samt att staden ska vara tätast närmast centrum och viktiga trafiknoder. Tre större områden utanför staden och ett antal mindre områden i eller i anslutning till staden har pekats ut som möjliga utbyggnadsområden. Översiktsplanen anger generella riktlinjer för hur de ska byggas. Grundprincipen är att de ska utvecklas till sammanhängande bebyggelsestråk med tät, snabb och effektiv kollektivtrafik. Bebyggelsestråken ska vara cirka 800 meter breda med en busslinje i mitten som skapar en god tillgång till kollektivtrafiken. Stadsdelarna ska byggas enligt den moderna trädgårdsstadens ideal. Den moderna trädgårdsstaden definieras som *”den gröna småskaliga blandstaden med villor, radhus och mindre flerfamiljshus där många har en liten täppa och gatorna kantas av träd”*. Vikt läggs också på anpassning till platsen och en variation mellan och inom stadsdelarna.

Jonsboda utbyggnadsområde

Förutom de generella riktlinjerna tar även översiktsplanen upp specifika punkter som bör uppfyllas eller upprätthållas vid utvecklingen av Jonsboda. Den nuvarande vägen som idag går genom naturreservatet bokhultet ska stängas för biltrafik och endast bestå av gång-, cykel-, och kollektivtrafik. Detta för att skydda naturreservatet

och att gynna miljövänliga färdmedel. För att området ska bli attraktivt och följa målbilden att Växjö ska vara sjöarnas stad föreslås Jonsbodas centrum att förläggas i ett vackert läge nära Södra Bergundasjön. Vidare föreslår översiktsplanen flera gröna stråk med kopplingar till andra delar av kommunen. Ett stråk ska sammankoppla den nya stadsdelens centrum och Marklanda i väster. Samtidigt föreslås två grönstråk som ska koppla samman Jonsboda i nordsydlig riktning (Växjö, 2012).

Jonsboda utvecklingsområde med omnejd.

Den planerade grönstrukturen

Översiktsplanen betonar att bevarande och utveckling av Växjös blåa och gröna natur är viktigt vid stadens expansion (Växjö, 2012). Här fastslås att naturen är viktig för rekreation men också för den biologiska mångfalden, den kulturella identiteten, dagvattenhantering och stadens klimat och luftkvalitet. Stadens två centrala sjöar bygger upp ett system med parker och promenadstråk kopplat runt dem och bildar Växjös stadspark. Målet är att detta system ska utvecklas vidare till resten av Växjös sjöar.

Grönstråk

Enligt översiktsplanen är grönstråk miljöer som gör det möjligt att röra sig i gröna rum genom staden. De är gator och torg som rymmer en stor andel träd, parker och naturområden.

Grönstråken ska knyta samman målpunkter och leda vidare till gröna kilar. De ska skapa en variation av platser och vara rika på upplevelser. Exempel på funktioner som anses bidra till detta i stråken är lek, bollspel, bad, picknick, träning och naturupplevelser (Växjö, 2012).

Gröna kilar

Översiktsplanen definierar också de gröna kilarna. De består av större områden av skogsmark, sjöar och odlingslandskap som sträcker sig från landsbygd till stad. Kilarna ska erbjuda närhet till djur och natur samt stillhet, tystnad och rymd. Målet är att utveckla befintliga och nya kilar till sammanhängande rekreationsområden. De ska även göras mer tillgängliga och kompletteras med vandringsstråk, cykelvägar och ridvägar.

Parker

Växjö stads invånare ska enligt den nya översiktsplanen ha en god tillgång till grönområden och parker. Om ett grönområde tas i anspråk vid bebyggelse ska den kompenseras med ett nytt område. Det ska vara möjligt att nå parker utan att behöva korsa större vägar och det ska vara max 300 respektive 500 meter till närmsta kvarterspark och stadsdelspark. En stadsdelspark benämns enligt grönstrukturprogrammet för Växjö stad som ett grönområde vars läge och storlek gör att den kan brukas av hela stadsdelen (Växjö, 2006). I grönstruktursprogrammet beskrivs även kvartersparken. Dess funktion är att erbjuda ett mindre grönområde för befolkningen som ett bostadsnära komplement till större rekreativområden. Parken är en viktig mötespunkt för boende i närområdet. Det ska vara möjligt att ta sig till både stadsdels- och kvartersparker utan att behöva korsa större vägar.

Viktiga utgångspunkter

Efter att ha studerat översiktsplanen har ett antal riktlinjer identifierats som viktiga vid utvecklingen av Jonsboda:

- En stadsdel med ett centrum i ett sjönära vackert läge
- En stadsdel med sammankopplade gröna stråk
- En stadsdel med närhet till gröna kilar
- En stadsdel anpassad till landskapet
- En stadsdel med god tillgång till parker
- En stadsdel utformat i bebyggelsestråk
- En stadsdel med trädgårdsstadskaraktär
- En stadsdel som är tätast runt centrum och trafiknoder
- En varierad stadsdel

Som tidigare nämnts har Växjö kommun beslutat att utvecklingen av staden ska ske med den moderna trädgårdsstaden som modell. Denna definieras som ”*Den gröna småskaliga blandstaden med villor, radhus, och mindre flerfamiljshus där många har en liten täppa och gatorna kantas av träd*” (Växjö, 2012). Detta avsnitt går djupare in på trädgårdsstadens principer och grundtankar.

Trädgårdsstadens historia

Johan Rådberg skriver i boken *Sveriges trädgårdsstäder* att trädgårdsstadens principer har sitt ursprung från början av 1900-talet genom Ebenezer Howard som då skrev *Garden cities of tomorrow* där författaren formulerade en idé om lösningen för stadsbefolkningens försämrade livsvillkor som uppstått efter industrialismens genombrott. Lösningen var trädgårdsstaden som skulle bestå av både stadens och landsbygdens fördelar. Här skulle finnas arbete och ett utbud av kultur och nöje, men också sund natur. Howards skisser var schematiska och fokuserade på hur en trädgårdsstad kan försörjas och vilka nödvändiga funktioner den skulle ha men visade inte på hur den fysiska miljön skulle gestaltas. Den fick sin gestaltade form genom arkitektkontoret Parker & Unwins förslag för Letchworth, Englands första trädgårdsstad. Förslaget mål var att erbjuda vackra och fungerande miljöer med den engelska byn som förebild. Husen placerades i kvartersstruktur på ett intressant sätt för att undvika monotoni och frilade hus samt gav dem större användbara trädgårdar (Rådberg, 1994).

Trädgårdsstäderna var från början avsedda att fungera som självförsörjande separata städer, men har i praktiken oftast byggts som trädgårdsförstäder som en del av en stad med form och stadsrum som de viktigaste elementen. Trädgårdsstadens idéer togs upp av Sverige och den första svenska trädgårdsstaden som byggdes var Gamla Enskede i Stockholm.

Redan nu fick trädgårdsstaden dess fyra grundprinciper:

- Måttlig täthet
- Låga hus
- Trädgård till alla hus
- Medvetet utformade gator och torg

Bild 2. Trädgårdsstaden Gamla Enskede i Stockholm.

Den svenska trädgårdsstaden var till skillnad från andra länders sätt att bygga mindre enhetlig och mindre stadsmässig vilket gör att de också är luftigare, öppnare och mer omväxlande. Fram till funktionalismens framfart byggdes det många trädgårdsstäder, men i och med modernismens idéer där kvartersstruktur och gränser mellan hus, trädgård och gata skulle försvinna blev det svårt att kombinera dessa olika sätt att bygga. Det var inte förrän under sent 1900-tal som de moderna trädgårdsstäderna började växa fram (Rådberg, 1994).

Moderna trädgårdsstäder

Idag finns det olika benämningar på vad en trädgårdsstad kan vara. Bostadsområden som marknadsförs som trädgårdsstäder kan idag mer eller mindre bestå av uteslutande villatomter eller stora punkthus (Rådberg, 1994). För flera projekt återkommer dock grundprinciperna för trädgårdsstaden. Exempelvis kan nämnas Vistabergs allé i Huddinge kommun (2004). Här återupptas tankarna om en trädgård till varje hus, även i flerbostadshusen. Dessutom är en av utgångspunkterna en blandad bebyggelse som ska ge en omväxlande utformning men också ge förutsättningar för hushåll av olika slag. Kvartersstrukturen ska utformas med medvetet formade gaturum. Den ska ha vara tydlig och avgränsa offentliga rum med hus längs gator som skiljer gatans offentliga rum från trädgårdens privata miljöer. Sist men inte minst uppmärksammas småskaligheten och den måttliga exploateringen. Förutom Vistabergs allé finns flera

andra exempel på moderna trädgårdstäder i Sverige. Som exempel kan nämnas Tullinge och Borgby i Stockholm, Biskopshagen i Växjö och Lomma hamn utanför malmö

Trädgårdsstadens gröna värden

Utvecklingen av en trädgårdsstad i Jonsboda kommer som all annan exploatering att påverka landskapet och ta anspråk på delar av det. En trädgårdsstad breder ut sig mer jämfört med högre och tätare stadsbebyggelse. Det låga exploateringstalet gör dock att en rätt gestaltad trädgårdsstad kan bidra till nya gröna värden i en ny stadsdel. En viktig ingrediens är givetvis trädgårdarna. Det har förespråkats att trädgårdarna främjar människors hälsa och välbefinnande, visar på en ekologisk hänsyn samt skapar vackra omgivningar med billig skötsel (Caldenby, 1991).

Bild 3. Trädgårdsstad i Tullinge med friliggande hus med tillhörande gröna rum.

Samtidigt lyfts det fram att trädgårdarna spelar en viktig social roll som skapar en värdefull privat sfär och att den också innehar pedagogiska värden (Rådberg, 1994). Dessutom framhävs att trädgårdarna kan hjälpa till att skapa nya biotoper, främst för fåglar och fjärilar (Huddinge kommun, 2004).

Trädgårdsstadens hierarkiska vägnät

Enligt Raymond Unwin, som gestaltade Englands första trädgårdsstäder börjar upplevelsen av trädgårdsstaden i gaturummet som alltid ska ha en medveten gestaltning (Unwin, 1911). Därför är det väsentligt att gaturummen formas till tydliga rum. Dessutom ansåg Unwin att gators markutnyttjande bör begränsas till fördel för större planterade gröna rum. Gatorna i en trädgårdsstad har en tydlig hierarki. Stommen utgörs av en eller två huvudgator med tydlig geometrisk form. Till dessa gator ansluts mindre gator som kan ha en mer slingrande karaktär. Dessa kan vara genomgående gator eller undantagsvis utformas som säckgator. Genom ett hierarkiskt gatusystem underlättas orienteringen i stadsdelen. Indelningen skapar även intressanta och livfulla gatumuljöer (Huddinge kommun, 2004).

Hur mycket yta kräver en trädgårdsstad?

Enligt Rådberg (1994) är en av grundprinciperna för trädgårdsstaden en måttlig täthet. Han ställer sig samtidigt frågan vad det innebär. Täthet mäts med

Bild 4. Exempel på trädgårdsstadens vägstruktur. Hämtat från Borgby i Upplands Väsby norr om Stockholm

ett exploateringstal. Det innebär att den exploaterade arean multipliceras med antalet våningsplan för att sedan divideras med arean. Den svenska trädgårdsstaden har traditionellt sett ett exploateringstal på mellan 0,1-0,4 vilket kan jämföras med innerstadsbebyggelse som har ett exploateringstal på 2,0. De högre talen uppkommer i mer tätbebyggda varianter av trädgårdsstaden med mycket flerfamiljshus och tvåvånings radhus medan områden med lägre exploateringstal huvudsakligen består av enfamiljshus. Som genomsnittsvärde går det att räkna med 0,3 som exempelvis gäller för Gamla Enskede. Även om exploateringstalets exakthet och relevans kan diskuteras är den grundläggande principen viktig. För Jonsbodas del planeras det för

3 000 bostäder efter trädgårdsstadens modell. Bebyggelsen ska bestå av en blandning av villor, radhus och flerfamiljshus. Kommunen har en önskan om att ha en tätare bebyggelse runt centrumområde, vilket skulle generera ett högre exploateringsstal. Samtidigt kommer det att planeras för glesare byggda enfamiljshus i utkanten av staden för att skapa variationsrika bostadsmiljöer. Jonsboda kommer därför inte enbart bestå av en sorts bostäder. Detta gör att beräkningen av ett exploateringsstal kan bli problematiskt. För att möjligen kunna förutse ungefär hur mycket yta stadsbebyggelsen kommer ta i anspråk har denna studie räknat på det exploateringsstal som följer genomsnittsvärdet för trädgårdsstaden utefter de svar som funnits i litteraturen. Ett bostadsområde uträknat efter dessa förutsättningar skulle kräva en yta på ungefär en kvadratkilometer räknat på 3 000 bostäder med en storlek på 100 kvadratmeter per bostad på två våningsplan samt trädgårdar och offentliga ytor på resterande yta.

Målet med denna studie är att utnyttja landskapets värden vid utvecklingen av Jonsboda. Därför är det viktigt att fastställa riktlinjer för vilka gröna värden som går att identifiera i området. För att göra detta har utgångspunkter fastställts för hur landskapets värden ska identifieras i landskapsanalysen. Information om landskapets värden har utgått från Växjö kommuns grönplan (2006) och Örebro kommun som genom sitt arbete med att skapa en attraktivare stad blev tilldelade årets friluftskommun 2012. Dessutom har Stockholms region- och trafikplanekontorets sociala upplevelser använts för att identifiera sociala värden.

Enligt Örebros kommun (Örebro, 2006) definieras grönstrukturen av en stads yta som inte är hårdgjord. Den är planerad så att det är möjligt att finna ett system som bildar en infrastruktur tillsammans med andra förekommande strukturer i staden. Den gör att det är möjligt för människor, djur, och växter att röra sig genom grönstrukturen utan att stöta på svårpasserade barriärer. Grönstrukturens system bildar ett nät med parker och naturområden med olika värden som hänger samman. Den kan bestå av vitt skilda landskap som exempelvis parker och naturområden i olika storlekar och med skiftande funktioner och miljöer kopplat till den blåa strukturen som strandområden, sjöar, vattendrag, och inneha en mängd olika värden. Här innefattas även jordbrukslandskap, koloniområden, ängar, hagar, tomter och privata trädgårdar. Grönstrukturen är även restområden i staden som exempelvis gamla vallar och rivningstomter samt övergångszonen mellan stad

och land. Grönstrukturens mångfald och vitt skilda miljöer erbjuder många olika värden.

Jonsboda består idag till stor del av ett grönt landskap som ännu inte bebyggt i någon större skala. Givetvis är landskapet påverkat av tidigare användning men det innehåller många kvaliteter som bör tillvaratas vid en exploatering för att skapa en attraktiv boendemiljö. Då landskapet inte har någon planerad strategi är det enligt kriterierna ovan inte en faktisk planerad grönstruktur. Likväl finns det som i alla andra landskap flera värden att ta tillvara på. Vilka gröna värden går det då att finna i utvecklingsområdet? Som tidigare nämnts betonar Växjö kommun grönstrukturens värde utifrån fyra perspektiv; Det rekreativa, det ekologiska, det kulturella samt dess reglerande funktioner för staden. I Växjös grönstrukturprogram (2006) framkommer det att fokus på grönstrukturens betydelse ligger i dess sociala, biologiska och kulturella värden. Vid vidare undersökning av olika grönplaner och grönstrukturprogram har det framkommit att dessa perspektiv är återkommande i flera olika rapporter och planer om kommunal grönstruktur, om än med viss variation. Här fastställs även att de tre värdena tillsammans förstärker och kompletterar varandra. Exempelvis utgår Örebros grönstruktursprogram (2006) från ett socialt, ekologiskt och kulturellt perspektiv. Denna studie har därför utgått från dessa tre perspektiv för att identifiera gröna värden.

Det kulturella perspektivet

Växjö grönstrukturprogram (2006) betonar vikten av landskapets historia och kulturella identitet. Det poängteras att stadens parker och grönområden kan visa spår av historisk användning och ger möjlighet att uppleva minnen som ger en historisk förankring, hemkänsla och samhörighet. Kulturhistoriska miljöer består dels av den fysiskt byggda miljön men består även av den gröna miljön i form av exempelvis trädgårdar, parker, ängs- och betesmark och åkrar. Kulturella värden kan vara spektakulära och unika miljöer men även specifika element som fungerar som landmärken i landskapet och utflyktsmål för stadens invånare och turister. Vardagliga miljöer kan också de ha ett kulturhistoriskt värde som exempelvis bostadsområden som är typiska för en viss tidsepok eller kolonilotter som växt fram ur ett behov av livsmedelsförsörjning. Gemensamt för dessa är att de visar på hur tidigare generationer levt och verkat. Genom att bevara kulturhistoriska värden från olika skeden i landskapets utveckling skapas en kontinuitet och lokal identitet som ger en trygghet i en annars ständigt föränderlig värld (Örebro, 2006).

Det är därför viktigt att ta tillvara på dessa värden vid stadsutveckling, exempelvis kan ett gammalt träd i ett före detta beteslandskap ge en stark karaktär om det sparas vid en exploatering (Boverket, 2007). Kulturmiljöns bevarande kan tillsammans med naturens förutsättningar ge en utgångspunkt för grönstrukturen som genom att bevaras och utvecklas även skapar en god grön miljö ur den sociala

aspekten. Samtidigt kan den samverka med ekologiska värden eftersom kulturhistoriska miljöer har haft tid på sig att skapa en ekologisk balans som med tiden blivit en del av det kulturhistoriska värdet (Örebro, 2007). På senare tid har det hävdats att människors kunskap om naturen har försämrats, det har till och med talats om en utbredning av natur-analfabetism inom befolkningen. Att kunna läsa och förstå strukturer i landskapet kan bidra att människor känner sig bättre förankrade i sin hemtrakt och kan skapa attraktivare bostadsmiljöer. För att motverka denna brist på kunskap krävs att värden i landskapet bevaras och utvecklas i människors närhet med komplexa och rika landskap i och utanför staden (Boverket, 2007).

Örebro grönstrukturprogram (2007) har identifierat sju olika platser och miljöer med kulturhistoriskt värde som även har stor betydelse som gröna miljöer:

- Parker
- Alléer och esplanader
- Koloniområden
- Kyrkogårdar
- Gårdar och byar i och runt staden
- Forn- och kulturlämningar
- Gammal infrastruktur
- Skogar, hag- och betesmarker

Parker definieras i programmet som innerstadens anlagda parker med detaljerad gestaltning som vårdas av kommunen. De började anläggas då medvetenheten väcktes om grönskans, ljusets, och luftens betydelse för människors hälsa i växande

städer. Syftet var att skapa mötesplatser där det var möjligt att promenera och synas men anlades också ur en brandsäkerhetsaspekt. På samma sätt har alléer och esplanader byggts upp. Koloniområden började byggas då trädgårdsodlingen fått fäste bland den breda befolkningen. Förutom äldre kolonilotters kulturhistoriska värde har dessa ofta också ett visuellt värde och en stor ekologisk betydelse. Kyrkogårdars främsta uppgift består i att vara minnesplatser men fungerar även i viss mån som parker. På gravplatser berättar gravstenar och monument om stadens historia. Då städer växer införlivas äldre gårdar och byar i stadsbebyggelsen. Ofta undanröjs gammal bebyggelse och landskap till förmån för ny bebyggelse. Det finns dock ett stort kulturhistoriskt värde i dessa miljöer som kan ge en identitet till stadsdelar och de kan även tas i bruk på nya sätt. Överallt i landskapet finns det fornlämningar som berättar om ett områdes historia. Ofta kan det vara svårt att upptäcka dessa för människor och de kan behöva skyltas upp eller vårdas för att synliggöras. Lämningarna kan då ge en extra upplevelse i området och kan ge en god anledning till att spara eller utveckla nya grönstråk.

Fornlämningar har ett starkt skydd i Sverige och det är Länsstyrelsen som ansvarar för urvalet och vården av dessa. De kan registreras som fasta fornlämningar eller övriga kulturhistoriska lämningar. De fasta fornlämningarna har ett krav på vård till skillnad från de sistnämnda som kategoriseras som en typ av bevakningsobjekt. Den gamla infrastrukturen kan bestå av rester från vägar, broar, kanaler, stenvägar och hamnar. Dessa kan vara fornlämningar men

också fortfarande användas vardagligt och användas i den fysiska planeringen. I skogar kan det finnas lämningar från jordbrukssamhällets gårdar och torp i form av befintlig bebyggelse, torpgrunder, odlingsmurar, rösen, diken och spår i flora och fauna av åkrar, ängar och betesmarker. Genom att framhäva sådana miljöer kan de bli en del av landskapets historia.

Det ekologiska perspektivet

Grönstrukturens ekologiska värde har självklart en betydande roll i städer där gröna miljöer ofta får träda åt sidan till förmån för hårdgjord yta och bebyggelse. Den kan med hjälp av sina biologiska system spela en stor roll vid hantering av vatten, förbättring av luftkvalitet och lokalklimat. Vegetation kan skydda vattenreservoarer och ta hand om dagvatten, sänka den lokala temperaturen med flera grader, ge skugga under de varma månaderna på året, reducera vind, rena luften och utgöra buffertzoner för översvämningar och bullernivåer. Grönskan är också viktig för den biologiska mångfalden som är viktig för djur och växters överlevnad men också för människans förståelse och upplevelse av naturen (Boverket, 2007).

Viktigt för det ekologiska perspektivet är att grönstrukturen skapar ett samband i staden och mellan stad och landsbygd. Stadens grönstruktur är växter och djurs livsmiljö och stora sammanhängande områden med ett variationsrikt landskap ger förutsättningar för en biologisk mångfald. Delar av landskapet med död ved och gamla träd, skogsbryn, vattendrag, våtmarker och kultur- och

skogslandskap med lång kontinuitet gynnar den biologiska mångfalden. Den biologiska mångfalden kan i sin tur bidra till sociala och rekreativa värden (Växjö, 2006) och kan även innehålla estetiska och kulturella värden (Örebro, 2007).

Antalet arter ökar med ett grönområdes storlek, men även formen på området spelar en stor roll. I ett runt område är det längre till dess kanter än i ett lika stort avlångt område. Det längre avståndet till grönområdets kanter gör att arter lättare finner det skydd de behöver. För växter och djur är det alltså bättre för dess överlevnad med stora områden. Ett fåtal större grönområden i och i anslutning till en stad skulle dock kunna försäkra människors tillgänglighet till dessa jämfört med flera mindre grönområden (Florgård, C. Mörtberg, U. & Wallsten, M. 1994). Grönstrukturen behöver dessutom precis som andra strukturer hänga samman. Det behövs spridningsvägar och korridorer för djur och växter att röra sig emellan. Områden som isoleras har svårare att behålla och utveckla dess funktion och kvaliteter. Vid förtätning eller utbyggnad av staden där en exploatering av grönområden sker kan dessa fragmenteras upp och skäras av då barriärer som bebyggelse eller vägar växer fram i landskapet. För att behålla den ekologiska hållbarheten krävs att gröna stråk tryggas med ett pärlband av grönområden som håller samman den gröna strukturen. Dessa stråk kan löpa radiellt från centrum ut i landskapet eller på tvären, beroende på landskapets förutsättningar och hur stadens bebyggelsestruktur och infrastruktur ser ut (Boverket, 2007).

Det sociala perspektivet

Gröna områden har sociala värden och det finns flera argument för att bevara och utveckla grönstrukturen utifrån denna aspekt. De sociala värdena berör även det biologiska och kulturella perspektivet. Stadens viktigaste komponent är dess människor. Utan möten och relationer med andra människor i staden skulle dess fysiska strukturer vara ointressanta för de flesta (Örebro, 2006). Grönstrukturens sociala värde ligger i möjligheten till möten, stillhet, avkoppling, frisk luft, lek, motion, och odling. Den kan fungera som en informell mötesplats till arenor för evenemang och fest. Den ger även möjlighet till rekreation och upplevelser både i bostadens eller arbetsplatsens närhet samt till längre utflykter i större naturområden (Örebro, 2006).

Gröna områden är som en del av det offentliga rummet även demokratiska platser i staden som ofta inte är präglade av handel, vilket gör att många olika människor söker sig hit för rekreation. Detta gör att gröna områden kan bidra till en ökad integration och social sammanhållning. Grönstrukturen kan även bidra till lokal delaktighet och demokrati genom att medborgare engageras i planeringen av grönområden i deras närmiljö. Ofta hörs argument om att grönområden skapar avstånd mellan bebyggelse och människor och istället blir en rumslig och social barriär. För att förhindra detta krävs att grönområden bildar en struktur som länkar samman det fragmenterade stadslandskapet med alléer, parker, grönstråk och naturområden som skapar ett sammanhang, vilket gör det lättare att

orientera sig och röra sig i staden (Boverket, 2007).

Landskapets sociala upplevelsevärden

För att skapa förutsättningar för en attraktiv boendemiljö bör stor hänsyn tas till rekreation som ovan beskrivits som ett socialt värde. Det sociala värdet är starkt kopplat till människans upplevelser i landskapet. Upplevelsevärdet är ofta sammankopplat med ekologiska och kulturella värden. Detta värde kan vara svårt att definiera då människor har olika preferenser, intressen, förutsättningar och tycke. Att planera för alla individers önskemål är svårt då de förändras från en tidpunkt, plats, och sinnesstämning till en annan.

För att bättre kunna identifiera landskapets upplevelsevärden har Region- och Trafikplanekontoret (2004) i Stockholm utvecklat en metod som försöker beskriva sociala värden i grönstrukturen på en regional nivå med fokus på Storstockholms kommuner. Storleksmässigt passar detta sätt att arbeta in på kriterier som behövs för att identifiera större rekreativområden och värdefulla landskap inför Jonsbodas utveckling. Därför kommer de sociala upplevelsevärdena att vara en utgångspunkt i analysarbetet för Jonsboda.

Metoden utgår från människors uttalade behov och önskemål om omgivningens upplevelser och ska utgöra ett stöd för kommuners arbete med att bevara och utveckla grönstrukturen. Genom kvalitativa intervjuer noterades önskemål om upplevelser, likartade önskemål har sedan slagits samman till kluster som definierades som ett särskilt

upplevelsevärde. För dessa har sedan kriterier och parametrar formulerats för att göra det möjligt att få fram fysiska förutsättningar som kan visas på en karta. Studien identifierade sju upplevelsevärden som ska ses som likvärdiga. Metoden syftar på att bredda och nyansera sättet att planera genom att kombinera sociala, kulturella och naturvärdesaspekter till ett upplevelsevärde. (Region- och trafikplaneskontoret, 2004). I arbetet med framtagandet av upplevelsevärdena fann man även i intervjuerna att människor i första hand söker tystnad, ro, ensamhet och lugn vid vistelse i naturen. I studien konstateras det att dessa aspekter inte tas stor hänsyn till då rekreationsområden värderas utifrån hur många besökare det har eller hur god tillgänglighet det är till ett område.

Studien kom fram till sju olika upplevelsevärden som kan identifieras i landskapet och beskrivs nedan utefter hur de förklaras i rapporten:

- Orördhet och trolska naturmiljöer
- Skogskänsla
- Utblickar och öppna landskap
- Variationsrikedom och naturpedagogik
- Kulturhistoria och levande landskap
- Aktivitet och utmaning
- Service och samvaro

Orördhet och trolska naturmiljöer

De orörda och trolska miljöerna används för att ströva i och uppleva stillhet och slappna av som en kontrast till stadens miljö. Dessa områden upplevs som orörda, vilda, tysta och mystiska och de får besökaren att fantisera och knyta an till sagor

och myter. Exempel på orörda och trolska miljöer är äldre skogsmark som ger ett intryck av urskog där skogsbruket har en underordnad roll. Skogen ska vara över 100 år gammal och bestå av barr eller blandskog. Lövskog har inte identifierats som trolsk i studien. Även bäckraviner och sumpskogar har ett högt värde i denna upplevelsekategori. Stigar och vägar i området ska inte se för anlagda ut och det ska vara fritt från stadens ljud, ljus och lukt. Upplevelsen är mycket känslig och störs av anläggningar, skyltar, skräp och höga bullernivåer. Ett högt antal besökare samt högljudda aktiviteter kan även vara störande. För att upprätthålla upplevelsevärdet bör det inte ligga inom 200-300 meter från större vägar eller bebyggelse. Det ska även ligga minst 75 meter från kraftledningar. Skötselplaneringen är också viktig som till exempel hur det är möjligt att kanalisera besökare genom området.

Skogskänsla

Områden med skogskänsla identifieras som större sammanhängande skogsområden. Med detta menas områden som är större än 4 hektar och inte korsas av vältrafikerade vägar eller andra barriärer. Området bör vara minst 200 meter i diameter för att upplevas som en skog och ge en viss känsla av rymd. Avståndet gör att det inte är möjligt för betraktaren att få en direkt överblick i området och stärker det visuella intrycket av att träda in i ett nytt landskap. I området upplevs känslan av att komma bort från staden och träda in i ett annat landskap med andra dofter och färger. Här är det möjligt att bland annat ströva, koppla bort stress, plocka svamp, jogga, rida och orientera. Vegetationen kan variera

men upplevelsen är starkast i äldre skog som gärna bör vara över 60 år. I likhet med de trolska naturmiljöerna är även områden med skogskänsla känsliga för anläggningar som bland annat vägar, bebyggelse och stängsel. Området bör också ha ett avstånd på 250 meter till bebyggelse och 75 meter till kraftledningar. Upplevelsen försämras också desto närmre stadsbebyggelse området ligger. Även skogsbruk har genom kalhyggen denna effekt på upplevelsen. Kalhuggna områden påverkar områdets karaktär under en lång tid och den visuella effekten för skogskänslan påverkas i 15 år av ett sådant ingrepp.

Utblickar och öppna landskap

Landskap och platser med långa utblickar har ett starkt upplevelsevärde. Utblickarna blir särskilt värdefulla då det är möjligt att se ut över rofyllda och vackra miljöer. Enligt Region- och trafikplane-kontorets studie är upplevelsen särskilt värdefull om det är möjligt att blicka ut över vatten eller landskap med stark rumsbildning och detta stärker trygghet och orienterbarhet för betraktaren. Upplevelsen förstärks ytterligare vid möjligheten att stå vid en gräns som ett skogsbryn eller strandkant och se ut över ett landskap. Områden med utblickar och öppna landskap har en låg ljudnivå och ligger inte i anslutning till störande anläggning och industrier. De identifieras som vattenområden, större öppna landskap som exempelvis åkerlandskap, och etablerade utkikspunkter. Upplevelsevärdet påverkas av vad man har utsikt över. Olika landskap och element kan förmedla en känsla av spänning eller trygghet men de kan också användas vid orientering och som informationskälla.

Variationsrikedom och naturpedagogik

Områden med dessa upplevelser har generellt en artrik eller variationsrik flora och/eller fauna. De kan även vara områden som har dokumenterade höga naturvärden som kärr, mossar och hagmarker. Även odlingslotter är variationsrika miljöer med ett stort antal arter på en liten yta. Lotterna är även viktiga då de ofta är en social knutpunkt. Upplevelsevärde ligger i möjligheten att komma nära djur och växter och att få en känsla att vara delaktig i naturen. Dessa områden kan bland annat användas för naturobservationer, undervisning, promenader, odling, mulleverksamhet och plockning av blommor eller svamp. Upplevelsen försämras av bristande skötsel som igenväxning av hagmarker och nedskräpning. Avståndet till variationsrikedom och naturpedagogik har betydelse för dess värde till friluftslivet. Miljöer med gångavstånd från förskolor och skolor används mer frekvent och har också ett högre värde.

Kulturhistoria och levande landsbygd

Upplevelsevärde på dessa platser består av äldre bebyggelse med omgivningar, kulturlandskap med ängs- och hagmarker och jordbruksmark. Det består även av kulturhistoriska element som fornminnen eller spår av äldre verksamheter och boende i både öppen mark och skogsmark samt aktiva jordbruk och stall. Som exempel på dessa element nämns torpgrunder i skogen, äldre trädgårdar och gamla vägdragningar. Miljöer med dessa värden är viktiga för att människan ska känna tillhörighet och identitet med sin omgivning samt att det är möjligt för henne att kunna förstå samhällets utveckling och olika historiska samband.

Kulturhistoriska miljöer återfinns ofta med odlingslandskap. Det levande jordbrukslandskapet är en stor kontrast till staden och dess urbana landskap. Förekomsten av betesdjur, nyplöjda åkrar och specifika dofter och ljud är viktigt för upplevelsevärde. Upplevelsen av kulturhistoria och levande landsbygd försämras av okänslig exploatering, bristande skötsel och förvaltning, igenväxning av odlingslandskap och stora ”fula” byggnader. Definitionen ”fult” beskrivs inte djupare i rapporten. Området används till promenader, ridning, cykling, skidåkning, picknick med mera. Det har även en mycket viktig roll som ett lärande landskap.

Aktivitet och utmaning

Områden med detta värde består oftast av frilufts- eller rekreationsområden och kan bestå av en stor variation av aktiviteter. En viktig förutsättning för värdet är förekomsten av sjöar eller höga berg. Det kan vara områden med enkla anläggningar med utomhusaktiviteter som exempelvis motionsspår, ridvägar, vandringsstigar, bryggor och stränder. Samtidigt kan det vara områden med mer ovanliga och krävande aktiviteter som bergsklättring, dykning eller långa vandringar. Upplevelsevärde ligger i att utmana naturens krafter. Enligt studien har människan alltid mätt sin styrka mot naturen och att det finns en stor utmaning i detta. Dessutom äger aktivitet och motion ett mervärde i natursköna omgivningar jämfört med att motionera inomhus eller i stadsmiljö. I en naturlig miljö finns det också en större chans att koppla av och gå ner i varv.

Service och samvaro

Till skillnad från de flesta andra upplevelsevärdena som identifieras av Regionplane- och trafikkontoret är områden som består av upplevelsevärde service och samvaro av en miljö som är starkt präglad av människan med fasta byggnader som restauranger, fik, omklädningsrum och värmestugor med mera. Här finns mycket människor att umgås med eller betrakta. Det är lätt att ta sig hit med allmänna kommunikationer, det finns parkeringsplatser, möjlighet att hyra utrustning, information och personal. Värdet återfinns ofta vid friluftsgårdar eller rekreationsanläggningar men kan också upplevas vid mindre platser som en grillplats eller toaletter. För många människor är god tillgänglighet och tillgång till service en viktig förutsättning för att ta sig ut i naturen. Informationstavlor, markerade stigar och närheten till andra människor ger även en trygghetskänsla som vissa människor kanske inte alltid upplever i exempelvis en orörd skogsmiljö. Möjligheten att interagera med andra människor är en viktig aspekt av detta upplevelsevärde. Upplevelsen påverkas negativt av dålig tillgång till kommunikationer, korta öppettider, bristande underhåll och information.

Del 3 Jonsbodas förutsättningar

Detta kapitel tar upp Jonsbodas och dess omnejds befintliga förutsättningar och framtida förändringar enligt översiktsplanen. Här behandlas även Jonsbodas historia och förklarar varför landskapet ser ut som det gör.

En översikt över Jonsboda och dess omgivningar

Befintliga förutsättningar

Jonsboda är det största planerade utbyggnadsområdet i Växjö översiktsplan (Växjö,2012). Hela området är cirka fyra kvadratkilometer stort och som tidigare nämnts är målet att det på sikt ska planeras för 3 000 nya bostäder. Marken ägs huvudsakligen av Växjö kommun. Det ligger cirka fem kilometer från Växjö centrum väster om Bergunda-sjöarna.

Områdets berggrund består till största delen av sura och basiska vulkaniska bergarter som granit och ryolit, men har även inslag av basiska bergarter som diabas. Morän är den dominerande jordarten. I närheten till sjön finns större områden med isälvsavlagringar. Området karakteriseras idag av ett landskap som till stor del består av skogsmark. Bebyggelsen är sparsam och ligger huvudsakligen utmed områdets största väg, Bergundavägen, som sträcker sig rakt igenom Jonsboda i nordsydlig riktning. För närvarande går det även en asfalterad väg utmed områdets gräns i norr. Denna väg sträcker sig österut från Bergundavägen mot sundet som delar Bergundasjön i två, Norra- och Södra Bergundasjön.

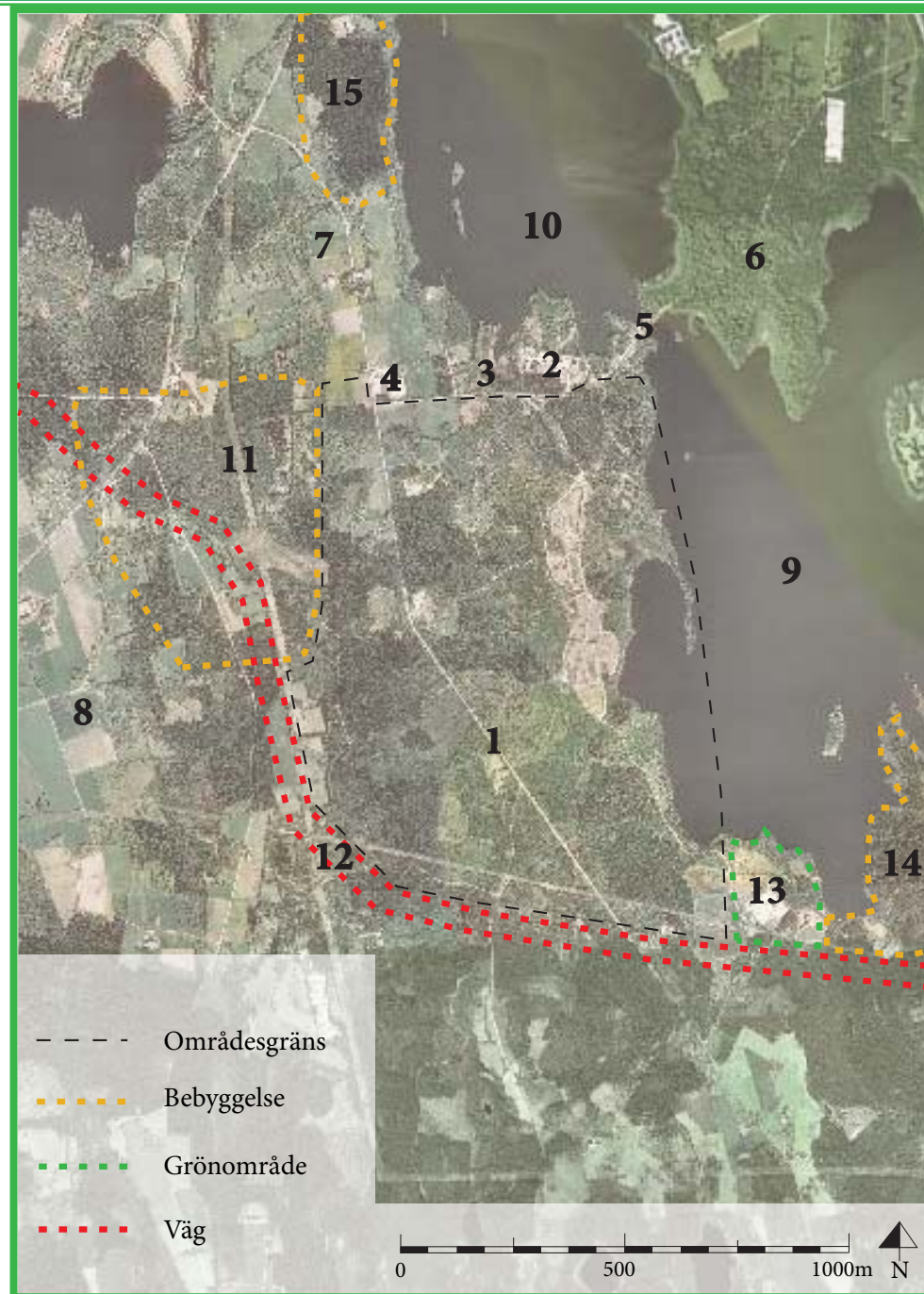
Våtmarker i angränsning till sjön gör att det på vissa ställen utmed Jonsbodas strandkant finns risk för översvämning. Landskapet är mest påverkat av detta vid Jonsbodaviken. Sjön har ett generellt strandskydd på 100 meter för att säkerställa tillgängligheten till sjön och dess strandzon (Växjö, 2012). Sjöarnas kvalitet är mycket dålig på grund av att Norra Bergundasjön är recipient för avfallsprodukter från ett reningsverk. Verket ligger strax norr om Jonsboda och påverkar utbyggnadsmöjligheterna då det inte är

Befintliga förutsättningar

1. Bergundavägen
2. Reningsverk
3. Skjutbana
4. Ridklubb
5. Sundet
6. Bokhultet
7. Berkvara
8. Marklanda
9. Södra Bergundasjön
10. Norra Bergundasjön

Framtida förändringar

11. Bebyggelse - störande verksamhet
12. Södra länken - trafikled
13. Sjöanäs - grönområde
14. Vikaholm - bostäder
15. Bostäder

tillåtet att tillföra bebyggelse inom en radie på 1 000 meter från verksamheten (Växjö, 2012). Det finns ett uttalat mål att minska detta skyddsavstånd.

Väster om reningsverket finns en skjutbana och en ridklubb. Vid sundet ligger en parkering, här finns även informationstavlor om landskapet och en grillplats. Här är det möjligt att blicka ut över de båda sjöarna. På andra sidan sundet ligger naturreservatet Bokhultet som karaktäriseras starkt av dess stora sammanhängande bokskog och som är ett viktigt område för rekreation i staden. I norr angränsar Jonsboda till kulturmiljöintresset Bergkvara som karaktäriseras av ett öppet odlingslandskap. Området angränsar även till öppna odlingslandskap i väster och söder. I väster ligger Marklanda som är ett öppet och omväxlande kulturlandskap med stora åkermarker och stora berg- och moränkullar som dominerar landskapsbilden. Enligt Länsstyrelsen i Kronobergs län anses landskapet runt Marklanda ha stora landskapsvärden (Christoffersson, Ingvar (red.), 1989).

Framtida förändringar

Jonsboda och dess omgivning kommer att påverkas av nya ingrepp i landskapet enligt riktlinjerna för Växjö kommun. Dessa kommer huvudsakligen att utvecklas västerut. Här kommer ett större verksamhetsområde planeras som angränsar till Jonsbodas norra del. Området är i första hand avsett för störande verksamheter som är ytkrävande, miljöpåverkande eller som genererar mycket trafik. På grund av verksamheten är det inte av intresse att

placera bostäder i detta område. Däremot ska området enligt översiktsplanen utgöras av grönstråk och andra gröna områden. Hänsyn ska tas till intilliggande kulturlandskap. Utmed Jonsbodas gräns i söder och väster planeras för Södra länken, en ny trafikled som ska avlasta befintliga vägar och koppla samman stadens västra och södra delar. Både Södra länken och verksamhetsområdet kan komma att orsaka buller i Jonsbodas västra delar. Detta kombinerat med att Södra länken kommer att transportera farligt gods gör att skyddszoner från vägen kan komma att behövas. Södra länken skapar även en stor barriär i området och den kan komma att utgöra ett stort hot mot tillgängligheten genom att den omsluter Jonsboda och skär av kommunikationen med omgivande landskap (Tyrens, 2010).

Det går att läsa i översiktsplanen att det i området Sjöanäs vid Södra Bergundasjöns nedre del planeras ett grönområde för rekreation och friluftaktiviteter. Det kommer bli en viktig sammankopplande punkt mellan Jonsboda och Vikaholm, ett planerat bostadsområde i öster. Sjöanäs består idag till stor del av skogsmark. I området finns även tre bostadshus som är belägna på öppnare marker. Vikaholm planeras för 400 bostäder och blir en nära fysisk koppling till resten av Växjö stad då bostadsområdet kommer knyta an till befintlig bebyggelse och den nya stadsdelen Telestad i sydöst. Även norr om Jonsboda kommer ett nytt bostadsområde byggas utmed Norra Bergundasjön med plats för 400 bostäder (Växjö, 2012).

Landskap är en produkt av dess historia och är starkt påverkad av människan. Detta gäller även för Jonsboda. Inom området finns lämningar från äldre stenåldern till nutida användning. Jonsboda ligger i ett landskap som är en av de mest fornlämningsrika delarna av Småland (Åstrand, 2001). Enligt en arkeologisk utredning (Åstrand, 2001) har själva Jonsboda har dock relativt få fornlämningar jämfört med omgivande landskap som Marklanda i väster och Telestad i öster på andra sidan södra Bergunda-sjön. Enligt utredningen har dessa områden bildar två stråk med en hög koncentration av fornlämningar. Även Bergkvara kulturmiljöintresse i norr visar tydliga spår av historisk användning. Bergkvara är klassat som riksintresse för kulturmiljövård.

Kunskap om Jonsbodas historia och kulturmiljö har huvudsakligen hämtats från Smålands museums arkeologiska utredning från 2001 (Åstrand). Denna utredning utfördes då det redan vid denna tid fanns planer på exploatering för Jonsboda, dock i andra former än dagens utveckling. Då undersöktes möjligheterna för utveckling av en golfklubb och 250 bostäder i form av villor andra typer av fristående hus. Denna plan berör bara den östra delen av Jonsboda. Därför har ytterligare information sökts i Riksantikvarieämbetets databaser och andra relevanta skrifter. I landskapsanalysen har, i mån av tid, även studier i fält utförts för att undersöka lämningars läsbarhet och status i dagsläget.

Forntida lämningar

Inom Jonsboda finns ett flertal lämningar från sen stenålder till tidig bronsålder. De äldsta synliga fornlämningarna från denna period är hällkistor och rösen. Hällkistor är rektangulära gravar som byggts upp av kantställda tunna stenhällar. Hällkistan var vanligast under sen stenålder och ersattes med tiden av rösen som var brukligt att anlägga under bronsåldern. Inom området förekommer flera fornlämningsmiljöer med fossil åkermark. På åkermarken finns ofta stensättningar, rösen och skålgropar. Stensättningar är lågt byggda, består av några lager packad sten och är oftast runda till formen. Skålgropar är små hällristningar ofta förekommande på gravhögar. Dessa områden med fossil åkermark härstammar från stenålderns slut fram till äldre järnålder. Den fossila åkermarken förekommer ofta på höjder i landskapet. Åstrands arkeologiska utredning av Jonsboda (2001) identifierar 13 fornlämningar i av skiftande karaktär och status. Även utanför Åstrands utredningsområde förekommer fler fornlämningar som finns registrerade på Riksantikvarieämbetets hemsida (Riksantikvarieämbetet, 2012). Utifrån karteringen på Riksantikvarieämbetets hemsida går det att lokalisera tre områden med en koncentration av lämningar. Dessa ligger i sydvästra hörnet av Jonsboda, runt Götatorp och i det öppnare landskapet i norra delen av Jonsboda.

Bergkvara gods

Jonsboda ligger söder om Bergkvara riksintresse vars gods har påverkat landskapets odlingsformer och bebyggelsemönster sedan tidigt 1400-tal (Åstrand, 2001). Bergkvara gods är en herrgårdsmiljö som under senmedeltiden var ett av Nordens största och som under sina första århundraden haft stor internationell betydelse. Från 1600-talet och framåt blev dock godset mer förankrat i lokalsamhället. Nutidens landskap består idag av många lämningar från jordbruk och industriell verksamhet som berättar om godsets historia (Växjö, 2012).

I en studie av Bergkvara riksintresse från 2005 (Hansson) delas Bergkvara och dess omnejd in i olika kulturhistoriska zoner för att identifiera flera landskapstyper av betydelse för godsets utveckling. Dessa zoner karaktäriseras av skilda företeelser. Syftet med studien har varit att tydliggöra de kulturhistoriska värdena i området för att lättare kunna hantera riksintresset med omnejd i framtiden. Området delades in i fyra olika zoner; centrumzonen, industrizonen, byzonen samt torpzonen. Zonerna har ingen skarp gräns och överlappar varandra då utnyttjandet av landskapet förändrats genom tid och de olika zonerna interagerat med varandra.

Centrumzonen har enligt rapporten den största betydelsen för Bergkvara riksintresse och karaktäriseras som ett aristokratiskt maktlandskap. Här återfinns herrgården, storskaliga åkrar, alléer och parker. Industrizonen är belägen utmed Helge å där flertalet av de viktiga industrier som har fått

betydelse för godsets utveckling. Både centrum- och industrizonen ligger i hjärtat av riksintresset och berör inte Jonsboda rent geografiskt, men är en viktig aspekt på grund av dess kulturhistoriskt värdefulla miljöer. I rapporten är det enbart by- och gårdszonerna och torpzonerna som lokaliseras inom Jonsboda. Dessa två områden speglar skilda sätt att bruka landskapet.

By- och gårdszonerna har historiskt karaktäriserats av en mer samlad bebyggelse och större områden med öppen åkermark. Zonerna är ofta belägna vid marker som lämpat sig bäst för odling. Den samlade bebyggelse som dessa områden först bestod av ersattes under 1800-talet med utspridda gårdar för att uppnå ett effektivare jordbruk. Detta ledde till att byarnas gårdar oftast avhysts. Ett resultat av detta är att det idag inte är mycket kvar av bebyggelsen i landskapet, men Jonsbodas norra del karaktäriseras starkt av denna historiska markanvändning. Här breder ett relativt öppet landskap ut sig och sammankopplas med Bergunda kyrkbys öppna slätter i norr.

Torpzonerna motsvarar det område där de flesta torpen under Bergkvara etablerades. Zonerna karaktäriseras av ett småskaligt landskap med små bebyggelsemiljöer och åkermarker med rikliga inslag av odlingsrösen. Torpzonernas odlingsmark är överlag sämre än by- och gårdszonernas. Inom Jonsboda består större delen av området av just torpzonen. Undantaget är den tidigare nämnda by- och gårdszonen som är en del av Bergunda kyrkbys marker i norr samt ett par mindre områden som är oklassificerade. Den historiska bebyggelsen i

Torpzonerna är markerade med raster. De röda markeringarna illustrerar befintliga torp, de blå markerar torp som inte längre finns kvar.

Jonsboda har därför uteslutande bestått av torp, varav de flesta idag har rivits och i vissa fall ersatts med ny bebyggelse. Idag har dessa delar av landskapet planterats med skog där dess historiska torpruiner och åkrar döljer sig (Hansson, 2005).

Militärt område och skogsproduktion

Från början av 1920-talet har delar av Jonsboda använts som militärt övningsfält för regementet I 11 i Växjö. Vid besök på plats syns det att den militära användningen har lämnat spår efter sig i form av bland annat skjutvallar, skyttevärn och avfallsgro-par. Den mest påfallande lämningen från områdets tid som övningsplats är ett större skjutfält norr om de centrala slamdammarna. Området håller idag på att växa igen men skyttevallen som är belägen på en åsrygg är fortfarande synlig i landskapet. Efter regementets nedläggning på 1990-talet har delar av övningsområdet nyttjats av Växjö Motorcykelklubb WMS offroads för terrängkörning.

Jonsbodas skogsmarker består idag av produktionsskog, denna verksamhet planeras även att fortsätta i framtiden.

Kulturmiljöns bevarandevärde

I den arkeologiska utredningen från 2001 (Åstrand) bedöms de undersökta fornlämningarnas bevarandevärde. Här skiljs på upplevelsevärde och vetenskapligt värde. Författaren skriver att upplevelsevärde är något som kan upplevas och förstås till skillnad från det vetenskapliga värdet som enbart har ett undersökningsvärde för att kunna få ytterligare arkeologisk information om ett visst objekt eller område. Han menar att en fornlämnings bevarandevärde oftast är grundat i att den har ett upplevelsevärde.

Den arkeologiska utredningen från 2001 (Åstrand) slog fast att Jonsbodas fornlämningar huvudsakligen är av ett måttligt eller lågt upplevelsevärde men har ett relativt högt vetenskapligt värde. Bedömningen var även att den föreslagna exploateringen från översiktsplanen 2001 var möjlig på grund av att bevarandevärdet inte var högt nog. Jonsbodas kulturlandskap som helhet ansågs inte ha högt nog bevarandevärde för att skyddas från denna exploatering. Senare tids markanvändning anses vara det som ligger bakom dagens låga bevarandevärde. De mest påfallande processerna för denna förändring av landskapet är dess användning som militärt övningsfält och som upplagsplats för slammassor från Bergundasjöarna. Militära övningar har skadat äldre fornlämningar och har inte heller bidragit med nya bevarandesvärda spår. Slamdamarna har brutit upp landskapet och skadat dess historiska karaktär. De delar av området som under senare tid använts till motorcrossbanor och terrängkörning betraktas också som en

bidragande faktor till vissa fornlämningars dåliga kondition. Rapporten fastställer ändå att trots senare tids hårda markanvändning finns välbevarade förhistoriska kulturlandskap i området. De som är mest välbehållna är de områden som ligger i den södra och västra delen av utredningsområdet längst bort från staden. Troligtvis kan det perifera läget bevarat dessa områden bättre än den norra delen av området som är starkt påverkat av slamning, militär aktivitet och terrängkörning.

Även om det undersökta landskapets bevarandevärde fastställts som lågt definierar utredningen flera separata fornlämningar som anses ha ett högt bevarandevärde. Åstrand betonar särskilt det höga bevarandevärdet av en fossil åker och en stensättning som ligger på en höjd nära sjön i de centrala delarna av Jonsboda. Han påpekar dock att flera av fornlämningarnas bevarandevärde skulle kunna höjas genom att de röjs upp, vårdas och skyltas upp med information. Detta skulle leda till att de lättare kan upplevas av boende och andra användare av området. Åstrand uppmärksammar att det är viktigt att fornlämningar som sparas vid en exploatering får det utrymme som krävs för att dess karaktär och upplevelsevärde inte ska förändras.

Hansson (2005) konstaterar att torpzonerna ofta ligger utanför själva området för riksintresset Bergkvara. Men han poängterar ändå att dess betydelse för Bergkvara är odiskutabel. Han menar även att det är torpzonerna som idag är det mest hotade kulturlandskapstypen i området då stora delar av åkermarken är skogsplanterad och de flesta torp

är rivna. Därför anser han att torpmiljöerna har ett högt bevarandevärde och att det är viktigt att detta småskaliga landskap inte försvinner utan att dess verksamhet ska kunna fortsätta att avläsas i landskapet. Torpen bedöms även vara viktiga för att förstå sammanhanget bakom Bergkvara gods framväxt och dess ekonomi.

Naturvärden - särskild skyddsvärd natur

Förutom kulturhistoriska värden går det även att identifiera områden i Jonsboda med höga naturvärden. Information och omfattning av Jonsbodas registrerade naturvärden har baserats på Växjö kommuns översiktskarta. Dessa områden hör ofta samman med historisk mänsklig verksamhet och förekommer på flera ställen i området där det finns fornlämningar. De olika naturvärden som identifierats i området är nyckelbiotoper, objekt med naturvärden och ängs- och betesmarker. Dessa klassifikationer innebär inte att områdena automatiskt får ett lagstadgat skydd utan endast att de uppmärksammas som viktiga delar av landskapet och att det bör tas hänsyn till dem.

Nyckelbiotoper

Områden med en speciell naturtyp som har stor betydelse för dess flora och fauna kan klassificeras som en nyckelbiotop. Biotoperna är livsmiljöer för hotade och rödlistade arter som inte överlever i andra miljöer (Skogsstyrelsen, 2007, Nyckelbiotoper – unika skogsområden). I Jonsboda finns det endast ett område som är klassat som nyckelbiotop. Det består av typen hedädellövskog som karakteriseras av en stor andel ek eller bok. Skogen utmärks ofta av senvuxna, krokiga och kortvuxna träd. Biotopen har tidigare varit betesmark och innehåller ofta en stor andel död ved (Skogsstyrelsen, hämtad 2012-06-11).

Nyckelbiotopen i Jonsboda är endast 0,7 hektar stort och angränsar till åkermark. Träden i området består till största delen av ek med ett fåtal bokträd och granar. De är gamla och av grov karaktär. Det förekommer odlingsrösen i landskapet (Skogsstyrelsen, hämtad 2012-06-20).

Objekt med naturvärden

Områden som inte uppfyller kraven på att vara nyckelbiotoper kan ändå bedömas vara viktiga för den biologiska mångfalden, dessa områden klassificeras som objekt med naturvärden. De har möjlighet att utvecklas till nyckelbiotoper genom att vårdas på ett särskilt sätt eller lämnas orörda (Skogsstyrelsen, 2007, Nyckelbiotoper – unika skogsområden). För Jonsbodas del finns det fem identifierade områden som uppfyller dessa kriterier. De flesta av dessa består av olika sorters sumpskogar men det finns även ett identifierat område med ädellövträd och ett med barrblandskog.

Ängs- och betesmark

Inom Jonsbodas gränser finns tre områden som klassificeras som ängs- och betesmark. De ligger i anslutning till äldre torp i området. Ängsmarker och beteshagar är ofta artrika och bör skyddas från att växa igen. I Jonsbodaområdet hävdas dessa marker genom kontinuerligt bete.

Jonsbodas djurliv

De områden som beskrivs i tidigare avsnitt har ett rikt djurliv. De mest tydliga upplevelserna av djurliv i Jonsboda i dagsläget är betande hästar och fågellivet i anslutning Södra Bergundasjön. Stora delar av Jonsbodas öppna marker betas idag av hästar.

Södra Bergundasjön och dess strandzoner är ett mycket populärt område för fågelskådare. Sjön är den i särklass bästa av Växjös tätortsnära sjöar ur ett fågelskådarperspektiv enligt Kronobergs ornitologiska förening. Även Jonsbodas slamdammar var ett viktigt tillhåll för fåglar då de var i bruk. Då dessa stått oanvända och som en följd av detta torkat upp och vuxit igen har fåglar dock slutat söka sig till dammarna.

Jonsbodas rekreativa möjligheter

Ridskolan som gränsar till Jonsbodas norra delar nyttjar idag stora delar av den öppna marken och de vägar som går igenom området för bete och ridning.

Växjö runt är ett 4,2 mil långt gång- och cykelstråk som sträcker sig runt staden utmed dess sjöar. Det anlades för att knyta samman Växjös olika bostadsområden med stadens natur- och kulturmiljöer och göra dessa områden mer tillgängliga för stadens invånare. I anslutning till stråket finns även informationstavlor och rastplatser. Växjö runt använder sig av befintliga stigar och vägar som knyter an till stadens befintliga cykelnät (Växjö, 2010). I Jonsboda knyter stråket an vid sundet där även en av knutpunkterna till stråket

ligger. Det sträcker sig utmed Jonsbodas östra delar och har ofta en visuell koppling till sjön. Utmed eller i anslutning till Växjö runt finns flera rastplatser med grillmöjligheter. Stråket används idag för promenader,. För att ta sig till promenadstråket verkar flertalet besökare ta sig dit med bil.

I stora delar av Jonsboda bedrivs jakt. Särskilt i de sydvästra skogsområdena där förekomsten av jaktorn är frekvent. Delar av Jonsboda disponeras även för terrängkörning. Dessa aktiviteter kan vara svåra att behålla vid en exploatering av området då de kan upplevas som störande. Störningen skulle främst bestå av höga ljudnivåer men också en känsla av osäkerhet för andra besökare. Dessutom kan ett större besökstryck i skogarna försämra möjligheterna till jakt i området.

Då sjön inte är möjlig att bada i har den en begränsad användning. Det finns båtar anlagda på sina ställen runt Södra Bergundasjön som används. Den är ett transportstråk under vintern då sjön frusit till is och används flitigt av skridskoåkare och fiskare. Även om sjöns föroreningar begränsar dess användning höjer den upplevelsen för besökare av närliggande landskap, exempelvis utmed Växjö runt.

Del 4 Landskapsanalys

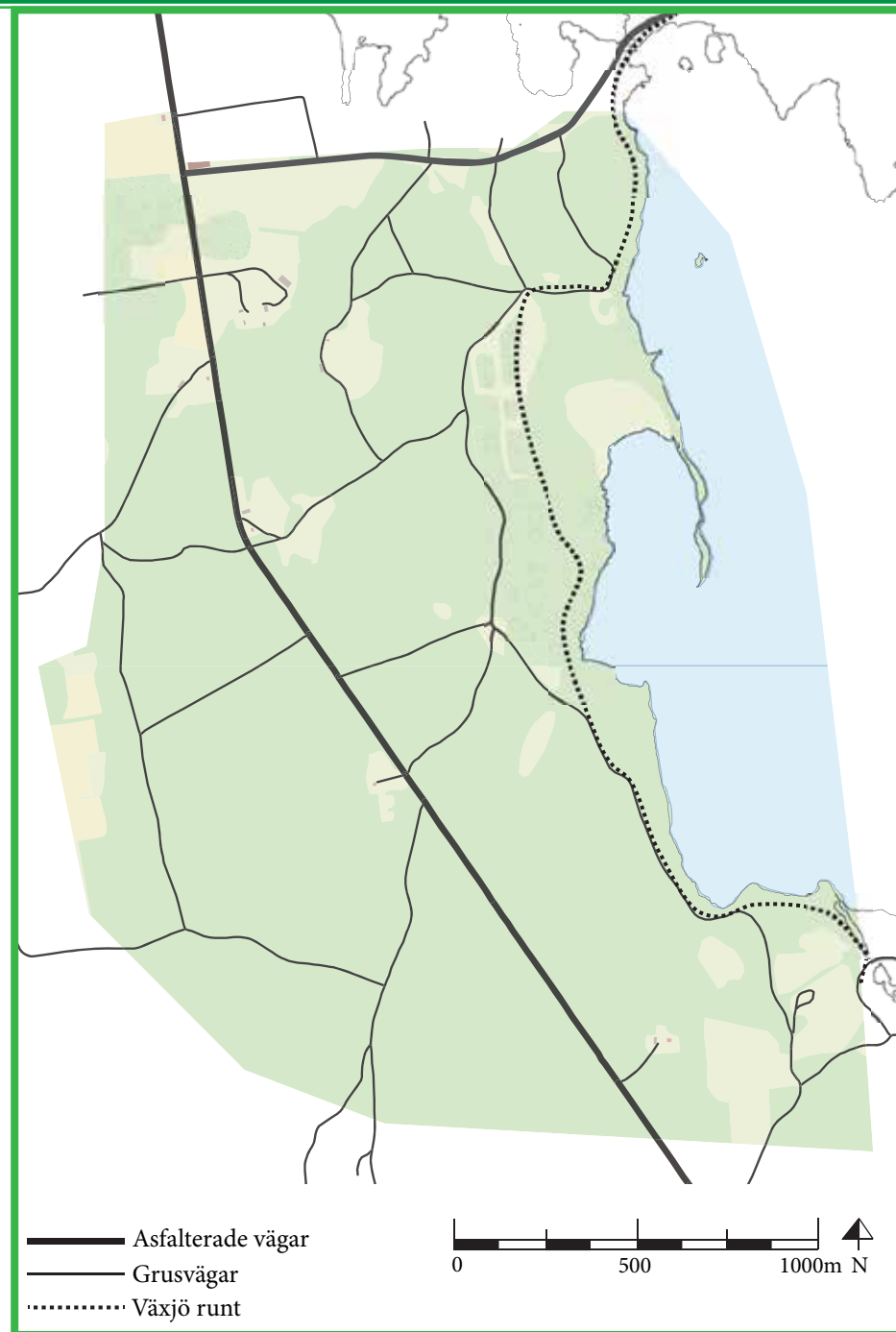
Detta kapitel redovisar den utförda landskapsanalysen. Först redovisas struktur- och sensoriska analysen för att få en översiktlig bild av området. Därefter redovisas landskapskaraktäriseringen som identifierar tjugo områden och fastställer dess landskapsvärden och utvecklingsmöjligheter. Slutligen sammanfattas Jonsbodas viktigaste gröna värden. Utifrån analysen och kommunens mål och riktlinjer bedöms sedan var stadsdelen bör placeras.

Vägstruktur - Jonsbodas stråk

Det finns två större, asfalterade vägar i Jonsboda. De har en rak sträckning och är de enda vägarna i området som kan betraktas som användbara transportleder för biltrafik. Bergundavägen förbinder området med staden i nord-sydlig riktning och den andra asfalterade vägen gör det idag möjligt att ta sig till naturreservatet Bokhultet och vidare in mot staden. Ingen av dessa vägar har separata cykelvägar.

Ordnat under huvudvägarna finns en struktur med ett oregelbundet rutnät av mindre vägar. De är av skiftande karaktär och kvalitet bestående av grusvägar och mindre uppkörda vägar i skogsmarken. Dessa har troligen uppkommit för att underlätta för skogsbruket och för den tidigare militära verksamheten. Vägarnas oregelbundenhet, dåliga skick och brist på riktning gör att de sällan används. De är dock en hjälp för orientering och tillgänglighet i området. Då de används är det för att ta sig till specifika delar av området snarare än igenom det.

Underordnat dessa vägar finns det många upptrampade stigar som ligger i skogsområden och i närheten av sjön. Stigarna kan vara svåra att upptäcka men det är synbart att de används kontinuerligt av människor. Det viktigaste stråket för gående och cyklister är Växjö runt som delvis sträcker sig utmed grusvägar där det även är möjligt för bilar att köra men också på separata gång- och cykelvägar.

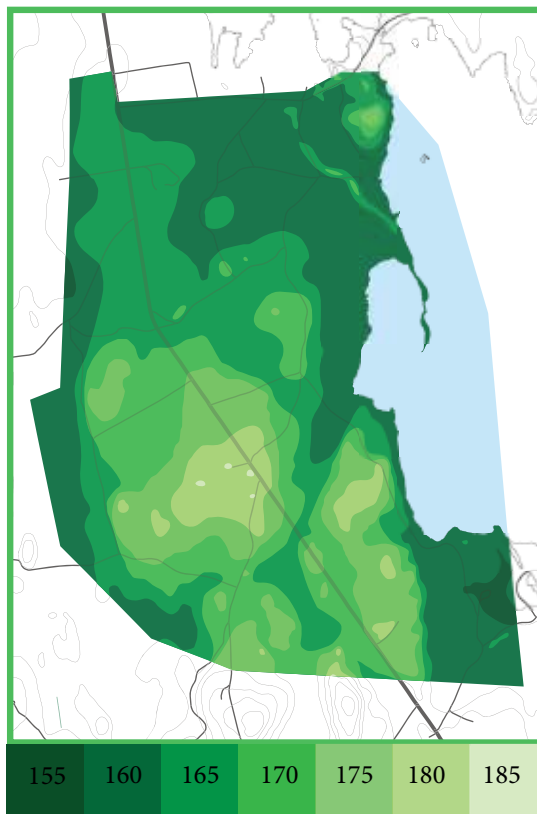
Gränser, områden och barriärer

Jonsbodas tydligaste gränser består av vegetation och landformer. Kontrasten mellan sjö och land gör att strandlinjen blir en stark gräns i landskapet. Det finns även gränser i form av flera vattendrag i söder, en klar fysisk barriär i landskapet eftersom de ofta är för breda för att korsa. Stora höjdskillnader, främst i de södra delarna skapar även de på vissa ställen fysiska barriärer. Också Bergundavägen är till viss del en gräns och bildar en barriär som skär genom landskapet. Andra starka barriärer skapade av mänsklig aktivitet är vallarna runt slamdammarna som finns i landskapet och flera mentala barriärer i form av kraftledningar. Skogen är ett avgränsande element i Jonsboda och fungerar även som en stark visuell barriär. De visuella barriärerna förstärks i vissa områden på grund av att skogsmarken ofta är igenväxt med sly. Här blir även skogen en fysisk barriär som är svår att ta sig igenom.

Dessa gränser delar övergripande in Jonsboda i några få större områden som definieras av landskapets öppna respektive slutna karaktär. Sjön upplevs som ett starkt definierat område, mycket beroende på att det inte är möjligt att uppehålla sig där då sjön ej är täckt med is. Dessutom är det mycket öppet till skillnad från de större delarna av Jonsboda. Det är endast i små delar som områden med öppnare karaktär kan definieras. På grund av skogsbruket förändras landskapet kontinuerligt då avverkning skapar avverkningsytor som med tiden växer igen.

Landskapets slutna karaktär och höjdskillnader gör att det på vissa ställen är svårt att ta sig ner till vattnet. Då landskapet öppnar upp sig och ligger i

nivå med sjön blir den fysiska kopplingen till vattnet starkare. Tillgängligheten till vattnet är i bättre områdets södra och norra delar.

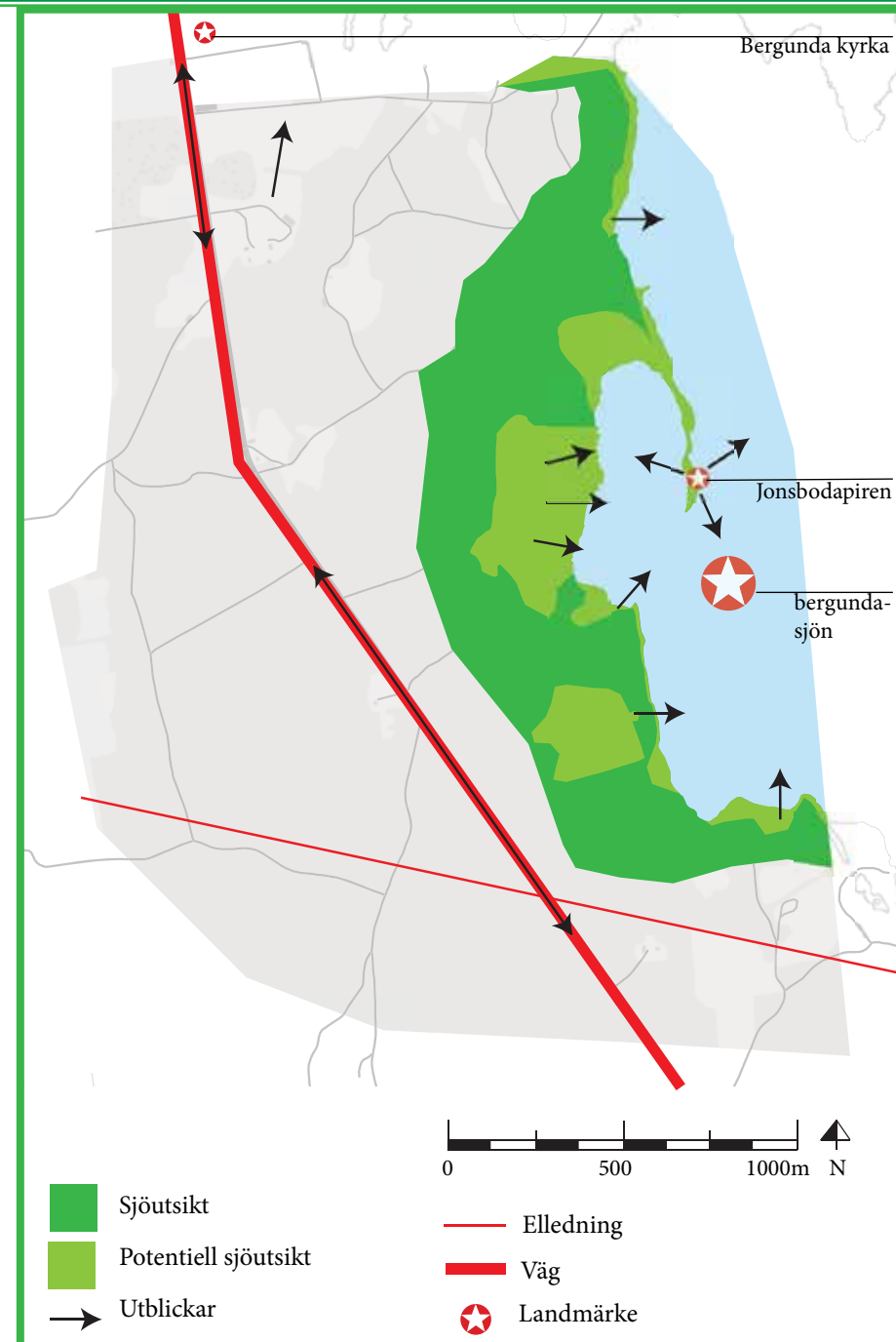
Karta över Jonsbodas topografi. Områdets höjdskillnader skapar gränser, områden och barriärer. Höjderna spänner mellan 155 till 185 meter över havet.

Siktlinjer och landmärken

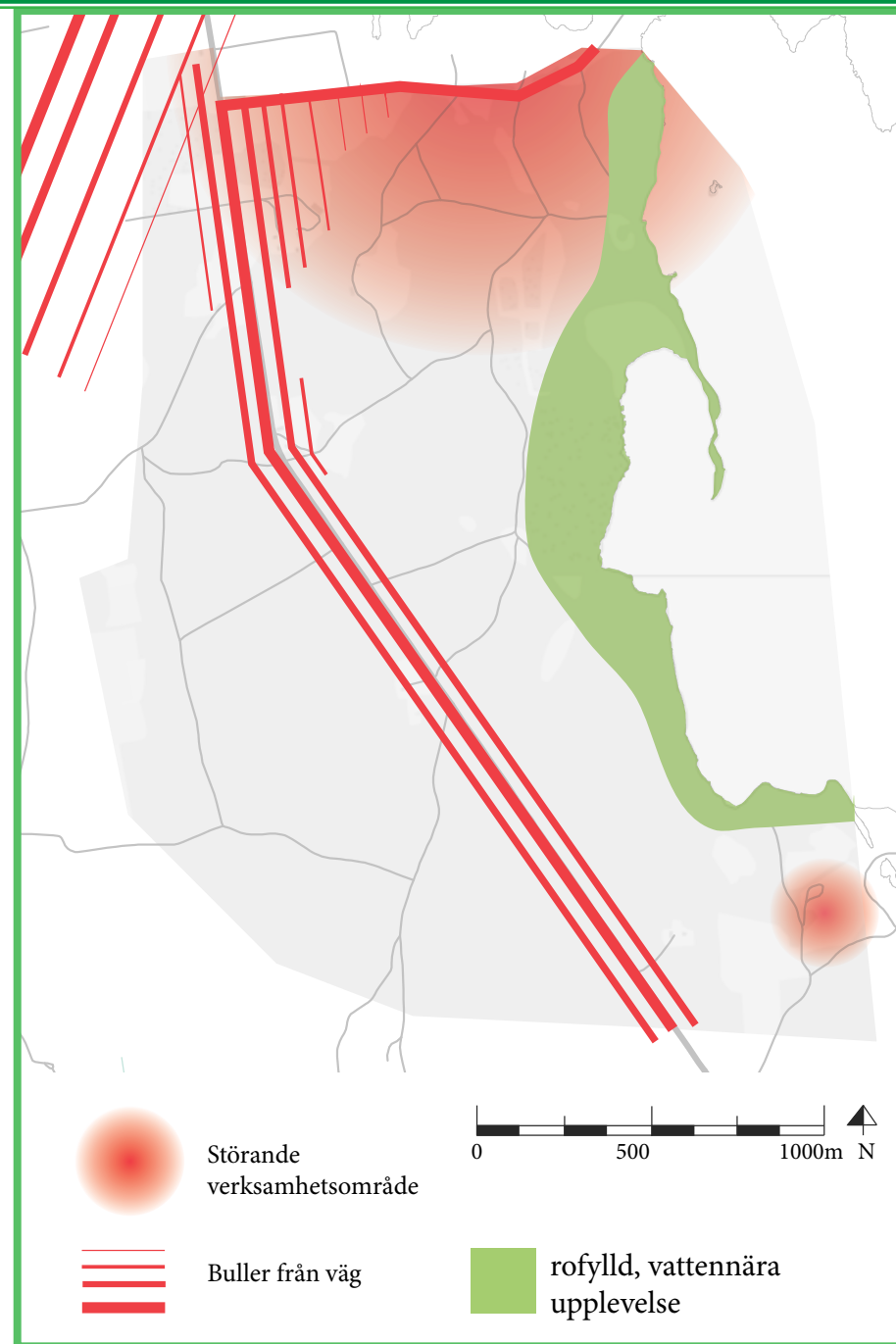
Eftersom Jonsboda består av en stor andel skogsmark finns det få siktlinjer av betydelse inom området. Gränser och barriärer kombinerat med en avsaknad av byggda element gör också att det finns få landmärken att orientera sig efter. De tydliga landmärken som finns ligger utanför själva utbyggnadsområdet och går att se på de få ställen där landskapet öppnar upp sig i norr och i öster. Det viktigaste är Södra Bergundasjön, som med sin storlek och dominans gör att det är möjligt att förhålla sig till denna i stora delar av östra Jonsboda. Mindre landmärken går även att hitta. Åsryggen som halvt sluter sig om Jonsbodaviken och själva viken är starka element i landskapet. I norr är det tack vare det öppna landskapet möjligt att se Bergunda kyrka. I området finns även flera kraftledningar som gör det möjligt att orientera sig i dess stråk. Kraftledningarna har dock en negativ effekt på den visuella upplevelsen.

Då en närhet till sjön är önskvärt för Jonsbodas nya stadsdel har områden identifierats med god utsikt samt med god potentiell utsikt. Undersökningen kan konstatera att de bästa utblickarna finns i öppna områden, områden med höga höjdnivåer. Områden med utblickar skapas kontinuerligt då skogen avverkas i området.

Ljud och lukt

Landskapet upplevs av alla sinnen. Ljud och lukt har en viktig roll vid sidan av de visuella intrycken. Därför har även intryck från dessa sinnen undersökts. De högsta ljudnivåerna upplevs från motorleder i väster. Även de asfalterade huvudvägarna i området alstrar en mängd buller, men inte så att det är störande på grund av en låg intensitet av trafik samt att vägarna ofta är omgärdade med skog. Undantaget är de norra delarna av Jonsboda vars karaktär är öppen. Störande lukt och ljud kan förekomma från reningsverket och grustäkten då de är i drift. Annars påverkas inte området av bullerstörningar. I närheten till vattnet upplevs denna bullerfria miljö starkast. Här dominerar ljud från vattnet och de fåglar som gärna uppehåller sig i anslutning till vattnet.

Landskapskaraktärisering

Karaktäriseringen har till stor del utgått från de fältstudier och kartstudier som utförts.

Informationen i del 3 som tar upp Jonsbodas historia, dess befintliga naturvärden och framtida utveckling har också hjälpt att identifiera karaktärsområden.

Analysen resulterade i en uppdelning i 20 karaktärsområden. Även karaktärstyper har identifierats. Dessa redovisas inte i rapporten utan har endast använts för att lättare kunna få fram karaktärsområden. Fältstudier har utförts under vinter och sommar för att få kunskap om landskapets dynamik mellan olika årstider.

Karaktärsområden redovisas var för sig. I ett första avsnitt följer först en beskrivning av landskapet som därefter följs av en värdering och bedömning.

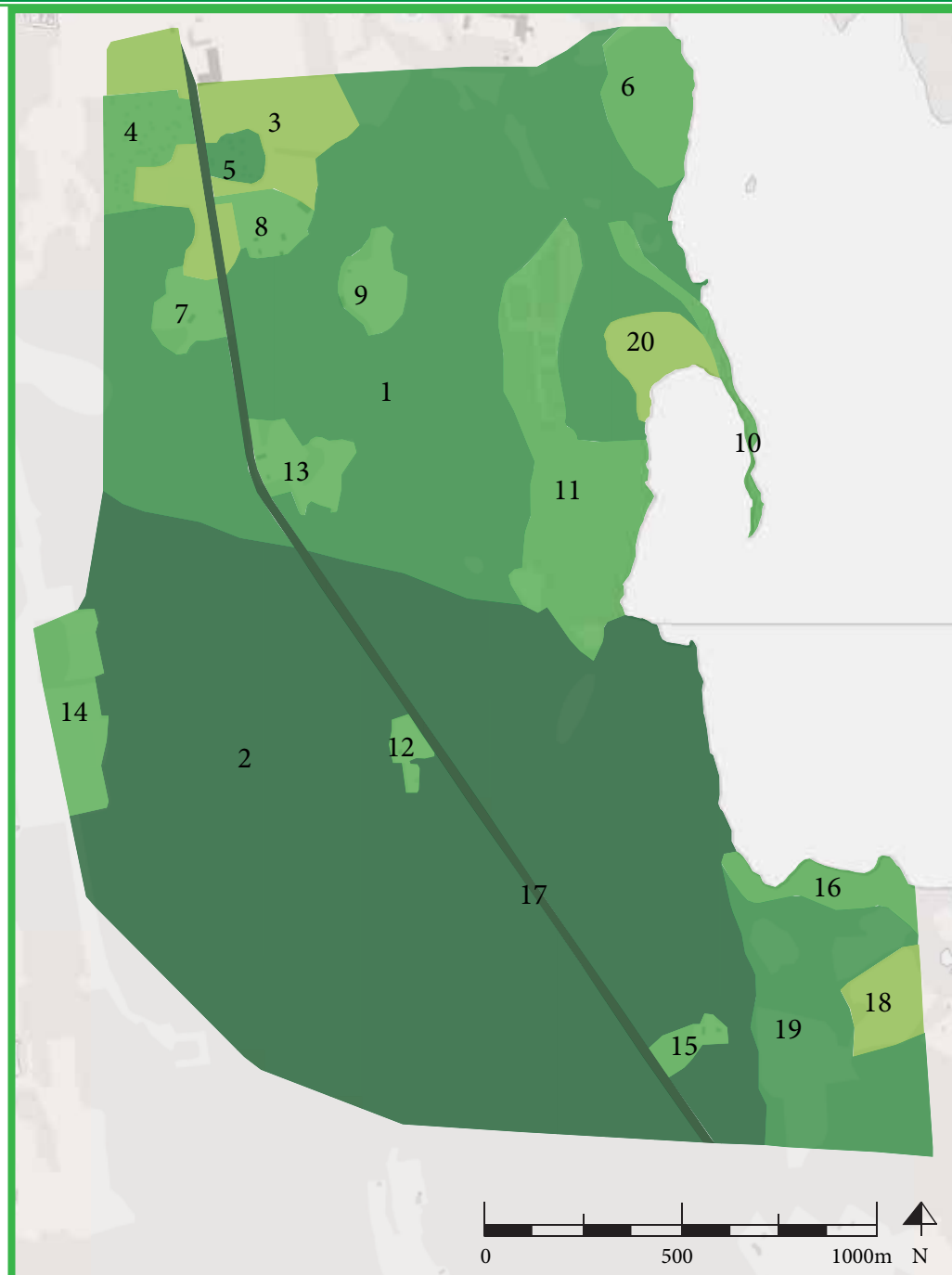
Karaktärsområdena värderas utifrån analysens syfte:

1. Vilka värden som finns i landskapet.
2. Landskapets utvecklingsmöjligheter

Bedömningen har utgått från landskapets sociala, ekologiska och kulturella värden. Bedömningens teoretiska grund och förhållningssätt till dessa aspekter utgår från litteraturen från grönstrukturens värde i del. Vid bedömningen av stadsdelens placering har även stor vikt lagts vid kommunens riktlinjer som presenterats i Växjö kommuns översiktsplan från 2012.

Karaktärsområden

1. Det fragmenterade skogslandskapet
2. Stora skogslandskapet
3. Åker- och beteslandskapet
4. Björkbetet
5. Eklandskapet
6. Militärhöjden
7. Götatorp
8. Övningsplats Nothemmet
9. Nothemmet
10. Jonsbodapiren
11. Norra slamdammarna
12. Ryafällan
13. Olovstorp
14. Västra åkern
15. Ekebergshult
16. Sjönära lunden
17. Bergundavägen
18. Sjölidens grustäkt
19. Södra slamdammarna
20. Jonsbodakärret

1. Det fragmenterade skogslandskapet

-Många barriärer som bryter upp landskapet

-Tydliga spår från militär verksamhet och terrängkörning

-Svag identitet

Landskapskaraktärsbeskrivning

Det fragmenterade skogslandskapet ligger i ett flackt område och vegetationen består av blandskog. Här växer bestånd av björk, tall, gran, asp och sälg. Skogen består på flera områden av mycket sly vilket gör det svårt att ta sig fram. Den genomkorsas av flera grusvägar som genom sin mängd är en tydlig framträdande struktur i landskapet. Området är starkt påverkat av tidigare militär verksamhet samt den motorcross- och terrängkörning som fortfarande pågår med utgångspunkt från Olovstorp.

Den militära verksamheten har lämnat spår i form av skjutvallar, skyttevärn och diverse kvarlämnat material. Terrängkörningen är tydligt synbar i de norra delarna som består av flera uppkörda leder. Området korsas av en åsrygg där det finns en större skjutvall. Skjutvallen har sedan regementet lagt ner stått oanvänd och området håller på att växa igen. Idag verkar skjutvallen endast användas som graffitivägg.

Inom området återfinns flera av de områden med höga naturvärden som tidigare identifierats. Det finns flera sumpskogar och lövskogar, samt ett nyckelbiotopsområde bestående av hedädellövskog. Det finns även flera fornlämningar i området, dessa har dock ett lågt bevarandevärde (Hansson, 2001). I öster ligger en gammal båtplats som idag är övergiven och omgärdad med stängsel. Genom området går idag stråket Växjö runt. Området är relativt fritt från buller, men stora delar ligger

inom skyddszonen för avloppsreningsverket där verksamheten kan påverka landskapet med ljud och lukt.

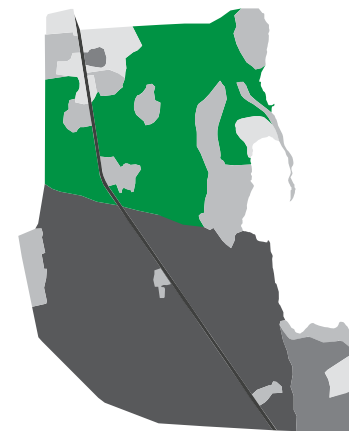
Området i sig har inga större visuella kvaliteter. Undantaget är de delar som har kontakt med Södra Bergundasjön som erbjuder utblickar över sjön. Även på åsryggen vid skjutvallen finns flera längre siktlinjer och betraktaren kan få en överblick över delar av området. Sikten försämras här av att stora delar av skogsmarken är bevuxen med sly. Det fragmenterade skogslandskapet har en mycket svag identitet på grund av den oenhetliga karaktären och barriärerna som skapas av vegetationen, vägarna och topografien.

Landskapets värden

Upplevelsevärde är överlag mycket lågt jämfört med andra delar av Jonsboda. Med detta sagt bör det nämnas att det finns andra värden att ta tillvara på och utveckla. Den direkta fysiska och visuella närheten till sjön i de norra delarna av området utgör ett sådant värde. Även de områden med höga naturvärden är bevarandevärda då landskapet i övrigt är fragmenterat och stört.

Utvecklingsmöjligheter

På grund av att området har en svag identitet, är fragmenterat och har ett lågt upplevelsevärde är det lämpligt för utveckling av den nya stadsdelen. Här skulle också bebyggelse kunna placeras i sjönära lägen och därmed möta en av kommunens viktiga riktlinjer. Stora delar av området ligger dock inom zonen för skydd mot bebyggelse med hänsyn till reningsverkets störande verksamhet.

2. Stora skogslandskapet

-Domineras av barrskog och ett kuperat landskap

-Stort område med en vild karaktär

-Visuella utblickar i öster och på höjder.

Landskapskaraktärsbeskrivning

Jonsboda består idag till stor del av skogsmark. Det har resulterat i större karaktärsområden av detta slag. Det största identifierade karaktärsområdet är Stora skogslandskapet. Det är ett kuperat landskap som huvudsakligen består av barrskog. Vegetationen tenderar att bestå av en större andel lövträd närmare Södra Bergundasjön och mer tallar på höjdernas fattigare marker. På grund av landskapets former är det uppbyggt av flera dalgångar och höjdplatåer. Berg i dagen är vanligt förekommande, särskilt på marker högre upp i topografin. Övergripande består Stora skogslandskapet av två större höjdplatåer och en större sänka mellan dessa två. Vid en mer detaljerad undersökning går det även att upptäcka mindre höjder och dalar i dessa större övergripande landskapsrum. Den södra delen av dalen består av sumpskog. På stora delar av höjderna finns det spår av fossila åkermarker med flera rösen och hållristningar. Skogen består till stor del av produktionsskog. Den kontinuerliga avverkningen innebär att delar av Stora skogslandskapet kan skifta från att bestå av mycket gamla trädbestånd till att utgöras av kalhyggen.

Området sträcker sig från öster till väster i södra Jonsboda och korsas i mitten av Bergundavägen. Det finns även ett fåtal skogsvägar i varierande storlek och tillstånd. Det faktum att det finns få vägar i området gör att skogen sällan bryts upp och istället består av stora sammanhängande områden. I öster fungerar en av dessa grusvägar som en del av stråket Växjö runt. I området finns ingen bebyggelse. Det karaktäriseras av en mörk

och djup färgton med svaga kontraster. Området är tyst på grund av dess täta vegetation och det är endast i direkt närhet till Bergundavägen och skogens gränser som det är möjligt att höra brus från trafiken.

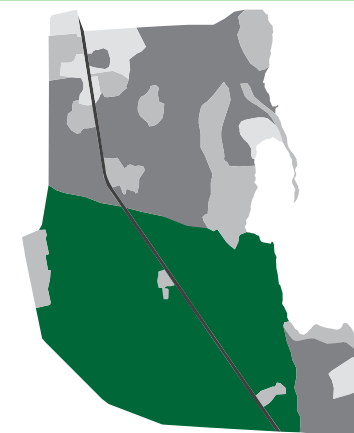
Områdets storlek gör att det går att finna flera olika delkaraktärer i området. Vid Södra Bergundasjön är det möjligt att ta sig ner till strandkanten. Området är svårtillgängligt med en känsla av avskildhet och en tydlig närhet till vattnet. På höjderna närmast sjön är stora delar av skogen avverkad vilket skapar öppna rum som ger möjlighet till utblickar över landskapet. Utmed Växjö runt finns en rastplats med bänkar och en eldstad som erbjuder utblickar över sjön och landskapet i öster. Från vissa punkter är det möjligt att se Växjö domkyrka inne i staden. Längre västerut sluter sig landskapet och siktlinjerna blir kortare och skogen djupare. Här skiljer bäckdalarna ut sig då de ligger lågt i landskapet och är mycket fuktiga. Stora skogslandskapet upplevs som vilt, avlägset och oändligt. De få siktlinjerna och de stora ytorna gör att det ibland är svårt att orientera sig i området.

Landskapets värden

Stora skogslandskapet värden ligger i dess stora sammanhängande yta och tysta skogsmiljöer. Detta gör det möjligt för både djur och människor att röra sig i naturen utan större störningar från trafik och annan mänsklig aktivitet. Området är också rikt på lämningar med kulturhistoriskt värde, särskilt i väster. I områdets östra delar finns det mycket höga visuella värden. Området har även ett ekonomiskt värde då det består av produktionsskog.

Utvecklingsmöjligheter

Även om stora skogen har ett högt värde gör dess storlek och utbredning att det finns flera möjliga områden där

2. Stora skogslandskapet

bebyggelse skulle kunna placeras. De mest intressanta delarna ur exploateringssynpunkt är de östra delarna som inte skärs av från sjön av Bergundavägen. Här finns flera höjder som erbjuder god sikt över Södra Bergundasjön. Exploatering i detta läge bör dock göras med omsorg då det finns fornlämningar med ett högt bevarandevärde på flera av höjpartierna. Vid en exploatering bör även Växjö runt tas hänsyn till då det redan är ett etablerat rekreationsstråk i området.

3. Åker- och beteslandskapet

-Utblickar mot Bergunda Kyrkby

-Används till hästbete

-Fragmenterat landskap

Landskapskaraktärsbeskrivning

Området är ett flackt, öppet och fragmenterat landskap. Dess gemensamma nämnare är att det starkt kopplas samman till odlingsbygden i norr. Marken består idag av åker- och betesmark som brukats under längre tid. Större delen av området betas idag av hästar från ridklubben i området. Det är utspritt mellan olika karaktärsområden och korsas även av Bergundavägen som styckar upp området ytterligare. Det är sparsamt med högre vegetation, i öster förekommer enstaka solitära träd och en mindre dunge. Här finns också lämningar från äldre bytomter bevarade. Vissa delar av området är inhägnat. Bergundavägen och andra mindre bilvägar ligger i anknytning till området, inom åker och betesmarkerna finns det däremot inga uppförda vägar eller stigar. Andra uppmärksammade element i området innefattar diken och kraftledning. Buller från Bergundavägen och väg 23 är påtagligt.

Den flacka karaktären gör att landskapet är överblickbart. Att visuellt ta in området som helhet försvåras dock av att barriärer som vägar och andra områden styckar upp det. Det öppna landskapet norrut tillåter betraktaren långa siktlinjer. Från en stor del av området är det möjligt att se Bergunda kyrka som är det mest framträdande landmärket. Andra uppmärksammade objekt är Eklandskapet, ridklubben, Övningsplatsen Nothemmet, och Bergundavägen som genom sin raka dragning skapar ett vägrum med mycket långa siktlinjer.

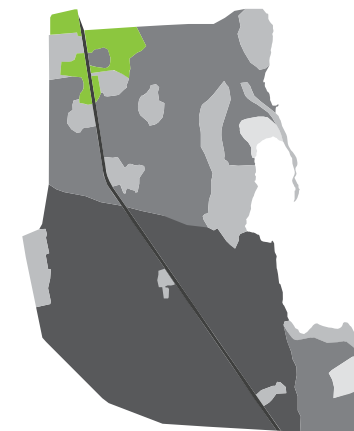
Åker- och beteslandskapet har en relativ svag identitet på grund av den fragmentering av området som tidigare nämnts. Rumskänslan för varje sammanhängande del av området är dock enhetlig, öppen och enkel. Området har ett organiserat mönster som beror på markens och dikens raka linjer. På grund av att flera delar är inhägnade upplevs de som svårtillgängliga.

Landskapets värden

Delar av det öppna åker- och beteslandskapet innehar ett stort visuellt värde då det är möjligt att blicka ut över omkringliggande landskap. Utblickarna mot odlingslandskapet i norr skapar en tydlig koppling till riksintresset Bergkvara. Stora delar fyller idag en funktion som beteshage för ridklubbens hästar vilket har och kan få ett fortsatt stort rekreativt värde i området. Åkrarna är även en resurs för stadsnära odling.

Utvecklingsmöjligheter

Det skulle vara enkelt att bebygga området då det till skillnad från stora delar av Jonsboda är flackt och fritt från grov och tät vegetation. Emellertid ligger det inom skyddsavståndet för bebyggelse runt reningsverket vilket gör det olämpligt att placera delar av den nya stadsdelen i området. Områdets uppdelade karaktär i kombination med att det angränsar till andra karaktärsområden som enligt denna analys inte lämpar sig för bostadsbebyggelse gör att det skulle vara omöjligt att bygga i sammanhängande täta stråk. Det är även ett unikt landskap för Jonsboda med en stark koppling till Bergkvara gods kulturhistoriska värden som även det skulle påverkas av en förändrad markanvändning i det öppna åker- och beteslandskapet.

4. Björkbetet

-Glest bestånd av stora björkar

-Flackt betat landskap

-Enhetlig karaktär

Landskapskaraktärsbeskrivning

Björkbetet är en del av karaktärstypen lövskogslandskapet. Som namnet antyder består områdets vegetation till största del av björk och det är detta som huvudsakligen urskiljer björkbetet från övriga delar av karaktärstypen. Björkbeståndet är av hög ålder och består av stora träd med grova stammar. Dessa stammar bildar tillsammans med lövverket en pelarsalskaraktär i området. Förutom björk växer här andra lövträd som ek och asp samt ett fåtal solitära tallar. Bortsett från träden finns ingen högre vegetation i området, det består huvudsakligen av gräs som kontinuerligt betas. Björkbetet är överlag relativt flackt med undantag för en svag sluttning i västra delen.

Området används idag till bete för hästar från ridklubben vars lokaler ligger intill björkbetet. Det är starkt präglat av betet, inte minst av förekomsten av hästar i området. Betet har även fortsatt hålla marken fri från högre vegetation i det relativt öppna landskap som området består av. Dess nuvarande användning som betesmark har skapat starka gränser runt området. Elstängsel omgärdar stora delar vilket gör att det uppfattas som svårtillgängligt och förbjudet att använda. Övriga gränser runt området består av diken och Bergundavägen i väster. I södra delen sträcker sig lämningar från en historisk väg. Idag utgörs lämningen av en bank med en höjd på cirka en meter och upplevs idag snarare som en mur än väg. Lämningens läsbarhet är svag då den bitvis är övervuxen och döljs av träd. Det finns inga vägar eller leder som sträcker sig genom området. Utmed områdets norra del sträcker sig

en grusväg som är avstängd med stängsel. Övriga vägar i anslutning till området är Bergundavägen. Vägen påverkar området genom buller från biltrafiken. Ljudet förstärks av biltrafiken från väg 23 som ligger väster om Jonsboda. Ljudet från väg 23 är inte dominerande men uppfattas i hela området.

Indelade karaktärsområden uppvisar oftast inte en helt jämn karaktär, vanligtvis uppvisar ett karaktärsområde vissa gradvisa förändringar. Detta sker ofta i områdets gränser. Detta gäller även för björkbetets karaktär som har vissa mindre variationer inom området. Variation består huvudsakligen av skillnader i karaktären på vegetationen. De södra och västra delarna av området tenderar att bestå av mindre träd och en större variation av trädsorter. I dessa delar av området är också vegetationen tätare och mer vildvuxen.

Björkbetet upplevs som relativt öppet bortsett från de begränsningar som rent fysiskt uppstår av stängslet som omger området. Visuellt finns det dock få hinder för utblickar både inom, in i och ut från området. De mest intressanta vyerna inom området skapas av det faktum att det under dagarna betas av hästar. Detta är också av stor vikt för upplevelsen som helhet av området. Annars finns få intressanta element inom området, bortsett från de högväxta björkarna. Björkarna skapar ett enhetligt och organiserat intryck då de är utplacerade med ett relativt jämnt intervall. Utsikten försvagas i väster och söder på grund av den tätare vegetationen. I norr och öster däremot öppnar landskapet upp sig. I kombination med de angränsande flacka landskapen uppstår långa siktlinjer ut från björkbetet. Intressanta landmärken är Bergunda kyrka och det angränsande Eklandskapet. Element som stör landskapsupplevelsen är Bergundavägen och räddningstjänstens Övningsplats nothemmet i söder.

4. Björkbetet

Landskapets värden

Björkbetets största värde består av att det är en del av ridklubbens beteshagar. Klubbens verksamhet har möjlighet att bli en knutpunkt för rekreationen och bli ett stort socialt värde i Jonsboda och närvaron av hästar i området ökar dess upplevelsevärde. Tillgängligheten till området från Jonsbodas framtida stadsdel bör vara god för att öka möjligheten att utnyttja detta värde.

Utvecklingsmöjligheter

Björkbetets läge gör att det inte är lämpligt för bebyggelse. Det ligger mycket nära Södra länken och Jonsboda verksamhetsområde som kommer byggas västerut. Risken finns att området kommer få höjda bullernivåer som en följd av detta vilket kan skapa oattraktiva boendemiljöer. Området ligger även långt från Södra Bergundasjön och saknar visuell kontakt med sjön. Detta gör det svårt att skapa en sjönära stadsdel i området. Dess närhet till Bergkvara riksintresse gör även att en exploatering kan störa upplevelsen av det öppna kulturlandskapet. Björkbetet ligger i dagsläget inom skyddsavståndet för bostadsbebyggelse runt reningsverket.

5. Eklandskapet

-Storvuxna ekar och björkar

-Röjningsrösen

-Flackt och öppet

-Höga naturvärden

Landskapskaraktärsbeskrivning

Eklandskapet uppvisar flera likheter med björkbetet. De två indelades i samma karaktärstyp, Lövskogslandskapet. Vid närmare inventering upptäcktes dock flera karaktärsskillnader mellan de båda. Eklandskapet består till viss mån av björkträd men dess mest framträdande element är ekarna som dominerar vegetationen i området. Ekarnas höga ålder, dess storlek och omfattning är områdets tydligaste karaktärsbildande faktor. Björkbestånden består av en liten grupp träd i norra delen av området. Här förekommer även enstaka lågt växande tallar vid gränsen till det öppna åker- och beteslandskapet. Landskapet är flackt och dess former skapar mycket få gränser eller barriärer.

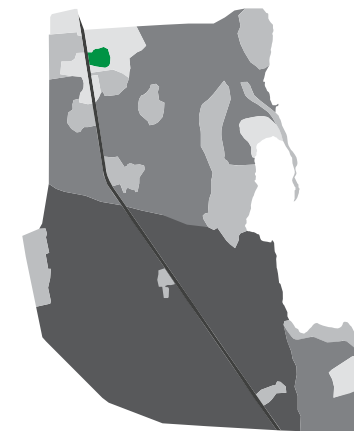
Även Eklandskapet används som bete och är bitvis omgärdat av elstängsel. Det är dock indelat i en betesmark tillsammans med delar av det intilliggande karaktärsområdet åker- och beteslandskapet och avskärmas därför inte helt av stängsel. Stängslet sträcker sig enbart vid västra gränsen av området utmed Bergundavägen. Detta medför att området till synes inte ser ut att vara avskärmat från andra delar av landskapet. Det är dock i dagsläget avskärmat rent fysiskt då hela den totala betesmarken är instängslad. Tillgängligheten till området är därför dålig. Även här innebär betesmarken tidvis närvaro av hästar. Förutom ekarna är de viktigaste karaktäristiska elementen i området mindre röjningsrösen och lämningar från den gamla vägen som även påträffades i björkbetet. Resterna

av denna sträcker sig genom hela området och bildar en stark fysisk och visuell gräns i området. Större delen av området är som helhet idag en fornlämning då den består av fossil åkermark. Mycket död ved finns i området i form av flera fallna ekar. Strukturen i landskapet är mycket grov på grund av de stenar och odlingsrösen som är utspridda i den annars släta och flacka terrängen. Eklandskapet består inte av några befintliga vägar eller stigar. Det kantas av Bergundavägen i väster. Området påverkas av ljud från Bergundavägen och väg 23. Biltrafikens buller är inte påträngande men upplevs som ett konstant sorl inom hela området.

Eklandskapet har en stark rumskaraktär, till stor del beroende på ekarnas visuella dominans jämfört med intilliggande områden. Trots vegetationen upplevs Eklandskapet som en öppen plats. Frånvaron av vägar och stigar tillsammans med inhägnaderna runt området ger en upplevelse av ett skyddat och avlägset område. Visuellt finns det få hinder i landskapet. Siktlinjerna sträcker sig långt ut i angränsande landskap och begränsas enbart av vegetation i avlägsna landskapsdelar. Förutom hela landskapsbilden finns det även ett par intressanta element som är synliga utanför landskapet. Den mest framträdande är Bergunda kyrka i norr som bitvis skymms av ridklubbens lokaler. I söder domineras utsikten av övningsområdet Nothemmet som utskiljer sig från resterande delar av landskapet.

Landskapets värden

Eklandskapet är ett unikt område för Jonsboda som innehar mycket höga natur-, kulturhistoriska- och visuella värden. Det öppna landskapet, utblickarna och kulturhistoria lämningar gör att området har ett högt socialt värde.

5. Eklandskapet

Utvecklingsmöjligheter

På grund av Eklandskapetets höga kvaliteter sett ur flera olika perspektiv och dess långa avstånd till Södra Bergundasjön är det inte lämpligt att placera bebyggelse i området. Landskapets värden bör istället framhävas som en del av stadsdelens attraktiva utemiljöer. Dess höga värden bör dock värnas om och skyddas från ett alldeles för hårt besöksstryck. Det är även olämpligt att placera bebyggelse i området då det ligger inom skyddsavståndet för bostadsbebyggelse runt reningsverket.

6. Militärhöjden

- Höjd som är omgiven av ett flackt landskap
- Starkt påverkad av militär verksamhet
- Gles vegetation som domineras av lövträd
- Erbjuder vyer mot öster

Landskapskaraktärsbeskrivning

Militärhöjden utmärker sig genom dess höga topografi i ett annars relativt flackt landskap. Höjdskillnaden är den tydligaste gränsen mellan intilliggande områden. Det är starkt påverkat av militära övningar och på höjden finns flera grävda gångar och skyttevärn. Vegetationen består av ett gles bestånd storväxt bok, björk och ett fåtal tallar blandat med lägre sly. De mest iögonfallande elementen är de större träden och de utgrävda värnen. I terrängen finns mycket berg i dagen som på vissa ställen består av större klippblock. I området finns inga vägar eller stigar bortsett från en grusväg i öster och en stig i väster vid basen på kullen. Stigen ligger strax intill sjön och skapar en direktkontakt med vattnet. Hela området upplevs som tyst. Avsaknaden av stigar in till Militärhöjden gör att tillgängligheten till området kan upplevas som dålig. Det är dock detta som även ger området en stark platskänsla och en vild och spännande karaktär.

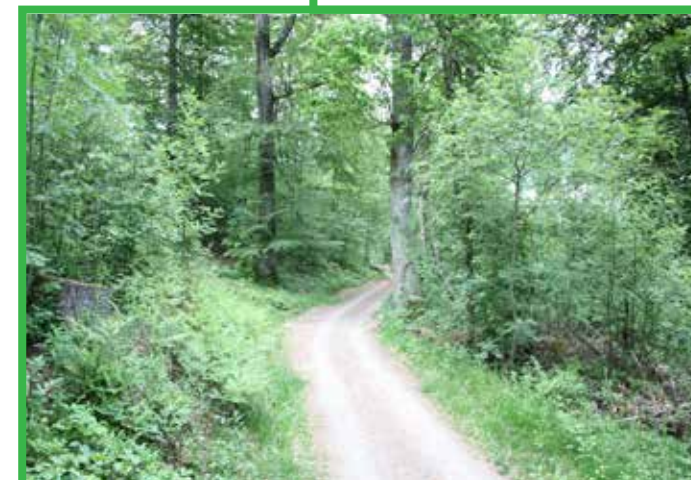
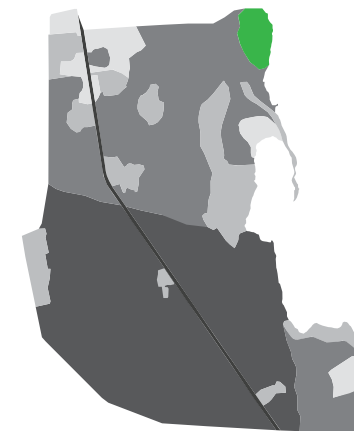
Det är möjligt att blicka ut mot sjön i öster, i väster erbjuds inga större siktlinjer. Sikten döljs delvis av vegetationen men skapar ändå starka visuella upplevelser.

Landskapets värden

Militärhöjdens högsta värde ligger i dess visuella kvaliteter och närheten till vattnet. Området är även intressant då det uppvisar lämningar från militärövningar, vilket ger landskapet sin specifika karaktär.

Utvecklingsmöjligheter

Området ligger inom skyddsavståndet för bebyggelse runt reningsverket. Stora delar ligger även inom strandskyddets gränser vilket gör det olämpligt att bebygga området. Dessutom skulle Militärhöjdens visuella kvaliteter och vilda och spännande miljöer påverkas starkt av en byggnation. Strandområdet kan komma att ha en stor roll i hur sjön upplevs och bör bevaras och utvecklas.

7. Götatorp

-Bevarad torpmiljö

-Omslutet landskap

-Upplevs som privat

Landskapskaraktärsbeskrivning

Götatorp ligger söder om det öppna åker- och beteslandskapet och omsluts till större delen av det flacka skogslandskapet. Området i sig ligger på flack, öppen mark. Till skillnad från flera andra torp i närheten är Götatorp en välbevarad torpmiljö. Det består av tre byggnader, två boningshus och en ladugård. Byggnaderna är röda och byggda av trä och är de objekt i landskapet som tydligast sticker ut färgmässigt. Stora delar av området är idag betesmarker för hästar och är inhägnade. På betesmarkerna syns flera intressanta landskapselement i form av längre stenmurar, odlingsrösen och solitära träd. Den högre vegetationen är sparsam, utmed grusvägen som går genom området finns ett fåtal lövträd och tallar. Götatorp ligger intill Bergundavägen vilket innebär att områdets upplevelse påverkas av biltrafiken både ljudmässigt och visuellt.

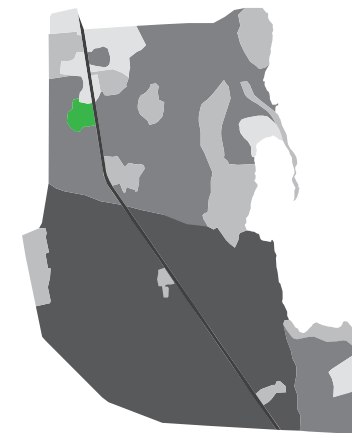
Götatorp har flera attraktiva utblickar trots sin ringa storlek. De visuella kvaliteterna ligger i den bevarade torpmiljön och de utmärkande landskapselementen. Då området till stor del är inhägnat får användaren av Götatorp huvudsakligen en visuell upplevelse av landskapet. Även om det inte är möjligt att röra sig i hela området upplevs det inte som fragmenterat och avskärmat. Den visuella överblicken och möjligheten att ta sig igenom Götatorp på grusvägen gör att landskapet kan tas in och undersökas av besökare. Området upplevs som privat, särskilt i närheten av boningshusen.

Landskapets värden

Torpmiljön har ett högt värde både ur ett kulturhistoriskt och socialt perspektiv med utblickar och öppna landskap.

Utvecklingsmöjligheter

Götatorps ringa storlek och dess bevarade torpmiljö lämpar sig inte för ytterligare exploatering i form av bebyggelse då, det leder till att området förlorar sin karaktär. Torpmiljöns höga värde bör bevaras och förstärkas och skulle kunna fungera som en central punkt i grönstråk. Tillgängligheten till området bör förbättras för gående.

8. Övningsplats nothemmet

-Storskaliga byggnadselement

-Avskärmat

-Stökig karaktär

Landskapskaraktärsbeskrivning

Övningsområdet Nothemmet disponeras av Värends räddningstjänst. Själva övningsområdet är omgärdat av ett högre stängsel som avskärmar den starkt från resten av landskapet. Inhägnaden består av själva kärnan av området. Utanför stängslet är inte karaktären lika stark men den är ändå påverkad av övningsområdets användning. Dessa delar består till stor del av en större asfalterad väg som leder till området samt en större lagerbyggnad. Området är flackt och relativt öppet. Inom området förekommer enstaka solitära träd och dungar. Trädvegetationen består huvudsakligen av gran, björk och asp. I söder angränsar området till en tät ungskog vilket skapar en tydlig gräns, både visuellt och fysiskt.

Övningsområdet Nothemmets dominerande element är dess bebyggelse. Det är också detta som ger området dess karaktär. Byggnaderna ger inget enhetligt intryck, de består av olika material och färger. Den dominerande färgen är röd. Övningsområdet består av vallar, gropar och olika fordon som används vid övningar. Detta ger ett mycket stökigt och stort intryck av landskapet. En stor del av området är asfalterat och domineras av infartsvägen och en stor parkering framför ingången. Bergundavägen som angränsar till området västerut påverkar området ljudmässigt. Troligtvis påverkas landskapet av ljud från övningsplatsen då den är i drift. Detta har inte varit möjligt att undersöka i fält.

Visuellt sett dominerar övningsområdets byggnader och övningsplats inom området. För övrigt finns inga starka

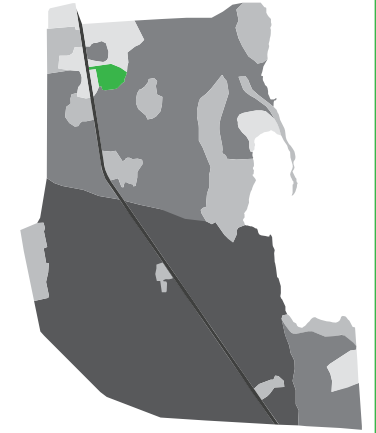
visuella landmärken i landskapet. Vid blickar ut från området finns de intressanta utblickarna norrut där landskapet öppnar upp sig. Övningsområde Nothemmet upplevs som en svårtillgänglig och förbjuden plats. Till stor del beror detta på det höga stängsel som omgärdar området.

Landskapets värden

Området som helhet är inte bevarandesvärt. Det är en störd miljö med låga visuella kvaliteter och övningsområdet innehar inga ekologiska eller kulturhistoriska värden.

Utvecklingsmöjligheter

Övningsområdet är inte förenligt med bostadsbebyggelse. Om verksamheten ska fortgå bör inte bostäder byggas i eller i anslutning till området. I dagens läge ligger området innanför reningsverkets skyddsavstånd för bebyggelse av bostäder.

9.Nothemmet

-Torpmiljö

-Oanvänt- igenväxande mark

-Skyddat och isolerat läge

Landskapskaraktärsbeskrivning

Nothemmet är en obebodd torpmiljö som är omgiven av skogsmark. Det omfattas av ett boningshus, en ladugård och odlingsmark. Området ligger på ett mindre, flackt höjddparti i landskapskaraktärsområdet flack skogsmark. Då marken inte brukas idag håller odlingsmarken på att växa igen. Nothemmet avgränsas tydligt av den intilliggande skogsmarken. Det är möjligt att ta sig till och från området via en grusväg som löper förbi de båda husen. De övergivna byggnaderna är tillverkade av trä och är målade i rött. Förutom de befintliga byggnaderna finns även två husgrunder, en jordkällare och stensatta brunnar. Nothemmets omslutna karaktär gör att ljud från Bergundavägen är dämpade. Vid inventeringen föregick ingen verksamhet på Räddningstjänstens övningsplats, dess påverkan för upplevelsen av platsen har därför inte kunnat undersökas.

Nothemmets angränsande barriärer innebär att det inte finns någon större sikt in i eller ut från området. De mest iögonfallande elementen är de befintliga byggnaderna och till viss mån de historiska lämningar som identifierats i området.

Nothemmet har, trots att det är övergivet och håller på att växa igen, en stark karaktär. Detta beror på de byggnader som finns i området och den skarpa kontrasten mot det intilliggande landskapet. Skalan upplevs som intim och rumskänslan är nästintill instängd på grund av det övervuxna landskapet. I dagens läge är det enkelt att ta sig till området på den grusväg som går genom området men

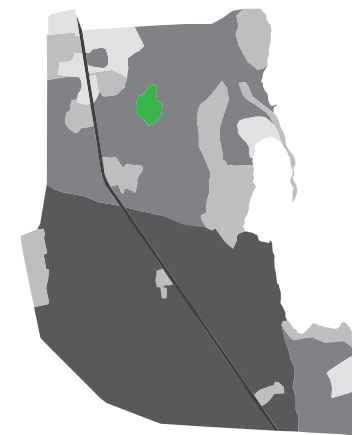
Nothemmet är avlägset och kan vara svårt att upptäcka.

Landskapets värden

Nothemmet är ett tyst och lugnt område som fortfarande har en viss torpmiljökaraktär med kulturhistoriska värden. Det skulle kunna vara möjligt att utnyttja torpets oanvända byggnader för olika verksamheter.

Utvecklingsmöjligheter

I Jonsboda finns det få områden med torpkaraktär och därför bör inte Nothemmets miljöer bebyggas med nya bostäder. Detta är ett av få befintliga öppna landskap i ett annars skogsfylld område. Utifrån dagens förutsättningar är det även olämpligt med bostäder i området då det ligger inom reningsverkets skyddsavstånd. Däremot kan området bli en del av den nya stadsdelen utan att förändras helt. Även om Nothemmet håller på att mista sin karaktär på grund av att det står oanvänt finns stora möjligheter att rusta upp området och skapa en grön torpmiljö i eller i anknäytning till den nya stadsdelen.

10. Jonsbodapiren

-Långa utblickar

-Stark riktning utmed åsen

-Upplivserikt

Landskapskaraktärsbeskrivning

Jonsbodapiren består av en åsrygg som sträcker sig i nordsydlig riktning. Åsen är cirka fem meter hög i norr. Höjden avtar succesivt mot söder och åsen försvinner ner i Södra Bergundasjön efter att den delvis omslutit Jonsbodaviken. Jonsbodapiren är mycket smal och ser snarare ut som en linje i landskapet än ett karaktäristiskt område. Den starka och utmärkande formen ger den dock en stark platskänsla och en klar identitet. I norr är åsen utgrävd på grund av en vägdragning. Detta ingrepp har bidragit till en skarp gräns för området norrut. Vegetationen är gles och består av björk, ek, en och på det högre avsnittet finns även ett antal tallar. Ute vid viken förekommer bitvis vass. Uppe på åsryggen sträcker sig en upptrampad stig vilket gör det möjligt att enkelt röra sig i hela området. I dagsläget finns dock ingen självklar väg upp på åsen. På vissa ställen finns spår av skyttevärn från tiden då militärregementet I11 var aktivt i området. På flera ställen finns små broar som gör det möjligt att ta sig vidare längre ut på åsen. Längst ut finns en grillplats som är i gott skick. Jonsbodapirens utsatta läge gör att påverkan av vind är påtaglig. Vinden är starkast ute på landtungan då omgivande områden inte längre erbjuder skydd. Den konstanta närvaron av vatten i den södra delen bidrar även till ett svagt ljud då vattnet möter land. Närvaron vattnet ger en dominans av en kall blå färg.

Jonsbodapirens höga läge och smala bredd skapar möjligheter till mycket upplivserika utblickar ut från området. I de norra delarna bryts längre siktlinjer av vegetation men det är ändå möjligt att få en överblick av

närliggande områden. Vid de södra delarna är det möjligt att betrakta både jonsbodas strandområden och Södra Bergundasjön.

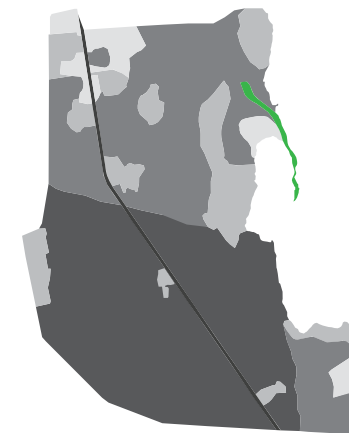
Jonsbodapiren är ett mycket upplivserikt område. Här finns det möjlighet att blicka ut över angränsande områden vilket skapar en förståelse för landskapet. Den goda sikten höjer samtidigt värdet för själva området. Jonsbodapirens unika läge och topografi gör det också mycket upplivsefullt att vistas på åsen.

Landskapets värden

Jonsbodapirens största värde ligger i den spännande upplevelse som användaren får som rör sig genom området. Det har mycket höga visuella värden och grillplatsen vid pirens ände är en viktig målpunkt och har ett högt socialt värde.

Utvecklingsmöjligheter

Vid första anblicken kan området ses som en barriär i landskapet som försvårar tillgängligheten i Jonsboda. Men den starka upplevelsen gör att Jonsbodapiren bör ses som en kvalitet snarare än en barriär och bör utvecklas därefter.

11. Norra slamdammarna

- Starkt påverkad av tidigare slamning- består av dammar som skapar barriärer i landskapet.

-Utsikt över Södra Bergundasjön

-Öppet landskap

Landskapskaraktärsbeskrivning

Precis som andra karaktärsområden är de Norra slamdammarna starkt påverkade av landskapets användning under tidigare tidsperioder. Norra slamdammarna karakteriseras starkt av dess tidigare funktion som uppsamlingsplats för slammassor från Södra Bergundasjön. Denna verksamhet har eliminerat de flesta tecken på tidigare historisk användning av området. Runt dammarna återfinns ett stort antal fornlämningar men i området är tidigare spår i landskapet svårt att utläsa (Hansson, 2001).

Under slamningsperioden har markerna varit mycket fuktiga men då dammarna stått oanvända sedan 90-talet har dammarna torkat upp och börjat växa igen. I området finns lämningar av byggda träkonstruktioner från tiden då dammarna var aktiva. Större delen av området består av en flack platå. På platån ligger ett stort antal dammar i olika storlekar. Området avgränsas av skogsbeväxtade områden förutom i sydöst där området angränsar direkt till Södra Bergundasjön. Inom området finns en viss variation. I öster närmast sjön ligger en strandzon där landskapet har kontakt med vattnet. Denna del är fuktig och vegetationen består av ett glest bestånd med lövträd, huvudsakligen björk. Detta är en smalare landremsa som avgränsas av sjön i öster och uppvallningen av dammarna i väster. Uppå platån karaktäriseras den södra delen av ett öppnare landskap med djupare dammar. En av de större dammarna är till viss del vattenfylld. Längre norrut i området sluter sig landskapet och dammarna blir

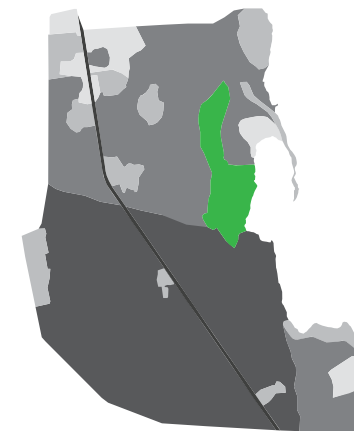
mindre framträdande på grund av vegetation i form av sly. Dammarna och dess vallar minskar tillgängligheten inom området, samtidigt skapar de ett nätverk av stigar på vallarnas krön som det är möjligt att ta sig fram på. Den mest framträdande vägen i området är Växjö runt som består av en grusväg och sträcker sig på vällen på östra sidan om dammarna. I väster ligger en väg där det är möjligt att ta sig fram med bil. Annars är området endast möjligt att ta sig fram till fots, eller till viss mån cykel. I strandzonen finns det en svagt upptrampad stig. Förutom sjön förekommer vatten i och mellan dammar i form av vattenfyllda gropar och små vattendrag. De ljud som hörs i området är ett svagt brus från Bergundavägen och väg 23 i väster och ljudet från sjön i östra delen i området. Området domineras av gråa nyanser och mattade färger.

De norra slamdammarna erbjuder attraktiva utblickar ut från området i dess södra del. Från landskapets högre partier, det vill säga på vallarna, och i strandzonen är det möjligt att se ut över större delen av Södra Bergundasjön, med en endast delvis skymd utsikt på grund av björkarna vid vattnet. I norra delen finns det få utblickar, siktlinjer öppnar upp sig succesivt om betraktaren rör sig söderut. Inom området finns få attraktiva visuella landskapsupplevelser.

De Norra slamdammarna ger inget enhetligt intryck. Det uppbrutna landskapet gör att det upplevs som en komplex och störd miljö. Samtidigt innehåller det flera goda egenskaper då det upplevs som lugnt, erbjuder utblickar och möjlighet att röra sig genom området utmed stråket Växjö runt.

Landskapets värden

Slamdriftens starka påverkan på landskapet har gjort att det inte finns några höga natur- eller kulturvärden i området. Norra slamdammarnas högsta värde ligger i

11. Norra slamdammarna

det sjönära läget och i och med detta de stora visuella kvaliteterna som kan upplevas i stora delar av området. Dessa utblickar ger området ett högt socialt värde. Idag kan dessa kvaliteter upplevas till stor del av att Växjö runt sträcker sig uppe på vallen.

Utvecklingsmöjligheter

Då de Norra slamdammarna idag i stort sett består av en samling oanvända dammar som fragmenterar upp landskapet finns det inga höga värden eller någon stark karaktär i området som är bevarandevärd. Kombinerat med dess sjönära läge gör detta att Norra slamdammarna lämpar sig för bebyggelse vid utvecklingen av stadsdelen Jonsboda. Viktigt är dock att de visuella kvaliteterna mot sjön utnyttjas på bästa sätt.

12. Ryafällan

-Öppet flackt landskap

-Välbevarad torpmiljö

-Intressanta landskapselement

Landskapskaraktärsbeskrivning

Ryafällan ligger på en höjdrygg utmed Bergundavägen. Det är mycket flackt och avgränsas enbart av vegetation till viss del. Området är en torpmiljö som bibehållit mycket av sin äldre karaktär. I området ligger tidigare åkrar som idag används som beteshagar. Här finns även intressanta landskapselement som en björkallé som leder upp till det lilla boningshus som ligger i västra delen av området. Det finns även ett mindre uthus i anslutning på markerna. Byggnaderna är av trä och målade i rött.

Utmed betesmarkerna finns en stenmur bevarad. Ryafällan omges av skogsmark av huvudsakligen barr med inslag av lövträd. Området påverkas till viss del av trafikbuller på grund av dess närhet till Bergundavägen.

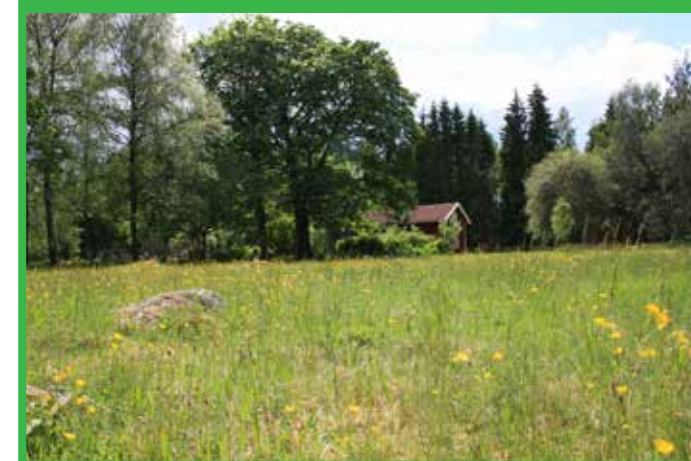
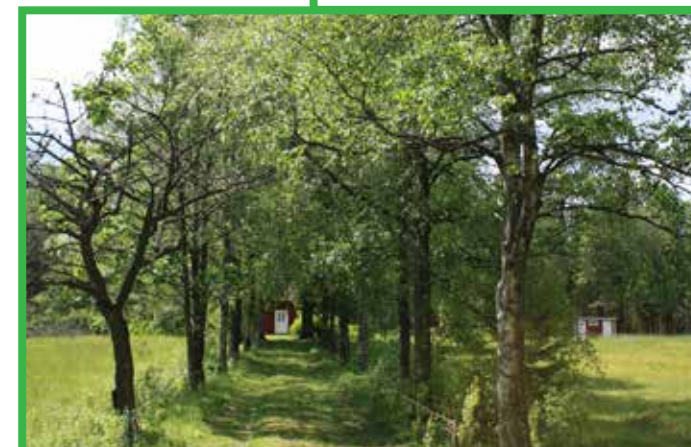
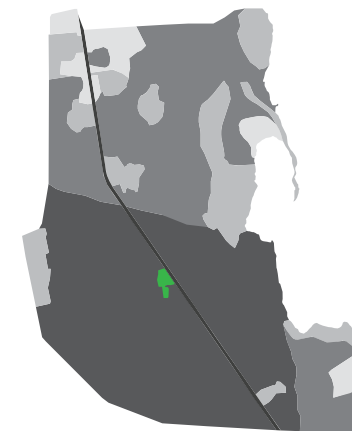
Ryafällan bjuder på flera intressanta men relativt korta utblickar då det är omslutet av skogsmark. Styrkan i områdets visuella kvaliteter finns i den bevarade torpmiljön och dess intressanta landskapselement.

Landskapets värden

Ryafällan besitter höga kulturhistoriska och ekologiska värden och området har även ett högt upplevelsevärde som knyter an till hur torpen i Jonsboda sett ut och använts under en längre tid. Området får genom de kulturhistoriska kvaliteterna och det faktum att området underhålls och används även ett socialt värde.

Utvecklingsmöjligheter

Områdets höga värden gör att det inte är lämpligt att bebygga området ytterligare. Upplevelsevärdet skulle dock kunna utnyttjas för att höja värdet på Jonsboda som stadsdel.

13. Olovstorp

-Dåligt bevarad torpmiljö

-Starkt påverkad av motorburen aktivitet

-Omslutet, flackt landskap

Landskapskaraktärsbeskrivning

Torpet ligger på en höjdrygg utmed Bergundavägen. Området är flackt, öppet och är omgivet av skogsmark. Av den tidigare torpmiljön finns inte mycket kvar förutom ett boningshus och en ladugård. Byggnaderna är röda och byggda i trä. Torpområdet disponeras idag av Wäxjö MS Offroads som använder delar av Jonsboda för terrängkörning. Marken i området är sliten och på flera delar helt fri från vegetation. Större delen består av en gårdsplan med en grillplats i mitten. Området är nerskräpat. Även byggnaderna är slitna och torpmiljön som helhet anses inte ha ett högt bevarandevärde (Hansson, 2001). Överlag är området idag starkt påverkat av terrängkörningen.

Det finns få kvalitativa utblickar i området. De landmärken som uppmärksammats är de två byggnaderna. I övrigt bryts siktlinjerna av den angränsande skogen.

Olovstorp är lättillgängligt från Bergundavägen. Det är även möjligt att röra sig genom området på en grusväg som sträcker sig vidare österut. Landskapet har en tydlig rumskänsla men saknar överlag starka upplevelser och stark karaktär.

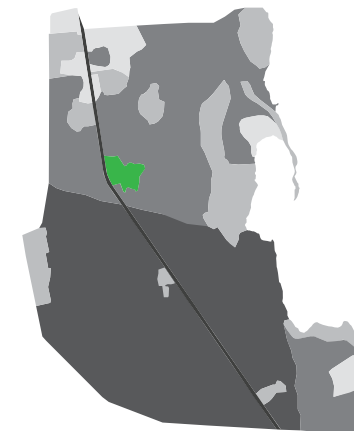
Landskapets värden

Torpets pågående användning minskar dess värde sett ur ett kulturhistoriskt, biologiskt och visuellt perspektiv. I dagsläget spelar det dock en viktig roll för de som disponerar området för terrängkörning. Frågan

är dock om det är möjligt att denna aktivitet bör fortsätta vid en framtidas exploatering av Jonsboda. Terrängkörningen kommer då att ta i anspråk och påverka en mycket stor del av landskapet.

Utvecklingsmöjligheter

Olovstorp har ett centralt läge i Jonsboda med god tillgänglighet till Bergundavägen och Södra Bergundasjön. De befintliga byggnaderna har ett värde och skulle kunna få ny användning. Även det öppna landskapet bidrar med kvaliteter i ett annars slutet landskap. Det skulle dock behöva rustas upp för att höja upplevelsen av området.

14. Västra åkern

-Odlingsmark

-Svåråtkomligt

-Lågt läge i landskapet- få siktlinjer

Landskapskaraktärsbeskrivning

Västra åkern är ett mindre odlingslandskap som ligger i de västra delarna av Jonsboda. Det ligger lågt i landskapet och består till större delen av flacka öppna partier. Undantaget är en skogsbeklädd höjd som ligger i norra delen. Höjden skapar en barriär både visuellt och fysiskt i området. Åkermarken kantas i öster och nordväst av skogsmark som består av blandskog med en dominerande andel barrträd. I sydväst är angränsande mark avverkad. Området håller på flera ställen på att växa igen och marken verkar till synes på flera ställen användas till bete istället för odling. Utmed åkrarna finns flera större diken, det mest framträdande är ett i nordsydlig riktning som sträcker sig genom hela området. De mest framträdande elementen är åkerstrukturen med tillhörande diken och en större kraftledning som sträcker sig från norr till söder. Åkermarkens omslutna karaktär och låga läge isolerar bullret från närliggande vägar. Ändå blir buller från vägen strax väster om området påtagligt. Denna väg är dock inte vältrafikerad. De vägar som finns i området är uppkörda partier som används av odlingsmaskiner. Över diken är det på ett fåtal ställen möjligt att ta sig över på små träbroar.

Kraftledningen dominerar den visuella upplevelsen och skapar tillsammans med det nordsydliggående diket en stark riktning i landskapet. Det är även i denna riktning som de längsta siktlinjerna finns i landskapet. Det angränsande landskap som öppnar upp sig i sydväst skapar också möjligheter till utsikter, men västra åker-

markens låga läge gör att utblickarna bryts av. På höjden finns det goda siktlinjer och vyer både över västra åkermarken och angränsande områden.

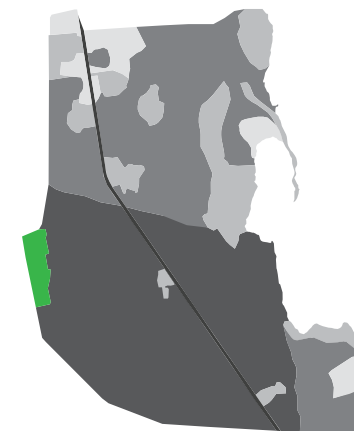
Västra åkern upplevs som isolerad och svårtillgänglig. Dels då det inte finns några självklara sätt att ta sig in eller ut från området, dels för att det är svårt att ta sig runt i området på grund av avsaknaden av stigar och de befintliga barriärer som diken ger upphov till. Det är dock dessa diken som är de mest intressanta elementen i området och som tillsammans med odlingsmarkens mönster ger västra åkermarken dess karaktär och platskänsla.

Landskapets värden

Västra åkers högsta värde består i dess odlingsmark.

Utvecklingsmöjligheter

Södra länkens utbyggnad gör att Västra åkers karaktär och användning kommer att förändras. Den nya vägen kommer gå rakt igenom åkermarken och skapar ett område som inte är lämpligt till vare sig bostäder, rekreation eller odling.

15. Ekebergshult

-Privat

-Bevarad torpmiljö med moderna byggnader

-Omslutet landskap

Landskapskaraktärsbeskrivning

Området består av en äldre torpmiljö och ligger på en höjdrygg i landskapet. Det är bitvis flackt men landskapet består även av mindre höjder och dalar. Det skiftar från att vara helt öppet till delvis slutet på grund av vegetation och landform. Torpet är bebott och består idag av tre byggnader. Dessa är ombyggda men torpmiljön är ändå välbevarad. Större delen av landskapet används till beteshagar för hästar. Hagarna i öster tenderar till att vara helt öppna marker. Väster om byggnaderna och ut mot vägen består betet av en höjd med glesa trädbestånd, ett flertal odlingsrösen samt hällkistor. Trädbeståndet är mycket artrikt. Här återfinns körsbär, björk, en, ek, rönn, oxel, bok och slån. Då stora delar av området utgörs av inhägnad betesmark är det svårt att röra sig i området. Ekebergshult gränsar till Bergundavägen, där en infart gör det möjligt att ta sig till torpet som ligger en bit in i skogslandskapet som omger området. På grund av området läge påverkas det av ljud från Bergundavägen.

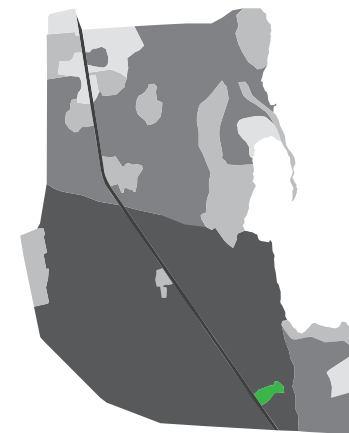
Området har få utblickar i området, däremot finns det flera intressanta element i området ur en visuell synpunkt. Mest iögonfallande är beteshagen på kullen. Då torpet är bebott upplevs Ekebergshult som ett privat och avskärmat område. Det har en stark platskänsla på grund av sin torpkaraktär och intressanta landskapselement.

Landskapets värden

Landskapet bedöms ha ett mycket högt värde ur ett kulturhistoriskt, ekologiskt och visuellt perspektiv.

Utvecklingsmöjligheter

På grund av områdets höga värde och det faktum att det redan är bebott och sköts om, bör Ekebergshult inte bebyggas ytterligare. En exploatering skulle förändra områdets karaktär. Dess höga värden skulle kunna utnyttjas för rekreation och upplevelser men det är möjligt att det skulle inkräkta på Ekebergshult privata boendemiljö.

16. Sjönära lunden

-Flackt skogsbeklätt område

-Närhet till vatten

-Utsikt över Södra Bergundasjön

Landskapskaraktärsbeskrivning

Vid södra delen av Södra Bergundasjön ligger ett flackt område med stark visuell koppling till vattnet.

Vegetationen består av en tätare blandskog som är lätt att röra sig genom. Området avgränsas starkt av vallar och tät vegetation i söder och av Södra Bergundasjön i norr. I området finns en öppen glänta där det i dagsläget ligger en grillplats som till synes verkar vara välanvänd. Det är grillplatsen och den starka kopplingen till sjön som ger området en stark och intressant karaktär. Stråket Växjö runt går genom området och är den enda befintliga kommunikationen. Stråket gör det lätt att ta sig till och från området. Närheten till vattnet gör att svaga ljud hörs från sjön. Det skulle kunna vara möjligt att området störs av buller från grustakten då den är verksam, detta har dock inte varit möjligt att undersöka i fält.

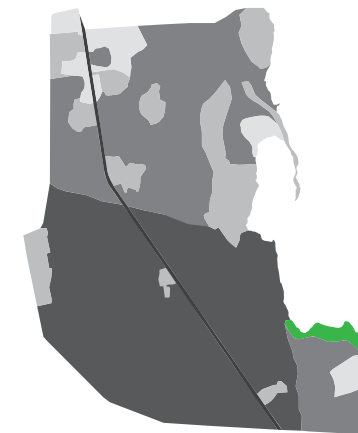
I den Sjönära skogslunden finns värdefulla siktlinjer ut mot norr. Öppenheten gör att det är lätt att orientera sig i landskapet utmed vattnet.

Landskapets värden

Området är redan idag en del av det etablerade stråket Växjö runt. Här finns även en viktig målpunkt vid den öppna gläntan med eldstaden. Denna plats är särskilt värdefull ur ett rekreativt perspektiv och har ett mycket högt socialt värde. Vid den Sjönära skogslunden är det idag möjligt att lätt få kontakt med vatten, en kvalitet som idag endast finns på få ställen utmed Jonsbodas strandkant.

Utvecklingsmöjligheter

Landskapets höga upplevelsevärden och det faktum att hela området ligger inom gränsen för strandskyddet gör att det inte bör bebyggas vid en exploatering. Området bör istället behålla sin funktion som en del av Växjö runt och vara tillgänglig för allmänheten. Vid en framtida rening av sjön skulle platsen kunna fungera som en möjlig badplats.

17. Bergundavägen

-Viktig transportled

-Barriär

-Rak sträckning- långa siktlinjer

Landskapskaraktärsbeskrivning

Bergundavägen är den dominerande transportleden i Jonsboda och är även en stark barriär som delar utbyggnadsområdet i två delar. Karaktärsområdet definieras av den asfalterade vägens långa raka sträckning och de skarpa gränser mellan vägens öppna rum och angränsande områden som till största del består av skogsmark. Det är bara i norra Jonsboda som intilliggande områden karakteriseras av samma öppenhet som Bergundavägen. Vägens material och den snabba biltrafiken som ger upphov till en osäkerhet på vägen skiljer dock fortfarande Bergundavägen från andra karaktärsområden. Vägen består endast av körfält för bilar och upplevs som otrygg och bullrig för gående och cyklister. Avsaknaden av vegetation gör att det dominerande elementet är själva vägen och färgskalan går i grått.

Bergundavägen har länge varit en del av Bergkvara gods transportleder och kan med säkerhet dateras tillbaka till 1800-talet (Hansson, 2001). Vägens raka sträckning gör att det är möjligt att se väldigt långt i dess riktning. Norrut är det möjligt att se Bergunda kyrka på långt avstånd.

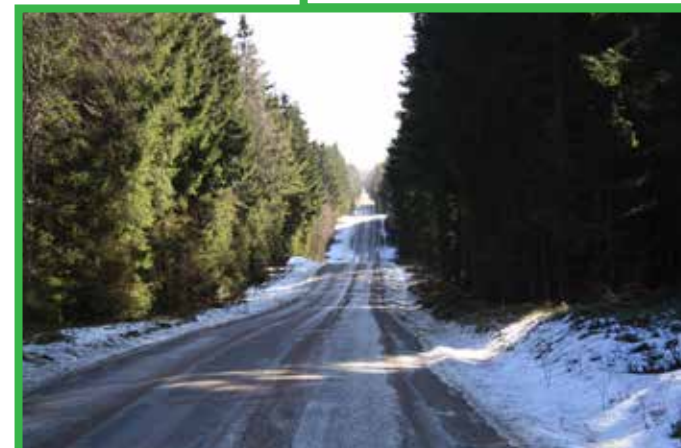
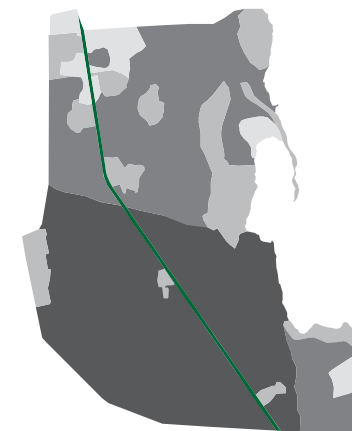
Även om upplevelsen av Bergundavägen är negativ, har den ändå positiva egenskaper då den ökar tillgängligheten till Jonsboda och de olika torp och verksamheter som ligger utmed vägen.

Landskapets värden

Bergundavägens högsta värde består av att det är en transportled som ökar tillgängligheten i området och att den fungerar som en huvudgata till större delen av Jonsbodas befintliga bebyggelse.

Utvecklingsmöjligheter

Bergundavägen är en viktig transportled men samtidigt en barriär. Vägen bör kunna fortsätta nyttjas av bilar men samtidigt anpassas bättre för gående och cyklister. Utvecklingen av Södra länken och Jonsboda gör att det kommer tillföras flera nya transportleder för stadsdelen vilket kan minska biltrafiken på vägen, samtidigt kommer det framtida mycket högre invånarantalet i Jonsboda troligtvis att öka biltrafiken. Åtgärder bör utföras för att minska vägens barriäreffekt.

18. Sjölidens Grustäkt

-Starkt påverkad av dess användning- störd miljö

-Avsaknad av vegetation

-Avbrutna siktlinjer, få intressanta vyer

Landskapskaraktärsbeskrivning

Området är starkt påverkat av dess nuvarande användning som grustäkt. Den ligger i en åsrygg som sträcker sig i nordsydlig riktning. Åsen är helt utgrävd och täkten ligger lågt i en grop i landskapet. Området är flackt med uppbyggda kullar eller högar av grus. Mest markant är en större och mycket brant kulle i mitten av området som är cirka fem meter hög. Det finns även två mindre kullar i området som uppkommit genom grustäkten. Det är kullarna och branten som utgör grustäktens mest framträdande element. Utgrävningen har även resulterat i branta väggar som skapar skarpa gränser för området. Det är en total avsaknad av vegetation i grustäkten vilket leder till att den dominerande färgen är grå och att färgkontrasterna är mycket dämpade. Angränsande landskap består till stor del av tallskog och sly som bidrar till att särskilja området från andra. Det är möjligt att ta sig in till området genom en avfart, för övrigt finns inga vägar i området. Grustäkten var vid fältstudien ett mycket tyst område, då täkten är i drift är det dock troligast att det förekommer höga bullernivåer inom området.

Grustäkten upplevs som ett öppet område. Även om det är god sikt i området bjuder det på få intressanta utblickar. Det låga läget i landskapet gör att det även är svårt att få någon sikt ut från området. Undantaget är om betraktaren står på den stora uppbyggda grushögen. Den är dock inte särskilt lättillgänglig. I öster skymtar hus från sjöleden som ligger intill grustäkten.

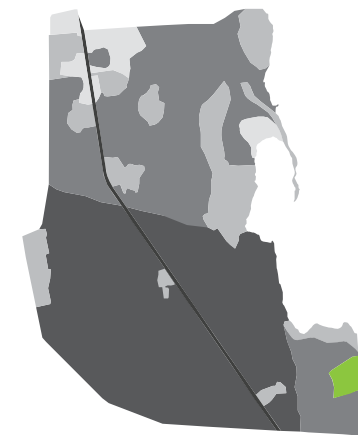
Området har en mycket stark platskänsla. Den stora öppna skalan, läget och dess störda landskap skapar en särskild miljö som inte går att finna någon annanstans i Jonsboda.

Landskapets värden

Sjölidens grustäkt har inga dokumenterade kulturhistoriska eller ekologiska värden. Områdets visuella upplevelser och sociala värden är låga.

Utvecklingsmöjligheter

Områdets låga upplevelserika värden och redan störda miljöer gör att det skulle vara möjligt att använda det till ny bebyggelse för den nya stadsdelen. Området har även ett fördelaktigt läge då det ligger nära sjön.

19. Södra slamdammarna

-Svårtillgängligt

-Tydliga barriärer

-Igenväxt

Landskapskaraktärsbeskrivning

De södra slamdammarna har precis som de norra slamdammarna tidigare använts som uppsamlingsplats av material vid de tidigare försöken att rena Bergundasjöarna. Det är denna nutidshistoriska användning som idag präglar platsens utseende och karaktär. Området är uppbyggt av vallar som omgärdar ett flertal dammar i området. Vallarna omgärdas av stängsel som på vissa partier är borttagna eller nerrivna. Efter att slamningen av sjön upphört har området inte haft någon huvudsaklig användning. Detta har lett till att området successivt håller på att växa igen. Det består idag huvudsakligen av sly med björk, asp och andra lövträd. Det är mycket svårt att röra sig i området på grund av vegetationen och landskapets form. Det försvåras ytterligare av områdets blöta förhållanden. Den enda möjligheten att ta sig fram är på vallarnas krön som även de håller på att växa igen. Förutom vallarna är området flackt. I väster avgränsas det av en höjdrygg. Det mest påfallande byggda elementet i området, förutom själva vallarna, är en kraftledning som sträcker sig genom området i väst-östlig riktning. Området genomkorsas av en grusväg som är den enda självklara kommunikationsleden i dagens läge.

På grund av den täta vegetationen och vallarna erbjuds få visuella upplevelser inom, in i eller ut från området. Det öppnas upp något vid kraftledningen som skapar en siktlinje i ledningens riktning. Avsaknaden av utblickar och den täta växtligheten ger området en instängd, monoton karaktär där det är svårt att orientera sig.

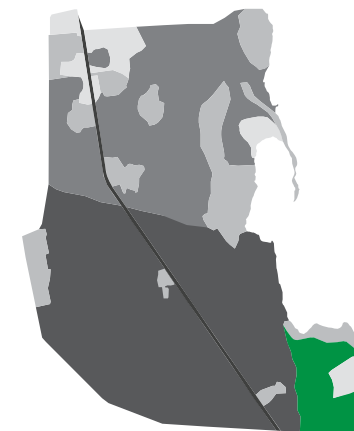
Tillgängligheten till området är mycket dålig bortsett från grusvägen som går genom området. Vid fältstudiens tidpunkt upplevdes området som tyst och avlägset. Det kan dock vara möjligt att denna karaktär är annorlunda då grustakten bredvid södra slamdammarna används.

Landskapets värden

Landskapet har i sig inga högre upplevda värden. Området är igenväxt och svårforcerat. Dessutom störs den visuella upplevelsen av kraftledningar. Det ligger dock i ett sjönära läge med anknytning till Södra Bergundasjön. I området finns även värdefull sumpskog.

Utvecklingsmöjligheter

Södra slamdammarnas sjönära läge gör att det finns möjligheter att planera för bebyggelse i området. Kraftledningen skulle dock utgöra ett hinder och skulle behöva tas bort eller grävas ner för att underlätta placeringen av stadsdelen. I övrigt kan områdets storlek och placering i landskapet göra att det blir svårt att utveckla en sammanhängande stadsdel uppbyggt i ett bebyggelsestråk.

20. Jonsbodakärret

-Blöta markförhållanden

-Omslutet och avskärmat

-Visuellt överblickbart

Landskapskaraktärsbeskrivning

Hela området karaktäriseras av ett kärr som är starkt påverkat av dess läge vid Södra Bergundasjön. Markerna är flacka, fuktiga och öppna bortsett från lågväxt vegetation. Vegetationen består av gräsliknande växter som starr, mossor, vass samt mindre björkar och tallar som vandrat in från angränsande områden. Vid gränsen till sjön i söder växer en rad större björkar utmed vattnet. Tydliga gränser för området är sjön i söder, en åsrygg i öster och tät skog i norr och väster. Jonsbodakärret upplevs som enhetligt och består av en liknande karaktär i hela området. I dagsläget är landskapet mycket tyst bortsett från ljudet av vatten vid strandkanten. Området är mest tillgängligt och lättast att upptäcka österifrån från åsryggen. Det finns inga vägar i eller in till området. Detta och det faktum att området består av fuktiga marker gör att området är relativt svårtillgängligt. Det finns få utmärkande element som urskiljer sig i området. Snarare är det området som helhet som skapar en särskiljande intressant karaktär.

Inom området är det möjligt att få en överblick över hela Jonsbodakärret. Det tillåter även längre utblickar från landskapet söderut. Här är det möjligt att se ända bort till södra delen av sjön, samt att få utblick över hela jonsbodaviken. Åsryggen i öster skymmer dock sikten in mot Växjö.

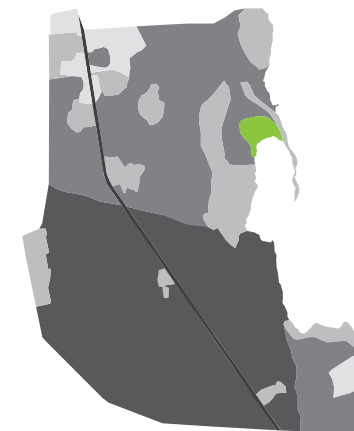
Kärret upplevs som avgränsat, öppet och relativt storskaligt. Det har en enkel, enhetlig och balanserad uppbyggnad. Dess tydliga gränser kombinerat med områdets särskilda landskapskaraktär skapar en stark platskänsla till området.

Landskapets värden

Jonsbodakärret har en unik karaktär ur ett ekologiskt perspektiv som bör bevaras och utvecklas. Dess högsta värde är dess naturtyp som bara återfinns just här i Jonsboda samt de visuella upplevelser som området erbjuder.

Utvecklingsmöjligheter

Jonsbodakärret återfinns inom strandskyddets gränser och ligger på mycket fuktiga marker. Det finns stora risker för översvämning i området. På grund av detta är det inte lämpligt att bebygga området. Det skulle vara möjligt att göra området mer tillgängligt. Detta bör dock ske med hänsyn till landskapet så att dess karaktär inte förändras.

Jonsbodas gröna värden

Utifrån landskapsanalysen och inhämtat underlag redovisas nedan de mest upplevelserika och värdefulla gröna värdena i Jonsboda. Dessa bör bevaras och utvecklas för att bli en självklar del av grönstrukturen i den nya stadsdelen.

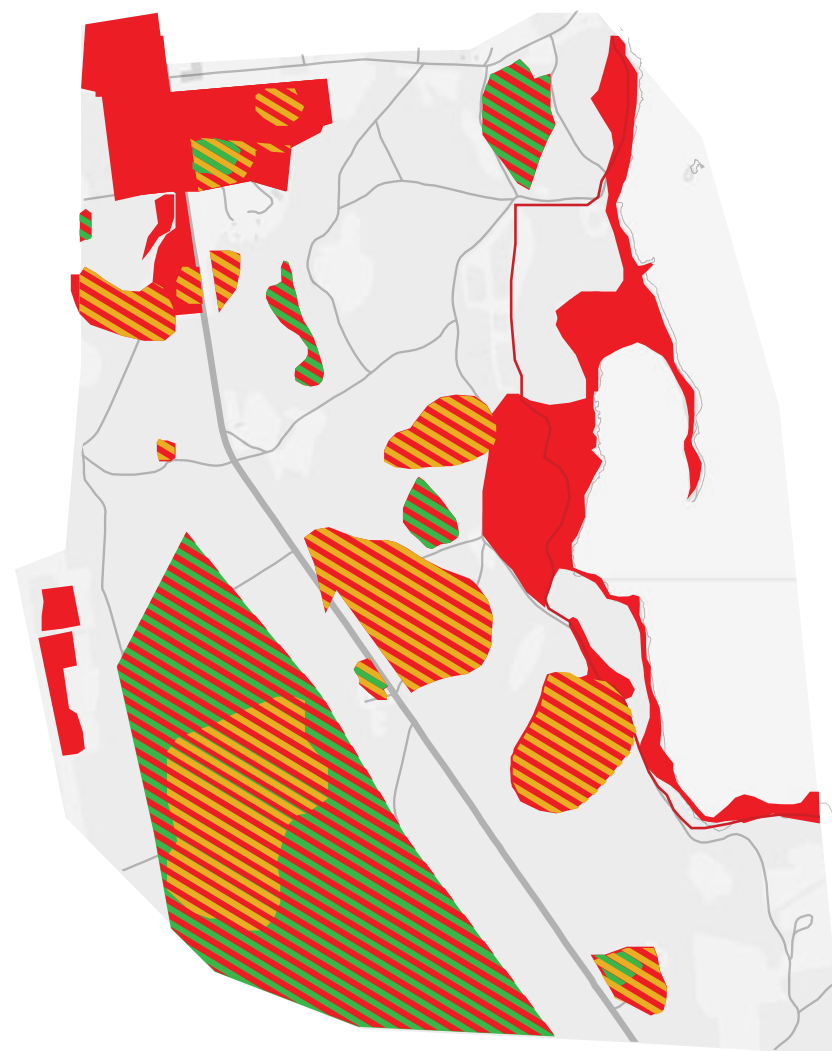
Den ekologiska aspekten

Jonsboda har ett flertal naturvärden. I vissa delar kan dessa påverkas av en exploatering. Särskilt utsatta kommer troligtvis de naturvärden som är belägna nära Södra Bergundasjön. Om det är möjligt bör de sparas och kopplas samman med stadsdelens gröna stråk. Riskerna finns att de kommer att utstå för mycket slitage för att behålla sitt värde. En möjlighet kan då vara att kompensera detta med att ta mark i anspråk för ett nytt liknande område längre från exploateringen.

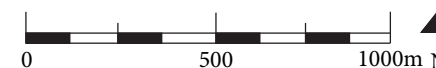
Även större områden som inte är klassade som naturvärden har ett stort ekologiskt värde. Då det redan finns stora skogsområden är det viktigt att bevara delar av dessa för att skapa ett rikare liv för växter, djur och människor. Detsamma gäller för de åkrar och beteshagar som finns i området.

Den kulturella aspekten

Torpen, åkrarna, och mindre fasta fornlämningarna har de högsta kulturella värdena i Jonsbodaområdet. Dessa kan med fördel användas för att skapa en identitet åt den nya stadsdelen. Torpen har funnits länge i området och erbjuder människor att förstå landskapets historia. Åkrarna och beteshagarna ligger ofta i anslutning till torpen och kan mycket väl utvecklas till mer

- Ekologiska värden
- Kulturella värden
- Sociala värden

moderna behov som kolonilotter eller till djurägare i området.

Andra fornlämningar som rösen, fossila åkrar och hållristningar bör bevaras i den mån exploateringen gör det möjligt och även kopplas samman med den nya bebyggelsen. Lämningarna i Jonsboda är av mycket skiftande kvalitet. De är överlag mer välbevarade i väster och i söder. De lämningar som har fått utstå slitage bör undersökas för att om möjligt rustas upp om det kan bidra till Jonsbodas attraktivitet. Som exempel kan nämnas Nothemmet.

Den sociala aspekten

Analysen visade att Jonsboda har flera av Region- och trafikplanekontorets upplevelsevärden. Utblickar och öppna landskap representeras väl i öster. Värdena skogskänsla och orördhet finns i de västra delarna. Det har även visat sig att upplevelsena kulturhistoria och levande landsbygd, samt variationsrikedom och naturpedagogik finns på flera ställen. Upplevelsena aktivitet, utmaning, service och samvaro finns på färre ställen. Detta är värden som det finns möjlighet att utveckla då Jonsboda blir en bebyggd stadsdel.

Landskapets högsta sociala värden finns idag utmed Bergundasjön och vid ridanläggningen. Utmed sjön bidrar såväl de öppna landskapen och de många utblickarna till ett upplevelserikt landskap. I ett område som mestadels består av skogsmark bör dessa delar av Jonsboda tillvaratas. Växjö runt, som redan idag är ett etablerat stråk för Växjös invånare tillåter besökare att röra sig i de öppna

delarna. Detta bör bevaras eller utvecklas på ett liknande sätt i, eller i närheten av, den nya bebyggelsen. Utmed stråket finns picknickplatser vid väl valda punkter som erbjuder platser för samvaro för besökare.

Området runt ridanläggningen bjuder även på öppna landskap och är en naturlig koppling till riksintresset Bergkvara i norr. Dessutom finns här möjligheter till aktivitet och interaktion med djuren som ridföreningen tillhandahåller.

Förutom de öppna delarna av landskapet finns det ett stort värde i det större skogspartiet i söder. Även om det idag används till skogsproduktion är det ett område där framtida boende kan ströva runt i lummiga skogsmiljöer.

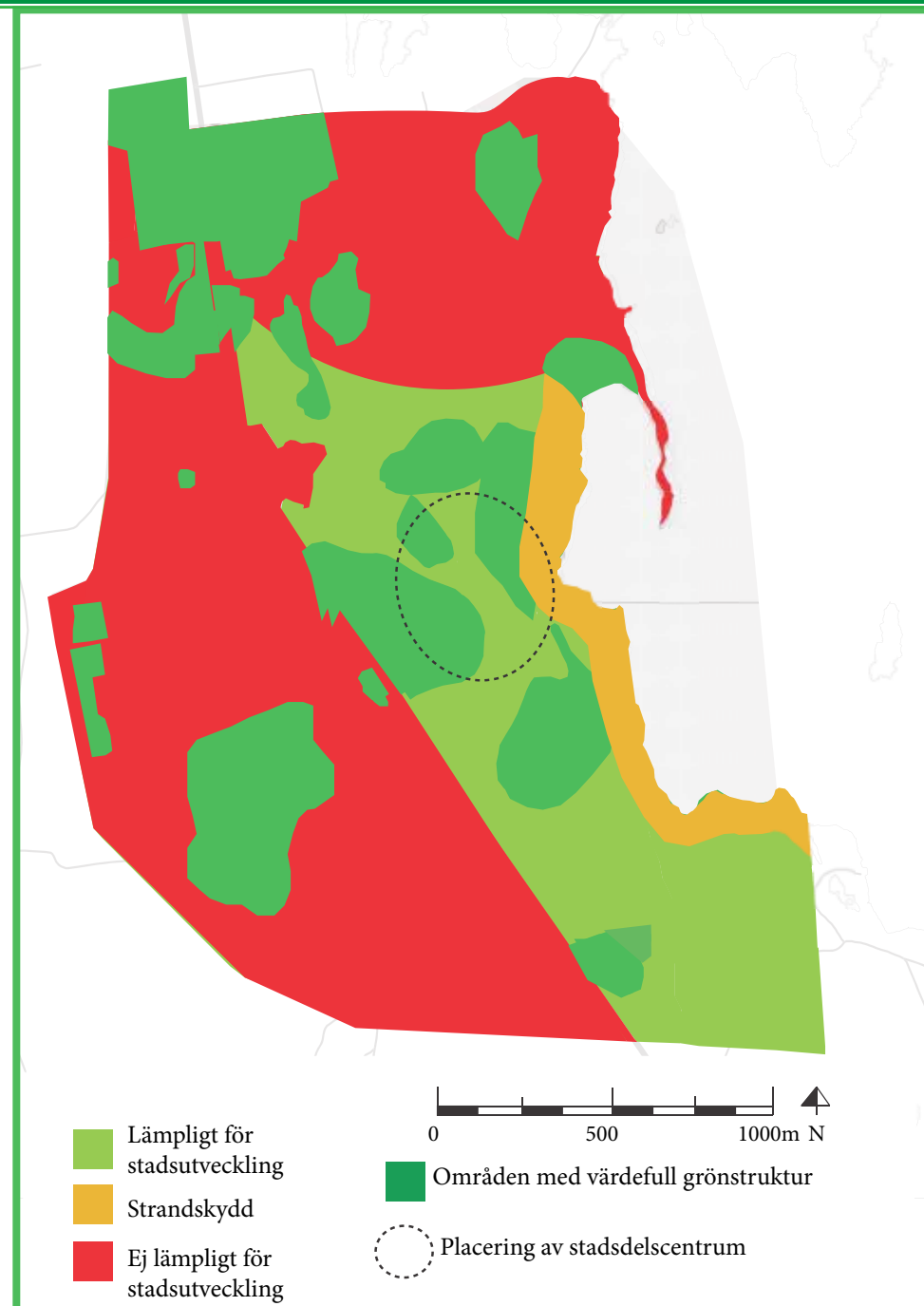
Placering av Jonsbodas stadsdel

Utifrån platsens förutsättningar, landskapsanalysen och riktlinjerna för utbyggnaden har en bedömning utförts över var det är lämpligt att placera stadsdelen. På kartan till höger redovisas områden som utpekats som lämpliga och icke lämpliga. Bebyggelsen bör anpassas ytterligare utefter grönstråkens planering.

Var stadsdelen är möjlig att placera styrs av flera begränsningar av olika slag. Dels har landskapsanalysen identifierat områden med höga värden som i första hand inte bör bebyggas då de kan tillföra kvaliteter till området i sitt befintliga skick. En av de större befintliga begränsningarna som påverkar utbyggnaden är reningsverkets skyddsområde som i nuläget gör att det inte är tillåtet att bygga här. Då det är planerat att skyddsområdet på sikt ska minska kan det vara möjligt att utveckla bebyggelse i dessa områden om det skulle vara behov av detta i framtiden.

En annan viktig faktor som spelar roll för placeringen är det önskade sjönära läget. Som tidigare nämnts är det av stor vikt för Växjö kommun att skapa attraktiva bostadsmiljöer genom att bygga i direkt närhet till sjön. I vissa fall kan även strandskyddet bortses från. En placering nära sjön i kombination med att bebyggelsen ska ske i stråk, gör att västra delen av Jonsboda i första hand inte blir aktuell för exploateringen.

Kvar blir ett större område i öster. Inom den yta som är tillgänglig här finns det flera mindre områden av högt kulturellt- och/eller ekologiskt värde. Dessutom sträcker sig Växjö runt i detta område och stråket

kan komma att påverkas av en förändring av landskapet. Det är viktigt att ta tillvara på dessa värden som redan finns och använda dem som viktiga komponenter i stadsdelen.

Placeringen av stadsdelens centrum är viktig för att skapa en attraktiv stadsdel. Centrumet bör bli en självklar målpunkt, både för boende och besökare och bör därför vara tillgängligt och sjönära. Det är även viktigt att placeringen tillåter att stadsdelen får plats att växa runt centrumet och utmed ett bebyggelsestråk samt kunna fungera som en knutpunkt för kollektivtrafik. För att få en så god koppling som möjligt till sjön bör centrumbebyggelsen placeras i anknytning till vattnet, både visuellt och fysiskt. Analysarbetet har identifierat två områden som passar in på dessa kriterier.

Det ena är området runt de norra slamdammarna och det andra ligger vid de södra slamdammarna. Mellan de två utpekade områdena ligger ett område med stora höjdskillnader som gör att den visuella kontakten mot sjön är god men det finns fysiska barriärer som gör sjön mindre tillgänglig. Denna del av landskapet är därför inte intressant för placeringen av Jonsbodas centrum. De norra delarna av Jonsboda är inte heller aktuella på grund av restriktionerna från reningsverket. Det är endast aktuellt med bebyggelse vid en av dessa platser då vissa slamdammar behöver vara kvar i anslutning till sjön för vidare rening av vattnet. Alltså handlar det här om att bestämma vilken av det södra eller norra alternativet som kommer bli utgångspunkten för stadsdelen.

Det södra alternativet ligger närmare den befintliga stadsbebyggelsen och skulle kunna vara lättare att knyta samman med Vikaholm i öster. Samtidigt ligger det i östra kanten av utbyggnadsområdet, vilket gör att det enligt strandskyddets gällande riktlinjer inte går att bygga utmed sjön i detta väderstreck. Utbyggnaden begränsas ytterligare av befintliga torp, stora höjdskillnader och kraftledning. Det norra alternativet är en central punkt i utbyggnadsområdet och det är relativt nära till flera värdefulla platser och områden. Det begränsas inte heller av utbyggnadsområdets gränser eller barriärer i landskapet. Samtidigt erbjuder det svagt upphöjda landskapet en god utsikt från en stor del av området där det är möjligt att skapa bostäder och offentliga rum med bra koppling till sjön. Den starka påverkan av dess tidigare slamdrift gör att det inte är känsligt för förändringar.

Slutsatsen är att det norra alternativet lämpar sig bäst för placering av centrumbebyggelsen. Det södra alternativets begränsningar gör att det blir svårt att få plats med stadsdelen och samtidigt utveckla den i närheten av sjön.

Del 5 Förslag

I denna del presenteras förslag på Jonsbodas utveckling. Förslagets mål är att uppfylla kommunens riktlinjer som tidigare identifierats. Kapitlet fokuserar först på utvecklingen av grönstråk i området och dess koppling till närliggande områden. Dessa grönstråk redovisas även var för sig med förslag på lokalisering och utvecklingsmöjligheter. En andra del tar upp förslag på hur vägar och kommunikationer kan utformas. Slutligen ges även förslag för stadsdelens bebyggelse. I denna del redovisas en mer detaljerad lokalisering av hela stadsdelen samt exempel på kvartersstruktur och bebyggelsens utseende.

Riktlinjer för grönstrukturen

Växjös mål är att sammankoppla staden med gröna stråk. Som tidigare nämnts ska Växjös sjöar ha en central roll vid utveckling av grönstråken. Växjös två centrala sjöar, Växjösjön och Trummen, omges idag av grönstråk som kopplas samman med varandra och med närliggande stadsdelar. Dessa bildar ett system som kan ses som sammankopplade ringar som gör det möjligt att ta sig runt sjöarna och att också kunna röra sig mellan dem. Konceptet för Jonsbodas grönstråk bör fungera som en del av detta. Som tidigare nämnts föreslår Växjö kommun två grönstråk i nord-sydlig riktning och ett i väst-östlig riktning. Dessa riktlinjer har varit utgångspunkter vid arbetet med att föreslå grönstråken.

Fyra grönstråk och en väg

Jonsbodas närhet till Södra Bergundasjön gör att det är viktigt att bygga vidare på stråket Växjö runt. Här utvecklas Jonsbodas viktigaste grönstråk, *Sjöstråket*. Det skapar en viktig koppling genom delar av landskapet där större delen av den nya stadsdelen kommer att byggas. Samtidigt blir det en viktig koppling till Bokhultet i norr samt befintliga och nya stadsdelar i söder och på andra sidan sjön. Stråket har även möjlighet att skapa en anknytning till Växjösjön. Det kan också ta tillvara de värden som identifierats i analysen. Rätt planerat kan *Sjöstråket* ge möjlighet till sjökontakt och starka landskapsupplevelser kopplat till sjön och de öppna andskapen. Detta blir ett av de önskvärda grönstråken i nord-sydlig riktning.

Sjöstråket får en stark koppling till det urbana landskap som skapas då stadsdelen Jonsboda växer

Koncept för Jonsbodas grönstråk.

fram. I kontrast till detta utvecklas *Skogsstråket* i Jonsbodas västra delar. Detta stråk har en vildare karaktär och dess skog bevaras, till skillnad från de östra delarna där stora skogsområden omvandlas till stadsbebyggelse. *Skogsstråket* kopplar till kulturlandskap både i söder och i norr och blir en av stadens gröna kilar som fortsätter mot sundet och sammanför Jonsboda med Bokhultet. Det kopplar samman ekologiska och kulturella värden med sociala värden genom att utvecklas till ett enhetligt större grönområde med möjlighet till rekreation och aktiviteter som samtidigt bevarar kulturhistoriska lämningar och möjligheten för djur och växters överlevnad.

För att knyta ihop de två första stråken, och för att koppla till viktiga grönvärden i de perifera delarna av Jonsboda utvecklas två stråk i väst-östlig riktning; *Kulturstråket* och *Dalstråket*. Dessa dras sydväst respektive nordväst från Jonsbodas centrum och bör utvecklas vidare utanför jonsboda för att stråla samman i Marklanda. På så sätt blir det möjligt att även lätt ta sig till kulturlandskapen i väster. Detta blir även en fortsättning på konceptet som bygger på grönstråk som sammankopplade ringar i landskapet.

Sjöstråket

Människans upplevelse av landskapet kräver variation och pauser. Alltför långa och intensiva intryck av likadana landskap gör att betraktaren tröttnar på det, även om det innehåller starka värden (Appleyard, Lynch, 1966). *Sjöstråket* dras utmed Södra Bergundasjön som erbjuder de högsta visuella kvaliteterna i området. För att förhindra den monotona upplevelsen har stråket medvetet utformats så att det innehåller flera olika landskapsrum. Under en stor del av stråket finns en stark kontakt med sjön men denna bryts på olika ställen för att skapa en variation i upplevelsen.

Militärhöjden och passagen mot staden

Området runt Militärhöjden är en viktig del av kopplingen till Bokhultet och staden. Kopplingen till vattnet är också viktig då Växjö runt är dragen utmed strandkanten. Sträckan bör fortsätta fungera som promenadstråk norrifrån. De bokträd som finns i detta område kopplar starkt till Bokhultets bokskogar och bör bevaras. Bänkar med utsikt över

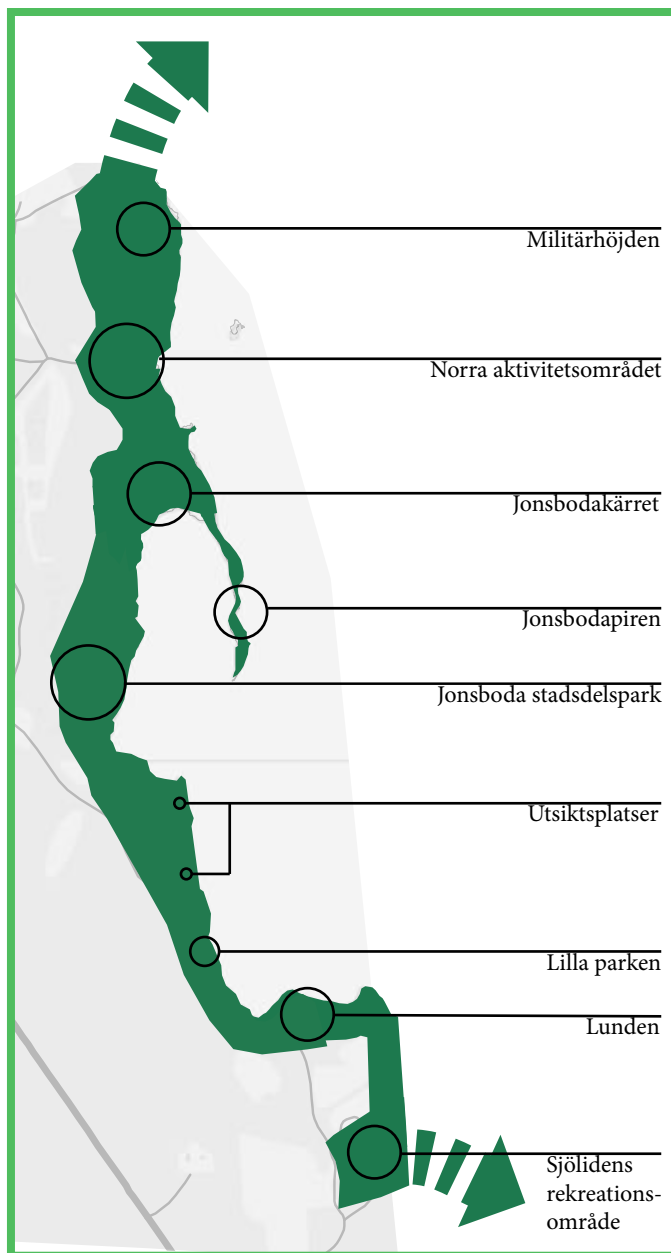
sjön kan placeras med utmed stråket. Det är viktigt att Militärhöjdens visuella kvaliteter tillvaratas. Förslagsvis anläggs en plats med bänkar på toppen av höjden. Det är dock viktigt att bevara höjdens vilda karaktär.

Norra aktivitetsområdet

Söder om Militärhöjden ligger delar av Det fragmenterade skogslandskapet. Området lider brist på värden och byggnadsrestriktioner gör att det inte är aktuellt i dagsläget för bebyggelse i området. Istället utvecklas området till en idrottsplats och en mindre hamn. Detta skapar sociala värden till området i form av aktiviteter och utmaning och blir en mötesplats för både boende och besökare. Exempelvis kan en fotbollsplan uppföras utmed åsen vid det gamla skjutfältet. Åsen kan då fungera som läktare vid för åskådare. Den gamla båtplatsen återanvänds och gör det möjligt för boende att ta sig ut på sjön med mindre båtar. Detta område kan fungera som en stomme för gröna miljöer om stadsdelen breder ut sig norrut i framtiden.

Jonsbodapiren

Jonsbodapiren är ett unikt landskap som både kan skapa en identitet till området och erbjuda en fantastisk landskapsupplevelse kopplat till *Sjöstråket*. Landtungan bör bevaras och grillplatserna bör rustas upp för att kunna hålla för ett högre besöksstryck. Kopplingen upp på åsen bör förstärkas men det är av stor vikt att dess särskilda, vilda karaktär inte påverkas av stora anlagda gångvägar.

Sjöstråket och dess olika landskapesrum.

Jonsbodakärret

Precis som Jonsbodapiren är detta ett unikt landskap med särpräglad natur och stora visuella kvaliteter. I dagsläget gör tät skogsvegetation, de blöta förhållandena och bristen på stigar in i och runt området att det är svårt att ta sig till området. Som en del av stadsdelen skapas starkare kopplingar från Jonsbodapiren i norr och Jonsbodakärret kopplas även samman med sjöstråket längre söderut. För att människor ska få möjlighet att uppleva landskapet anläggs spångar som gör det möjligt att ta sig genom området. Genom att besökare rör sig på spången kan människor röra sig i området utan att landskapets natur och karaktär förstörs.

Jonsbodas stadsdelspark

Som en del av *Sjöstråket* anläggs Jonsbodas stadsdelspark utmed Jonsbodaviken. Parken får en central placering nära sjön och säkerställer en attraktiv parkmiljö inom strandskyddet. Detta gör det möjligt för både boende och besökare att få tillgång till en av de mest upplevelserika delarna av Jonsboda. De tidigare slamdammarnas låga värde gör detta till en idealisk plats för att rustas upp till en offentlig park med öppna grönytor för fest och evenemang samt möjlighet till lek, spel och avkoppling. Då parken ligger utmed Växjö runt är det lätt för Växjös invånare att ta sig till parken. Parkens centrala läge gör det lätt för Jonsbodas invånare att ta sig dit för rekreation. I området finns lekplatser, öppna gräsytor och platser för möten. Utmed vattnet anläggs ett trädäck för att besökare ska kunna uppleva närheten till vattnet.

Utsiktsplatser på höjderna

Söder om stadsdelsparken förändras landskapet utmed *Sjöstråket*. Topografin består här av höjder och dalar. Det är av stor vikt att ta tillvara på höjdernas lägen och dess visuella kvaliteter. Därför anläggs fler platser av den sorten som redan finns på plats: rastplatser med god utsikt och med möjlighet till grillning och picknick. Landremsan nedanför höjderna som ligger utmed vattnet bör göras tillgänglig men behålla sin vilda karaktär.

Lilla parken

Längre söderut anläggs en mindre park utmed vattnet där topografin slätas ut. Parken blir ett alternativ till stadsdelsparken och förbättrar parkmiljöns kapacitet för ett större besökstryck. Även här är det möjligt att anlägga en mindre båtplats.

Lunden

Lundens läge utmed Växjö runt och dess placering med utsikt över sjön är redan idag ett populärt rekreationsområde. För att möta ett större besökstryck anläggs fler parkbänkar och grillplatser.

Sjölidens grustäkt blir Sjölidens rekreationsområde

Sjölidens grustäkt har ett syfte så länge täkten är verksam. Då den är avslutad är det möjligt att bebygga området när Växjö stad expanderar ytterligare. Här skulle det vara möjligt att bygga vidare på Jonsboda för att på sikt knyta samman stadsdelen med Vikaholm i öster. Då området redan är bebyggt med ett fåtal villor och Jonsboda breder ut sig i väster och Vikaholm i öster kanske det skulle

vara lämpligare att inte utveckla området mer i form av bostäder för att skapa en variation utmed sjön som i och med Jonsbodas utveckling till stor del består av bebyggd karaktär.

Den skulle istället kunna få en annan användning. I en efterbehandling av en grustäkt är det möjligt att lämna den som den är och kan då växa fram till en viktig biotop för djur och växter i naturen. I grustäkter kan det förekomma särskilda insekter som nästan inte går att finna i några andra landskapstyper,

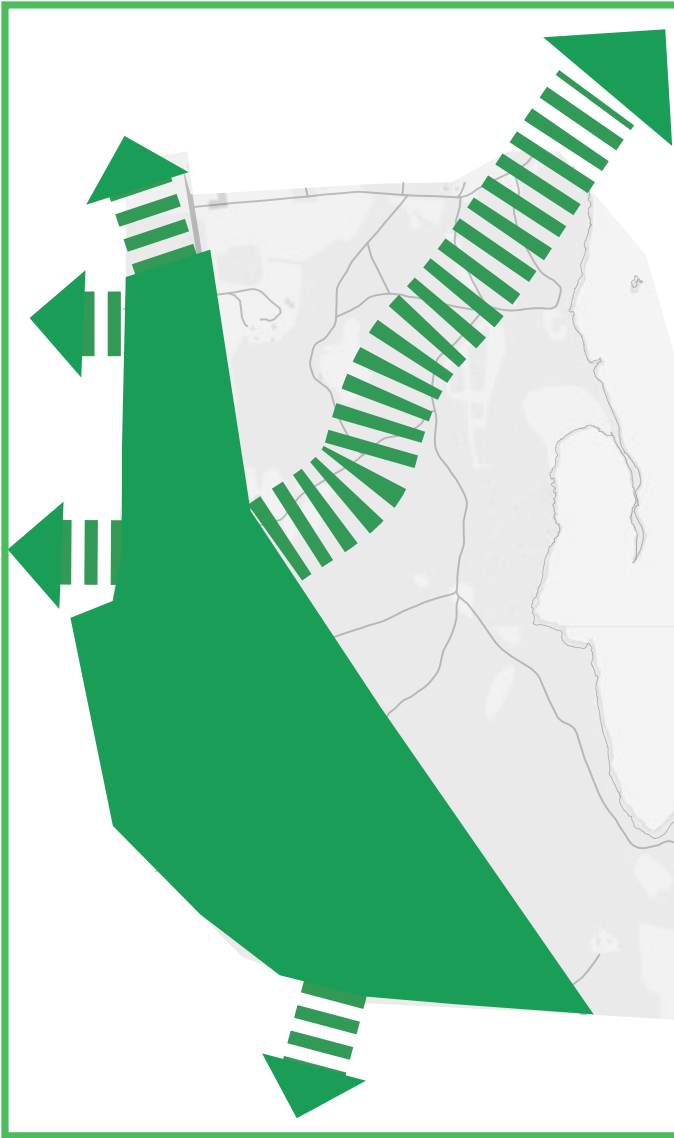
Bild 5(nedre). Grustäkten kan med rätt efterbehandling utvecklas till ett värdefullt grönområde.

och flera fågelarter häckar i grustag. Exempelvis häckar gärna backsvalan i de utgrävda branterna (Florgård, C. Mörtberg, U. & Wallsten, M. 1994). Genom att bevara grustäkten är det möjligt för både djur och växter att vandra in och skapa en spännande miljö samtidigt som det är fördelaktigt att använda de redan uppbyggda kullarna för att behålla den utmärkande karaktär som grustäkten har. Om fåglar börjar häcka i området kan detta höja traktens redan fågelrika population. Sjölidens grustäkt skulle då kunna omskapas till sjölidens rekreationsområde och bli en grönskande del av *Sjöstråket*.

Skogsstråket

Då värden som orörd skog försvinner i och med utvecklingen av en ny stadsdel blir *Skogsstråket* än viktigare att bevara. Den återstående skogen i området blir en viktig resurs för boende och besökare i Jonsboda. Skogen fungerar som en grön kil som kan sträcka sig ända bort till Bokhultet då skogsområden i nordöstra delen av Jonsboda inte kommer att ersättas av bebyggelse på grund av restriktionerna från reningsverket. Detta blir en viktig länk för att behålla stora grönområden i den expanderande staden. Dessutom fungerar det stora skogsområdet som skydd mot oönskat buller från vägar, särskilt den framtida Södra länken.

Stråket utvecklas till ett mycket brett område som kan fungera som ett större rekreationsområde. I östra Växjö ligger idag Fyllerydsområdet, ett skogsområde som är flitigt använt av föreningar och friluftsmänniskor. Flera aktörer samarbetar för att utveckla området till ett attraktivt centrum för friluftsliv,

Skogsstråkets utbredning som både kopplar till naturlandskapet men också fungerar som en grön kil som kopplar in till staden.

friskvård och motion och satsningar ska ske för att spår, leder, äventyrsområden och verksamhet för skolor (Hälsoarena Fylleryd, 2012).

Skogsstråket kan utvecklas på samma sätt och erbjuda liknande landskap och upplevelser i stadens västra delar. Särskilt i stadens sydvästra delar saknas större barrskogsområden utan består till större del av öppna kulturlandskap jämfört med andra delar av Växjö. Detta område blir därför viktigt att värna om då Växjö stads expansion kommer ske söderut i framtiden. *Skogsstråket* blir ett område där människor kan ströva fritt och plocka svamp eller bär eller bara njuta av lugnet. Utmarkerade och upplysta motionsspår gör att människor kan motionera oavsett årstid eller tid på dygnet. Det är viktigt att området behåller sin vilda, unika karaktär i området samt att det inte fragmenteras upp. Ett stort naturområde som detta gagnar både människors längtan till orörda miljöer men också möjligheten för djur och växters överlevnad. Stråket blir ett område med både höga sociala och ekologiska värden. Befintliga vägar kan användas i området och resten av området bör lämnas orört för besökare att själva skapa sina stigar. Vid en fortsatt skogproduktion bör avverkning noga avvägas för att inte splittra upp området i mindre enklaver av skogsområden. Elledningar som är dragna genom området bör om möjligt grävas ner då de stör det visuella intrycket. Området kan även ses som en markreserv för en framtida expansion av staden. Dess funktion som grön kil bör dock väga tungt vid beslut om ytterligare exploatering.

Kulturstråket

Landskapsanalysen konstaterade att Jonsbodas nordvästra delar innehar ett flertal viktiga värden. Ridklubbens aktiviteter kan ge ett högt socialt värde till stadsdelen. De öppna landskapen har höga visuella värden och kulturlandskapet med kopplingar till Bergkvara riksintresse innehar höga kulturella och ekologiska värden. Dessa områden bör bevaras och utvecklas för att bli en värdefull del av stadsdelen Jonsboda. För att göra detta bör det finnas en stark koppling från bebyggelsen till dessa områden. Därför utvecklas *Kulturstråket*. Det kopplas samman med stadsdelsparken, ett nav som kopplar samman *Kulturstråket* med *Dal-* och *Sjöstråket*. *Kulturstråket* dras från stadsdelsparken upp genom eller i utkanten av den nya bebyggelsen. Mindre stigar gör det möjligt att röra sig genom betesmarker och att komma i nära kontakt med djuren.

Nothemmet

Nothemmet är en del av Jonsbodas kulturhistoriska arv som idag är bortglömt. Genom att rusta upp området och ge det funktion kan det bli en viktig del av grönstråket och vid en framtida expansion av Jonsboda norrut sparas och bli en park i stadsdelen. För att få liv i torpmiljön utvecklas Nothemmet till en gård med mindre gårdsdjur som exempelvis får och höns. Djuren hjälper till att hålla det igenväxande landskapet öppet och torpet fungerar som en plats där boende och besökare kan komma i kontakt med djuren. Platsen blir en utbildningsgård där skolungdomar kan lära sig om djur och natur. Djuren får en naturlig koppling till området på

grund av dess historiska betesmarker och på grund av att det redan finns djur i området.

Bild 6 (nedre) Nothemmets övervuxna betesmarker öppnas upp med hjälp av betande djur för att höja det kulturella värdet. Djurens förekomst i området höjer dess värde ytterligare.

Övningsplats Nothemmet

Räddningstjänsten bör inte fortsätta med sin verksamhet på platsen då bostäder utvecklas i dess närhet. Istället bör området planteras om med vegetation för att bli en del av landskapet. Alternativt kan det fungera som hage för hästarna eller bebyggas med bostäder eller hus för andra verksamheter.

Utveckling av Kolonilotter på åkermark

De mindre åkermarkerna utmed Bergundavägen utvecklas till kolonilotter. De skapar en social mötespunkt och ökar artrikedomen i området. Växtlighet planteras för att skydda kolonilotterna från trafikens buller och föroreningar.

Bild 7 (nedre) Åkermarker kan nyttjas till kolonilottområden för boende. Detta höjer sociala, ekologiska och kulturella värden.

Ridklubben och betesmarkerna

Ridklubbens betesmarker bevaras. För att underlätta för ridning i området upplåts ridstigar i Jonsbodas norra och västra delar.

Områden med högt värde

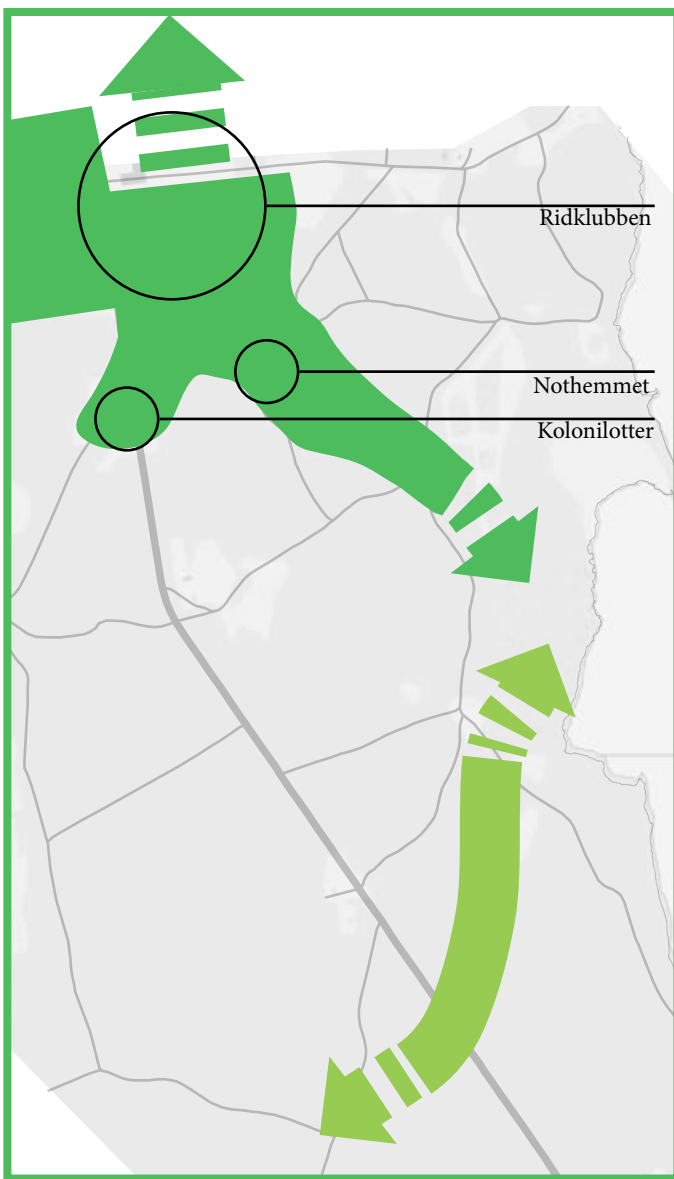
Eklandskapet, nyckelbiotoper och områden med högt naturvärden enligt Skogsstyrelsen är områden som har mycket höga värden. Dessa görs tillgängliga så att landskapen kan upplevas av människor men hålls under uppsikt för att inte dess värde ska förstöras på grund av för stor påverkan av människor.

Dalstråket

Även *Dalstråket* blir en länk mellan *Sjöstråket* och *Skogsstråket*. Dess låga läge i landskapet och branta sluttningar gör att det inte bör bebyggas. Istället bibehålls sänkans landskap och skapar en viktig passage mellan grönområden i öst och väst. Stråket får en klar och lättorienterbar riktning då den följer än i sänkans. Detta förlänger dessutom den viktiga

Sektion över dalstråket. Dalen har kvar sin karaktär, bebyggelse uppförs på höjderna. På detta sätt får boende god utsikt över sjön.

Kulturstråket och Dalstråket.

vattenaspekten in i landskapet och kopplas samman med Södra Bergundasjön. Stråket kopplar till *Sjöstråket* vid stadsdelsparken som en naturlig länk från bebyggelse ut mot skogsområden och kulturlandskap. Stråkets skogskaraktär skapar en naturlig koppling till *Skogsstråket*. Placeringen i dalen skapar ett landskapsrum skyddat från buller, vilket behåller dess vilda skogskaraktär och tysta miljö. Detta blir ett värdefullt grönstråk i direkt anknäytning till stadsdelens bebyggelse. Eftersom inga bostäder uppförs i direkt anknäytning kommer huvudgatan inte dras genom bebyggelsen söderut. Den södra bebyggelsen blir dock inte lika bred som den kan vara norrut och huvudgatan kommer ligga i anslutning till Bergundavägen som fungerar som en förlängning av denna. Detta gör att den södra bebyggelsen fortfarande kommer vara en del av bebyggelsestråket och samtidigt anpassas till landskapet med få ingrepp i topografen.

Bergundavägen

Utmed Bergundavägen ligger Jonsbodas gamla torp från tiden då området var en del av Bergkvara gods. Idag domineras vägen av biltrafik och detta gör det svårt att uppleva torpen. För att förbättra tillgängligheten till de kulturhistoriska värdena som torpen erbjuder bör en cykel- och gångväg anläggas i anslutning till Bergundavägen i närhet till torpen. Vägen planeras så att den får en mer varierad form än Bergundavägen som har en rak och monoton sträckning. Exempelvis kan cykel- och gångstråket dras en bit från vägen med sparad vegetation emellan för att minska påverkan av buller från trafiken. Detta parallella stråk kan också skapa viktiga anknäytningar till stadsdelen.

Sektion av Bergundavägen. Gåendes och cyklisters villkor förbättras genom att en separat gång- och cykelväg anläggs utmed bilvägen. Den nya vägen avskiljs från bilvägen med befintlig växtlighet.

Gatans gröna gestaltning

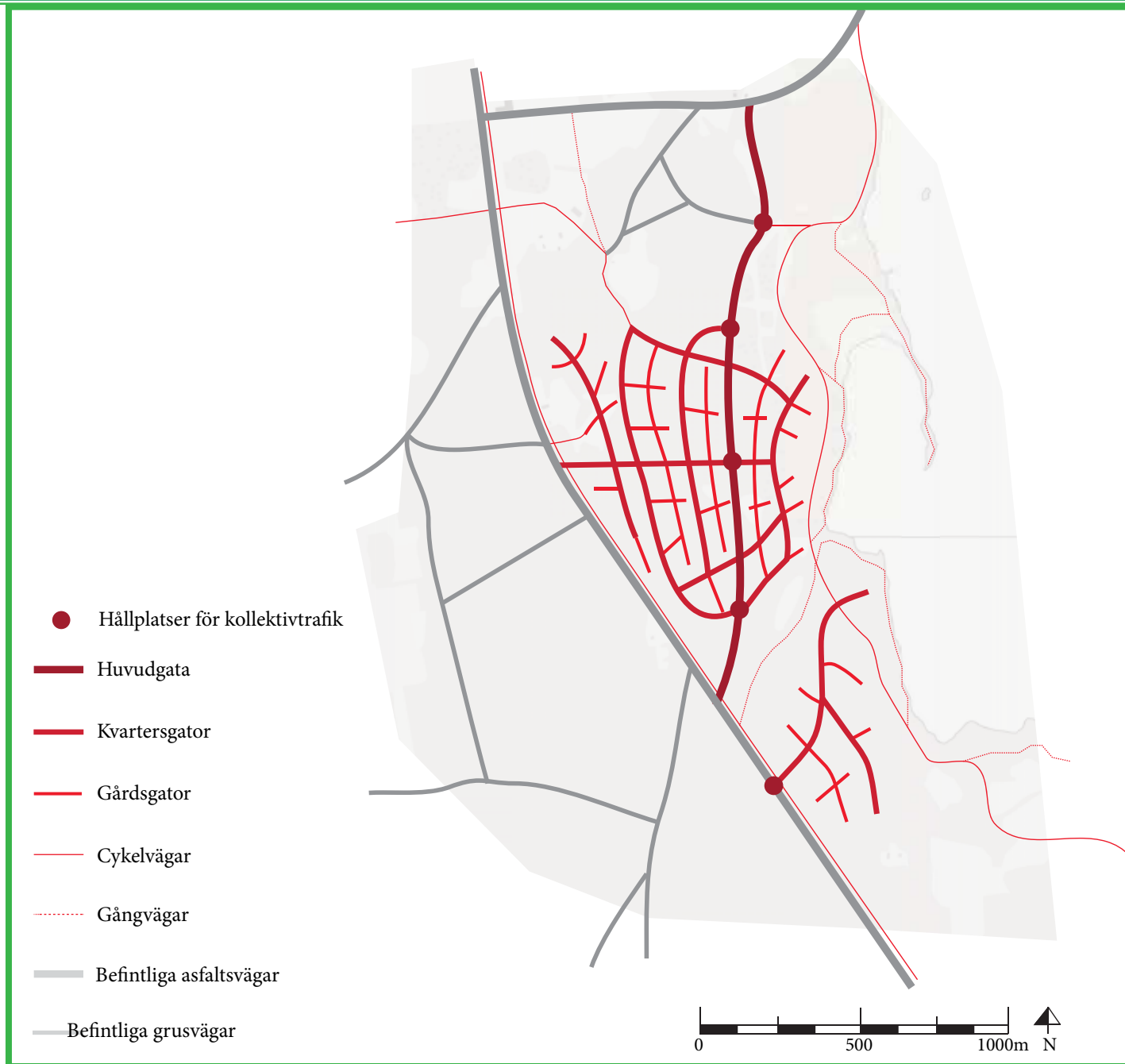
Trädplanterade gator är ett karakteristiskt drag i trädgårdsstaden. Träden bidrar till att skapa gaturum och tydliggör gatans riktning och geometri. De kan placeras som alléplantering i grönremsa mellan körbana och gång- och cykelbana, eller alléplantering kombinerat med kantstens parkering vid sidan av körbanan. Träd kan också placeras på förgårdsmark mellan gångbana och hus eller på tomtmark mellan friliggande hus. Breda gaturum kan ge plats för både något av ovanstående och mindre vårdträd vid exempelvis entréer. Gaturummet behöver inte formas symmetriskt.

Variation i trädval förstärker ytterligare rumslighet och karaktär hos de olika gatutyperna. Trädsorter väljs som klarar trafikmiljöns belastningar. Breda gator planteras med träd som växer upp till betydande volymer, till exempel lind eller lönn. De mindre gatornas träd kan vara mindre som exempelvis oxel, rönn eller hagtorn.

Gatans hierarki

Huvudgata

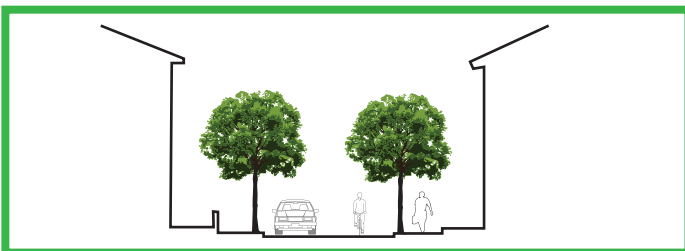
Jonsbodas huvudgata ges en formell prägel, en axel i nord-sydlig riktning kantad av grönremsor med alléer. Alléerna bildar stomme och bidrar till att skapa ett inre rum så att dessa relativt breda gator inte upplevs som ödsliga. Huvudgatan är genomgående med plats för busstrafik. Gång- och cykelbana löper utmed gatans ena sida och gångbana på den andra. Parkering ska inte placeras på huvudgatan med tanke på busstrafiken utan uppställning av bilar hänvisas till parkeringsplatser och kantparkering på

Principskiss för Jonsbodas gatustruktur.

Typesektion Huvudgata.

Typesektion Kvartersgata.

Typesektion Gårdsgata.

Sektion över expresscykelvägen, stadsdelsparken och trädäcket utmed Södra Bergundasjön.

kvarters- och gårdsgatorna. Huvudgatan blir cirka 16 meter bred. Utöver detta mått för gaturummen kan även förgårdar tillkomma. Söderifrån angörs huvudgatan vid Bergundavägen norr om *Dalstråket* för att inte ingreppet i landskapet ska bli för stort. Detta leder till att stadsdelens södra del inte genomkorsas av huvudgatan.

Kvartersgator

Kvartersgator (enligt Huddinge kommun, 2004) utvecklas huvudsakligen som genomgående gator. Gatorna planeras så att de dras mot sjön vilket gör det möjligt att visuellt uppleva vattnet på håll. Detta underlättar också orienteringen. Gångbanorna är separerade medan cykeltrafik sker på körfälten. Parkering tillåts längs gatorna, företrädesvis som kantstensparkering mellan träd. Bredden för gatumarken på mellangatorna spänner från 9,5 meter upp till 14 meter beroende på om gatan anläggs med kantstensparkering kombinerat med trädreder på en eller båda sidorna. Väljs en gatussektion utan träd på gatumarken måste plantering ske på förgårdsmark

eller mellan husen. Måttet mellan fasader blir oftast större än gatumarksbredden beroende på att förgårdar tillkommer.

Gårdsgator

Gårdsgator är genomgående eller utformade som säckgator. Gatubredden är 5,5 meter och eventuell förgårdsmark. En enkel trädrad planteras längs gatan, på förgårdsmark eller på tomtmark mellan husen. Parkering förläggs som kantstensparkering längs vid vissa sektioner av gatan. Särskilda gång- eller cykelbanor finns inte. Gående och cyklister blandas med bilar som får köra på de oskyddade trafikanternas villkor. Målet är att bilar ska hålla en låg hastighet på gårdsgatorna. Detta åstadkoms genom att gatorna inte är genomgående, att gatorna är smala och att parkeringarna fungerar som hinder och gör att bilarna inte kan köra rakt fram. Anpassningen till landskapet förstärker detta genom att gatorna aldrig är helt raka.

Cykelvägar

Förutom de separata cykelvägarna utmed huvudgatan och möjligheten att cykla på kvarters- och gårdsgatorna bör vikten läggas på att göra cykling tillgänglig även längre bort från det nya etablerade bilvägnätet. Växjö kommun önskar att utveckla cykelmotorvägar (Växjö, 2012). Denna läggs utmed östra kanten av bebyggelsen så att korsningspunkter och andra hinder, som exempelvis biltrafiken, inte ska försämra framkomligheten. Placeringen i anknötning till vattnet förbättrar även tillgängligheten till attraktiva miljöer för besökare som kommer med cykel. Dessutom anläggs en cykelväg utmed Bergundavägen som redan idag upplevs som osäker för cyklister. Det anläggs även cykelväg i grönstråken, bortsett från *Skogsstråket* för att behålla dess vilda karaktär. Här är det dock möjligt att röra sig utmed redan befintliga grusvägar.

Gångvägar

Det planerade vägnätet med separata gångvägar skapar goda förutsättningar för gående. Gångstråk planeras i grönstråken. Viktigast blir Växjö runt som delvis får en ny sträckning för att kunna koppla bättre till spännande områden och naturupplevelser. Större områden som inte påverkas av exploateringen ger möjlighet för människor att ströva fritt och skapa egna stigar. Utmed vattnet i stadsdelsparken anläggs trädäck.

Kollektivtrafik

Två mål för Växjö kommuns kollektivtrafik är att turerna skall vara raka och framkomliga samt att hållplatser ska planeras i attraktiva lägen

centralt i bebyggelsen (Växjö, 2012). I Jonsbodas fall utvecklas kollektivtrafiken utmed huvudgatan och kopplas till Bergundavägen söderut. I och med detta blir det möjligt att planera hållplatser som ligger mitt i bebyggelsestråket med god tillgänglighet till bostäder och sjön. Dessutom gör dragningen det möjligt för bussar att ansluta till Södra länken och bostadsområden på andra sidan Södra Bergundavägen. Det är även möjligt att dra kollektivtrafiken norrut på Bergundavägen och ansluta till viktiga knutpunkter som ridanläggningen och Bergkvara riksintresse. Sträckningen kopplar även till den planerade kollektivtrafiken mot stadens centrum som ska gå genom Bokhultet.

Riktlinjer för bebyggelse och stadsrum

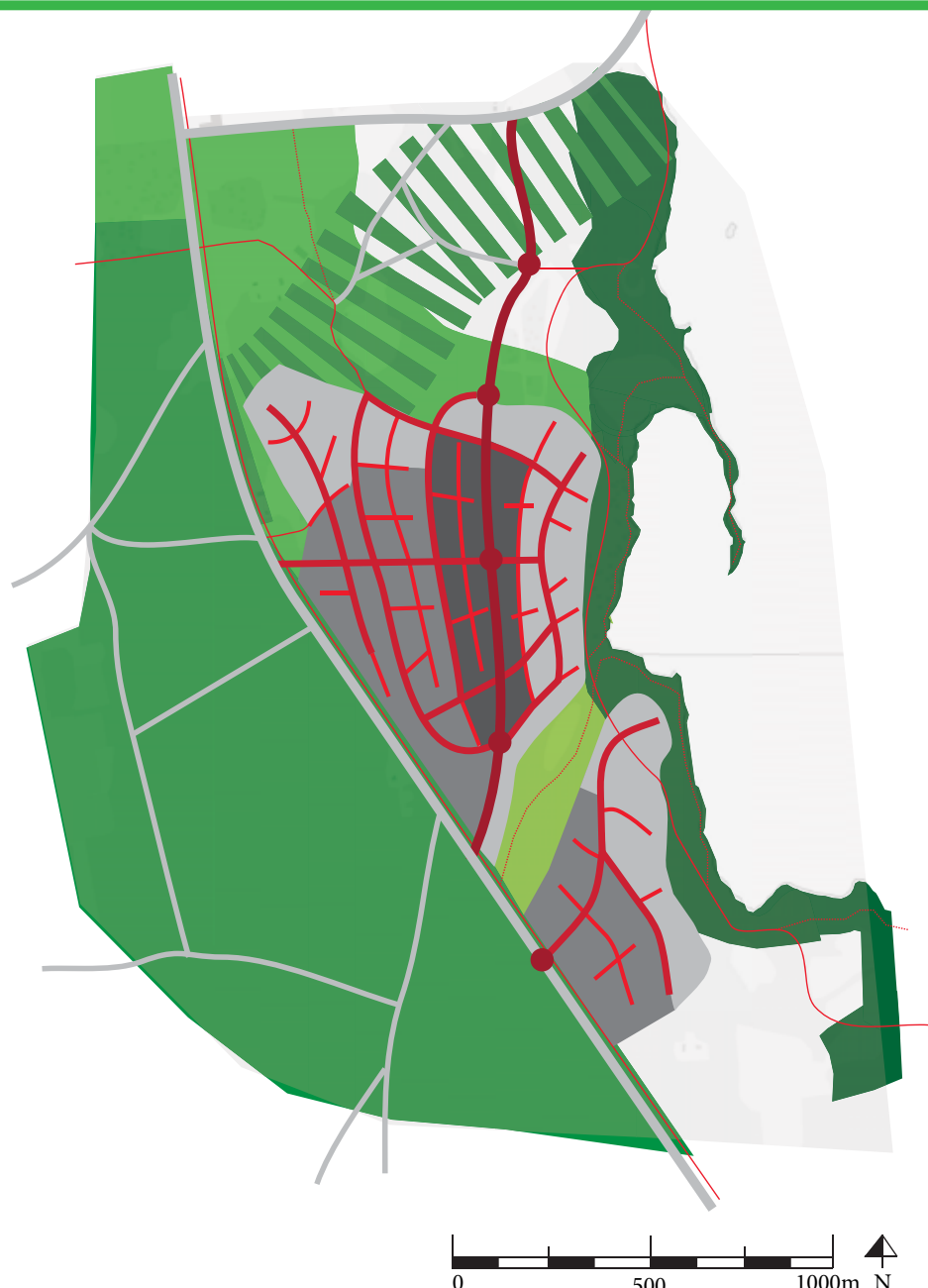
Trädgårdsstaden är en kvarterstad med kvarter som inte behöver följa regelbundna rutnät. Det är viktigt att bebyggelsen placeras i det hierarkiska vägnätet som en intressant helhet med kvarter som ligger runt generöst tilltagna gårdsrum. Principen för Jonsboda är att bebyggelse definierar gaturummet genom att placeras nära gatan i en gemensam bygglinje. I kvarteren bildas gårdar med både gemensamma och privata gröna rum. Kvarteren varierar och kan bestå av fristående eller sammankopplade byggnader som bildar slutna, halvöppna eller öppna kvarter. Byggnader består av enkla volymer med en hushöjd från en till tre våningar.

Bebyggelsens huvudstruktur

Jonsboda utvecklas som ett bebyggelsestråk nära sjön. Strukturen följer och tar hänsyn till landskapets topografi. Större delen av landskapet är flackt, här utformas bebyggelsestrukturen helt enligt trädgårdsstadens kännetecken. I söder, där landskapet är mer kuperat kan i vissa fall större hänsyn tas till landskapets höjdskillnader. Här kan i vissa fall bebyggelsen bryta från trädgårdsstadens kvarterstruktur. I första hand planeras bebyggelse i form av lägre flerbostadshus med mindre gårdar enligt Växjö kommuns riktlinjer. Men det planeras även för fristående hus, och i de centrala delarna av stadsdelen kvarter med högre hushöjder. Detta för att öka variationen av bostäder i stadsdelen.

Utmed huvudgatan och kollektivstråket placeras kvarter med högst hushöjder. Längre bort från de centrala delarna domineras kvarteren av hus

- Sjöstråket
- Skogsstråket
- Kulturstråket
- Dalstråket
- Grön kil
- Bebyggelse utmed huvudgatan, två till tre våningar
- Bebyggelse, en till tre våningar
- Bebyggelse, en till två våningar
- Hållplatser för kollektivtrafik
- Huvudgata
- Kvartersgator
- Gårdsgator
- Cykelvägar
- Gångvägar
- Befintliga asfaltsvägar
- Befintliga grusvägar

Principskiss för grönstruktur, bebyggelse och vägstruktur.

med lägre hushöjder. I anknytning till landskapet består kvarteren av en större andel fristående hus för att skapa en stegvis gräns mellan stad och land. Kvarterstrukturen är aldrig helt slutet för att skapa öppna passager som ger luftigare stadsrum och goda förbindelser genom kvarteren. Även om bebyggelsen inte gör anspråk på Jonsbodas områden med höga landskapsvärden påverkas kulturhistoriska områden och naturvärden. Dessa bör om möjligt inlemmas i kvarterstrukturen och ge identitet till kvarterens gröna rum. Hus i östra och södra delar av kvarter bör överlag vara lägre för att få in så mycket sol som möjligt på kvarterens gårdar. Här föreslås en höjd på en till två våningar på husen, byggnader belägna i kvarteren norra och västra delar kan däremot även bestå av trevåningshus.

Bebyggelsen är lägre i de östra delarna och högre västerut vid huvudgatan. Detta leder till att en stor andel boende får utsikt över vattnet. Genom att låta bebyggelsen sluta ner mot stadsdelparken och sjön och att kvartersgator har en direkt riktning mot sjön förstärks siktlinjerna ytterligare. Bebyggelsen på de södra höjderna erbjuder utsikter mot sjön, husen här är låga för att inte ha för stor visuell påverkan på landskapet.

Kvarterstruktur

Genom att ta hänsyn till landskapet och för att bilda en varierad stadsbebyggelse skapas olika sorters kvarterstrukturer. Kvarter i trädgårdsstäder är inte stora då vikten ligger på småskalighet och låg exploatering. Undersökta exempel visar på att kvarterens normalmått är ungefär 60x80 meter.

Förslaget för Jonsboda följer dessa mått som riktlinje med kvarter som byggs upp av sammanbyggda eller fristående huskroppar som bildar slutna, halvöppna eller öppna kvartermönster. De mindre gårdarna följer Växjö kommuns önskemål om små gröna rum till varje hus och kvarter. Kvarterstrummen är inte regelbundna utan följer i första hand landskapets förutsättningar och restriktioner. Huvudprincipen bygger på att husen är placerade nära gatan på en gemensam bygglinje så att husen definierar det viktiga gaturummet samtidigt som en stor, grön gård bildas med både privata och gemensamma gröna rum. Gårdarna består av trädgårdar, lekplatser och uteplatser med möjlighet till odling. I gårdarna finns gångvägar så att alla kan nå den gemensamma gårdsdelen eller gå över till grannen från gårdssidan av bostaden.

Kvarterstrukturen anpassas så att det är möjligt att placera dess gårdar vid värdefulla miljöer. Inom bebyggelseområdet ligger tre kulturhistoriska miljöer med fasta fornlämningar och fossila åkrar. Dessa kan, även om de är svåra att upptäcka för det otränade ögat skapa en identitet till kvarteret om de bevaras och sköts om. Ett område med värdefull barrbladsskog som ligger mitt i den planerade bebyggelsen kan vara svår att bevara. Sett ur ett övergripande perspektiv är detta den enda identifierade biotopen som direkt påverkas av exploateringen.

Uppbyggnaden av Jonsbodas struktur använder sig av riktlinjer för kvarterstrukturer enligt trädgårdsstadens principer (Huddinge, 2004) och är uppbyggt på följande sätt:

Oregelbundna kvarter

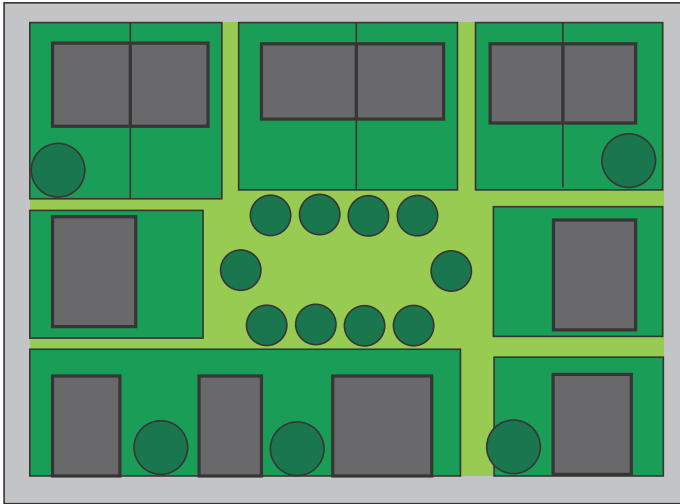
Oregelbundna kvarter uppförs för att skapa en variation av gaturum och gårdar men också som ett resultat av att hänsynen till landskapets terräng. En medveten kvartersgestaltning bildas trots oregelbundenheten visuellt sammanhållen bebyggelse, med tydliga gatu- respektive gårdsrums.

Enkelsidiga kvarter

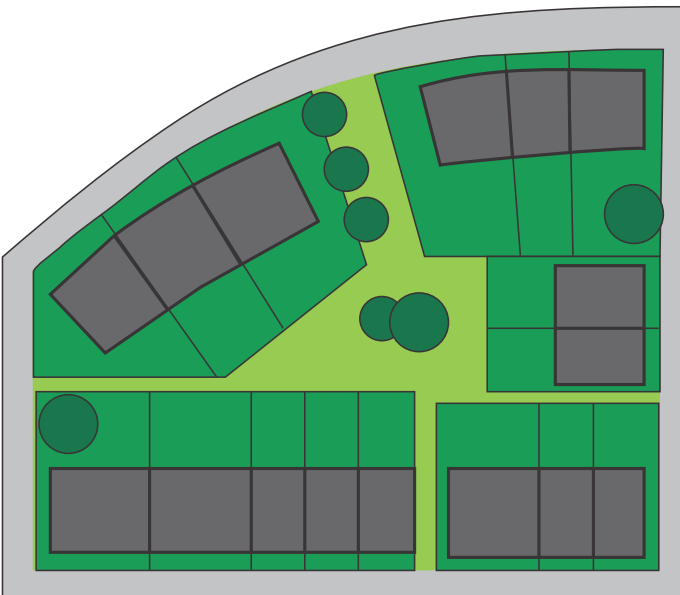
Dessa kvarter uppstår i den kuperade delen av landskapet, särskilt vid sluttningar men också vid andra restriktioner som förekommer. I dessa områden blir inte alla kvarter fullständiga utan består endast av enkla husrader längs gatorna. Här kan vissa av kvarterens husrader ersättas av landskapet topografi eller skog.

Blandade hustyper i samma kvarter

Jonsbodas kvarter består av en blandning av hustyper, både mellan olika kvarter och i samma kvarter. Den blandade bebyggelsen skapar en variation, både för den arkitektoniska spänningen och mångfalden, men också för att möjliggöra för människor med olika förutsättningar att bosätta sig i området. Jonsbodas kvartersstruktur består av enbostadshus, parhus, radhus eller flerbostadshus.

Kvarter med friliggande hus som skapar ett öppet kvarter.

Oregelbundet kvarter med radhus som skapar ett slutet kvarter.

Olika hustyper

Genom att bygga friliggande enbostads- och parhus skapas öppna kvarter där bygglinjen visas av byggnaderna och gränsmarkeringar i öppningarna mellan husen. Gårdsrummet har enskilda tomter till varje hus och gemensamma ytor. Det är väsentligt att husen ligger på lagom avstånd från varandra, strikt i bygglinjen och har trädgårdarna på insidan för att kvarter med friliggande bebyggelse inte ska uppfattas som alltför utspridd, eller att gaturummet blir otydligt. Avståndet mellan byggnaderna bör vara ungefär lika brett som byggnaden. Om husen ligger för tätt kan husen upplevs som för stora för sin tomt.

Radhus bildar halvslutna kvarter. Radhuslängornas längd begränsas. Ett normalt kvartersmått bör delas i åtminstone två huslängder för att ge en omväxlande gatubild. Radhusen förses med förgårdsmark och entréerna vänds mot gatan. Gården rymmer privata tomter, gemensamma ytor och i vissa fall parkeringar. Norrvända tomter kan behöva få betydande mått på trädgårdssidan för att få ljusa och attraktiva uteplatser. Flerbostadshus, både friliggande och sammanbyggda, ingår i trädgårdsstaden. Även för flerbostadshus är ambitionen att trädgårdsstadens relativa småskalighet bibehålls och att varje bostad ska få en egen trädgårdstappa. I Jonsbodas trädgårdsstad byggs flerbostadshus upp till tre våningar. Om hus med fler än tre våningar blir aktuella krävs extra omsorg i planeringen. Det gäller dels inplaceringen i landskapet, dels placering och utformning av parkeringsytorna som blir stora och riskerar att splittra kvarteren vid hög exploatering.

Med tvåplans flerbostadshus kan både byggnader och parkering ordnas i trädgårdsstadens mönster av gata, hus och gård där bygglinjen blir tydlig och gården generös. Där sammanbyggda flerbostadshus i tre plan byggs är det möjligt att hålla ihop bebyggelsen runt halva kvarteret sedan blir parkeringsytorna för stora. Sådana kvarter kan därför komma ifråga om tillhörande parkeringar arrangeras i anslutning till öppna platser eller torg eller där topografin i övrigt balanserar en högre bebyggelse.

Bild 8 och 9. Exempel på huskroppar som skapar slutna kvarter (överst) och öppna kvarter (underst).

Stadsdelens gröna rum

Även stadsdelens grönska har precis som gatorna en tydlig hierarki. Den mest övergripande skalan består av grönstråken och den gröna kilen. Förutom grönstråken som ligger som en ring runt bebyggelsen består Jonsbodas nya stadsdel av andra gröna rum i mindre skala. Kvarterens uppbyggnad skapar små gröna gårdar med en mer privat karaktär för de olika kvarteren. Detta gör att alla har tillgång till mindre närliggande parker. Vissa av dessa bör ha gårdar med en större kapacitet. Dessutom anläggs det ett större parktorg som en del av stadsdelsparken. Parktorget får en mer offentlig funktion och blir mer tillgängligt för alla till skillnad från kvartersparkerna som huvudsakligen används av kvarterets invånare. Parktorget bör placeras så att det får mycket gynnsamma solförhållanden. Platsen blir en länk mellan stadsdelen och parken. Torget och dess närliggande hus har möjlighet att inhysa olika verksamheter som bidrar till ett mer levande stadsliv.

Del 6 Diskussion

I detta avslutande kapitel sammanfattas och diskuteras arbetet. Diskussionen är uppdelad i en analysdel och en resultatdel.

Analysdiskussion

En stor del av detta arbete har handlat om att analysera landskapet. Det har varit både spännande och lärorikt. Jag tror att en metod som landskapskaraktärisering, med fokus på att jobba med landskapet som en helhet, gör att det är lättare att beskriva och förstå landskapet både för utföraren och för beställaren av en landskapsanalys. Jag tycker även att användningen av de sociala upplevelsevärdena var ett bra sätt att identifiera värden i landskapet. Genom de studier som utförts av Stockholms region- och trafikplanekontor är de väl förankrade och enkla att förstå eftersom de utgår från allmänhetens behov och önskemål. Dessutom passar dessa värden in på den stadsdelsskala som arbetet utförts på, med fokus på att identifiera större natur- och rekreationsområden.

Karaktärsområdesindelningen har upptagit en stor del av landskapsanalysen. Det har varit svårt att definiera områden som ska vara komplexa och samtidigt väl avgränsade. Detta kan bero på att landskapskaraktärsbeskrivningar enligt LCA-modellen oftast utförs i en större kommunal eller regionomfattande skala. Troligtvis är det lättare att karaktärisera större områden. Jag tycker ändå att metodens principer har fungerat bra vid analysen av Jonsboda, då det är möjligt att modifiera den för olika syften, omfattning och skala. LCA:s styrka ligger i att den har en tydlig struktur att arbeta efter men som är möjlig att utveckla, komplettera eller förenkla vid behov.

Analysen resulterade i både små och stora områden. Trots den ringa storleken på vissa områden har karaktären varit så stark att det skulle varit omöjligt att låta dem vara en del i större karaktärsområden. Samtidigt tycker jag att det hade varit intressant att undersöka om de större skogslandskapen hade varit möjliga att dela upp ytterligare. Det har dock inte varit möjligt tidsmässigt i detta arbete. En annan anledning till den gjorda avgränsningen är att jag bedömde att en ytterligare uppdelning av karaktärsområden inte skulle bidra nämnvärt till arbetet. Det hade ändå varit intressant att undersöka skogens karaktärer mer ingående då skog ofta kan komma att behandlas som en enda stor enhet. Jag tror att det skulle kunna vara ett intressant ämne för ett framtida kandidat- eller examensarbete. Det skulle också vara intressant att fortsätta med ett program för hur skogsområdet i väster kan utvecklas till ett viktigt rekreationsområde för Växjö kommun.

Under analysarbetet har jag medvetet jobbat utifrån ett expertperspektiv. För att förankra analysen bättre hade det varit intressant att arbeta med brukare som använder sig av Jonsboda i dagsläget. Men på grund av tidsbrist och genom att det idag rör sig mycket lite människor i området har det varit svårt att komma i kontakt med personer som har relevant information. Jag har ändå fått stor hjälp av experter på området inom Växjö kommuns personal. I kontrast till bristen på brukarmedverkan har det funnits mycket information och underlag som varit lättillgängligt genom Växjö kommun, både genom kommunens lättillgängliga och informativa planer samt genom den kunskap som finns bland kommunens anställda.

Detta är ett skolarbete som jag utfört på egen hand. Men i ett verkligt fall anser jag att ett omfattande analysarbete som ska ligga till grund för en större stadsutveckling som Jonsbodas bör utföras i grupp bestående av yrkesverksamma inom olika expertområden för att få en bättre helhetssyn på situationens problem och lösningar. Detta skulle förankra analysen ytterligare. Mitt fokus har legat på landskapet och grönstrukturen som är en landskapsarkitekts expertområde. Jag tror också att arbetet hade tjänat på om särskilt fältstudierna hade utförts i par som LCA förespråkar. Jag har diskuterat Jonsboda med anställda på Växjö kommun som fungerat som ett viktigt bollplank och varit till stor hjälp, men om jag hade utfört detta arbete med ytterligare en person hade analysarbetet kanske blivit bredare, bättre genomarbetat och dessutom gjort det lättare och ta beslut i olika frågor angående arbetet i helhet.

Arbetet resulterade i en mycket omfattande analys. Jag har under arbetets gång frågat mig själv över relevansen att så grundligt analysera landskapet inför en förändring av landskapet. Behöver landskapet utredas så noggrant? Är det möjligt att lägga ner så mycket tid på förundersökningar i arbetslivet? Det kan vara möjligt att resultatet blir detsamma även om mindre tid lagts på att analysera landskapet. Jag tycker ändå i egenskap av landskapsarkitekt att det är viktigt att se till att få en grundläggande bakgrund över landskapet och dess historia och att landskapets gröna värden identifieras för att kunna tas tillvara på och utvecklas även i nya miljöer. Genom mitt analysarbete har jag dessutom personligen fått en

grund och en tydlig användbar struktur för hur jag kan jobba med liknande projekt i framtiden. Jag har dessutom fått en större förståelse för och lärt mig att läsa landskap i stor skala.

Resultatdiskussion

Målet med detta arbete har varit att utifrån en landskapsarkitekts kunskaper och synsätt ge förslag på Jonsbodas framtida utveckling. Riktlinjerna har varit att med hänsyn till landskapets förutsättningar svara på Växjö kommuns mål för stadsdelens utbyggnad. Mitt förslag har försökt att svara på de nio punkter jag har lyft fram ur Växjös riktlinjer.

En stadsdel med ett centrum i ett sjönära vackert läge

Jonsbodas bebyggelse placeras parallellt med sjön vilket skapar ett sjönära boende för så många som möjligt. Samtidigt respekteras strandskyddet och utmed vattnet bevaras och utvecklas värdefulla grönområden som skapar ett attraktivt rekreativområde både för boende och besökare. Stadsdelens centrum och dess torg är beläget nära vattnet med en tydlig visuell och fysisk koppling till sjön.

En stadsdel som är tätast runt centrum och trafiknoder

Jonsboda utformas med bostäder kopplat till huvudgatan. Kollektivtrafiken går genom hjärtat av bebyggelsestråket där bebyggelsen blir tätast med högre byggnader. Längre ut i stadsdelen blir våningarna och tätheten lägre.

En stadsdel utformat i bebyggelsestråk

Jonsboda planeras i ett bebyggelsestråk med närhet till upplevelser och varierande miljöer i det anslutande landskapet. Placeringen underlättar för kollektivtrafik, cyklister och gående att snabbt sig röra sig inom stadsdelen och till grönstråken som sammankopplar Jonsboda med andra delar av Växjö.

En stadsdel med sammankopplade gröna stråk

Jonsbodas fyra grönstråk kopplar samman grönstrukturen både i stadsdelen och med närliggande naturområden. Grönstråken blir en viktig del av hela Växjös grönstruktur.

En stadsdel med närhet till gröna kilar

Genom att bevara skogen i öster skapas en grön kil som gör det möjligt att koppla samman grönstrukturen i staden. Skogens koppling ut i landskapet blir också viktig för att komma längre ut i västra Växjös kulturlandskap.

En stadsdel med trädgårdsstadskaraktär

Stadsdelen genomsyras av trädgårdsstadens principer som låg täthet, småskalighet och rikligt med trädgårdar, parker och grönområden.

En stadsdel anpassat till landskapet

Trädgårdsidealet gör att Jonsbodas bebyggelse är småskaligt med låga hushöjder. Detta leder till att bebyggelsen smälter in i landskapet utan att göra ett för starkt intrång på landskapsbilden. Den medvetna planeringen i Jonsbodas topografi tar hänsyn till dalar och höjder och minskar stora ingrepp i landskapet.

En stadsdel med god tillgång till parker

Enligt trädgårdsstadens principer utvecklas stadsdelens kvarter med väl tilltagna parkrum, såväl som privata trädgårdar, kvartersgårdar samt en stor stadsdelspark som blir en attraktiv kärna även för besökare.

En varierad stadsdel

Jonsboda varierande bebyggelsestruktur, boendeformer och byggnader samt dess särpräglade naturområden, grönstråk och rekreativplatser gör stadsdelen till ett upplevelserikt område med möjligheter för en blandning av människor att bosätta sig i och besöka.

I fallet Jonsboda har jag utgått från att utveckla en stadsdel utifrån trädgårdsstadens principer. En fråga som uppstått under arbetet är om trädgårdsstadsstrukturen var den bästa modellen. Det är av min uppfattning att trenden i dagens stadsbyggande handlar om att bygga inom stadens gränser med en tät bebyggelsestruktur. Utifrån detta resonemang kan trädgårdsstaden anses vara alldeles för gles som ett hållbart alternativ för stadens utveckling. Visst finns det en risk för att Jonsboda, som ligger i stadens utkant, blir för gles så att hållbara transportsystem inte blir effektiva och att stadsdelen blir för utspridd. I nuläget finns det inga större centrum i närheten av Jonsboda, bortsett från externa köpcentrum. Jonsboda med sina 3 000 planerade bostäder kommer troligtvis inte att kunna erbjuda alla tjänster som boende behöver. Om inte kollektivtrafik och cykelvägar kopplas till affärer och verksamheter kan biltrafiken komma att

bli hög till och från området, vilket inte eftersträvas av Växjö kommun. Samtidigt är Växjös storlek idag relativt liten jämfört med exempelvis Stockholm. Avståndet mellan Jonsboda och innerstaden är fem kilometer, vilket inte är långt om fungerande cykelvägar och busslinjer anläggs.

Trädgårdsstaden täthet är ett mellanting mellan tät innerstadsbebyggelse och villatomter. Upplevelsen av Växjö stads utbredning under min uppväxt var att det huvudsakligen byggdes villaområden i stadens utkanter. Dessa områden har tagit stora arealer i anspråk, bidragit till ett bilberoende och skapat områden som gör att det krävs en viss ekonomisk standard för att bosätta sig där. Jag tror att trädgårdsstaden är ett bra alternativ för människor som inte vill eller har råd att bo i stadens centrala delar och samtidigt få möjlighet att bo närmare naturen utan att behöva investera i stora villor. De mindre bostäderna och variationen i bostäder bör generera lägre huspriser samtidigt som generösa gröna rum och parker uppehåller ett högt grönt värde i området. Genom att skapa dessa gröna värden idag kan de komma att bli viktiga i framtiden då områden som Jonsboda inte längre ligger i stadens utkant nära naturen utan inne i staden. Detta är särskilt viktigt för Jonsboda då Växjö stads utveckling huvudsakligen planeras ske söderut i framtiden. En fråga jag ställer mig är om det även är möjligt för stadsdelar som byggs i ett senare expansionskede utanför Jonsboda kan gestaltas som trädgårdsstäder eller om de kräver tätare bebyggelse med egna centrum med handel och verksamheter. Jag tror även att en av trädgårdsstadens positiva

egenskaper är att den ändå har en stadsmässig struktur som skapar en bättre integration med innerstaden.

För Växjö kommuns nya stadsdelar är värdet av ett attraktivt sjönära läge viktigt. Jag frågade mig länge vad som är ett sjönära läge och har givetvis inte funnit några exakta mått eller teorier för vad detta kan vara. Mitt fokus har varit att etablera klara fysiska och visuella kopplingar till vattnet och dess omgivningar. Jag har gjort bedömningen att Bergundavägen är en barriär och har därför inte placerat stadsdelen västerut. Detta skulle givetvis kunna tolkas annorlunda.

En trädgårdsstad upptar en stor yta och jag har frågat mig om det är klokt att placera 3 000 bostäder i området. Trädgårdsstaden, som kommer att uppta en fjärdedel av ytan förändrar landskapets karaktär permanent. Vissa värden kommer att försvinna och förändras. Den nya stadsdelen kommer då givetvis påverka värdet av landskapet men jag anser att mitt förslag fredar området närmast sjön som utvecklar en offentlig grönstruktur där rekreationsvärden samt kulturella- och biologiska värden bevaras. Dessutom gör utvecklingen av de andra grönstråken att stadsdelen får tillgång till fler gröna värden bortsett från miljöerna runt vattnet Detta kan höja Jonsbodas attraktivitet ytterligare och ge ytterligare anledningar för befolkningen att flytta dit. En möjlighet skulle vara att exploatera mindre i området, men då finns risken att bebyggelsen blir alltför gles eller att stadsdelen blir alltför liten för att vara hållbar sett ur en kommunövergripande skala.

Jag anser att detta arbete har resulterat i ett relevant förslag som både uppmärksammat och tagit hänsyn till landskapets tillgångar och som visar på hur en stadsdel med trädgårdsstadskaraktär kan utvecklas efter Växjö kommuns riktlinjer. Detta arbete visar enbart på en övergripande struktur över stadsdelens framtid och den fortsatta gestaltningen av Jonsboda kommer att vara minst lika viktig för att skapa en attraktiv boendemiljö. Detta är en process som kommer att vara spännande att följa i framtiden.

Textkällor

Appleyard, Donald, Lynch, Kevin & Myer, John R. (1966[1964]). *The view from the road*. Cambridge, Mass.: MIT P.

Boverket (2007). *Bostadsnära natur: inspiration & vägledning*. 1. uppl. Karlskrona: Boverket. (elektronisk)
Tillgänglig på Internet: http://www.boverket.se/upload/publicerat/bifogade%20filer/2007/Bostadsnara_natur.pdf

Caldenby, Claes (red.) (1991). *Trädgårdsstäder i praktiken*, Göteborg : White Coordinator : [white arkitekter]

Christoffersson, Ingvar (red.) (1989). *Kronobergs natur: naturvårdsprogram för Kronobergs län. Inventeringsdel*. Växjö: Länsstyr. i Kronobergs län

Florgård, C. Mörtberg, U. & Wallsten, M.(1994). *Växter och djur i stadsnatur*. Stockholm: Byggnadsförhållningsrådet

Johansson, Frida(2010). *Landskapsanalys i vägprojekt*. (elektronisk) Tillgänglig på internet: http://stud.epsilon.slu.se/1741/1/johansson_f_100831.pdf

Hansson, Martin (2005). *Godset, människorna och landskapet Bergkvara under 700 år*. Smålands museum rapport 2005:23

Huddinge kommun (2004). *Gestaltningprogram för Vistabergs allé i Huddinge kommun*. Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen. (elektronisk)
Tillgänglig på internet: <http://www.huddinge.se/h_templates/H_PicturePage.aspx?id=24779> /Gestaltningprogram (2012-03-10)

Hälsoarena Fylleryd (2012). (elektronisk) Tillgänglig på internet: <http://www.fylleryd.se/doc/Folder.pdf>

Lynch, Kevin (1968[1960]). *The image of the city*. Cambridge [Mass.]: M.I.T. Press & Harvard Univ. Press

Nationalencyklopedin(2012). (elektronisk)[hämtad 2012-05-02] tillgänglig på internet: www.ne.se. Sökord: Växjö

Nyström, Jessica (2007). *Älvkarleby, landskapskaraktär och gestaltningförslag*. (elektronisk) Tillgänglig på internet: <http://ex-epsilon.slu.se:8080/archive/00003255/>

Nord, Jenny (2011). *Utveckling av metod för landskapskaraktärsbeskrivning*. (elektronisk)
Tillgänglig på internet: <http://www.slu.se/Documents/externwebben/overgripande-slu-dokument/miljoanalys-dok/rapporter/Landskapskarakterisering%20RAPPORT%202010.pdf>

Region- och Trafikplanekontoret (2004). *Järvakilen Upplevelsevärden i Stockholmsregionens gröna kilar Rapport 1.2004*. Stockholm: Regionplane- och Trafikkontoret

Riksantikvarieämbetet (2012) (elektronisk) Tillgänglig på internet: www.raa.se [2012-04-27]

Rådberg, Johan (1994). *Den svenska trädgårdsstaden*. Stockholm: Statens råd för byggnadsforskning

Skogsstyrelsen (2007). *Nyckelbiotoper – unika skogsområden*. (elektronisk) Tillgänglig på internet: <http://www.skogsstyrelsen.se/Skogens-parlor/Nyckelbiotop/?ObjektId=050407101>

Skogsstyrelsen (hämtad 2012-06-11). *Hedädellövaskog*. (elektronisk) Tillgänglig på internet: <http://tinyurl.com/d7hphdd>

Skogsstyrelsen (hämtad 2012-06-20). (elektronisk) Tillgänglig på internet: <http://tinyurl.com/ckhvaey>

Swanwick, C. (2002). *Landscape Character Assessment: Guidance for England and Scotland*. The Countryside Agency and Scottish Natural Heritage. (elektronisk) Tillgänglig på internet: <<http://www.landscapecharacter.org.uk/lca/guidance>> [2012-02-03]

Tyrens (2010). *Strukturskisser för 2010* (elektronisk) Tillgänglig: http://vaxjo.se/upload/www.vaxjo.se/Kommunledningsf%C3%B6rvaltningen/Planeringskontoret/Slutrapport_Strukturskisser_110322_del2.pdf.

Växjö,(2006). *Grönstrukturprogram för Växjö stad*. Växjö kommun. (elektronisk) Tillgänglig på internet: <http://vaxjo.se/ByggaBoende/Samhallsplanering/Gronstrukturprogram/>

Växjö.(2010). *Gång- och cykelstråket Växjö runt- en stadsnära natur och kulturupplevelse i Europas grönaste stad*. Växjö kommun. (elektronisk) Tillgänglig på internet: <http://www.vaxjo.se/upload/5450/vaxjorunt2010.pdf>

Växjö (2012). *Växjö kommuns översiktsplan del Växjö stad*. Växjö kommun.(elektronisk) Tillgänglig på internet: http://www.vaxjo.se/upload/www.vaxjo.se/Tekniska%20f%C3%B6rvaltningen/Tomter/OP_Stad_utställning.pdf

Unwin, Raymond (1911). *Town planning in practice: an introduction to the art of designing cities and suburbs*. 2. ed. London: Unwin

Åstrand, Johan (2001). *Arkeologisk utredning Jonsboda*. (Smålands museum rapport 2001:25)

Örebro kommun. (2006) *Örebro grönstruktur*. Örebro kommun (elektronisk) Tillgänglig på internet: <http://www.orebro.se/download/18.642928a71294f625e2580005139/%C3%96rebro+Gr%C3%B6nstruktur.pdf>

Bildkällor

Fotografier och illustrationer är producerade av författaren om inget annat anges. Övriga bilder används med upphovsmannens tillstånd.

Bild 1. http://www.naturalengland.org.uk/Images/lcaguidance_tcm6-7460.pdf

Bild 2. <http://www.husmanhagberg.se/Global/Bilder/Omr%C3%A5desbild%20lokalkontor/Enskede/Gamla%20Enskede.jpg>

Bild 3. <http://www.tullingepartiet.se/om-tullinge-2/>

Bild 4. <http://tinyurl.com/olkxxzh>

Bild 5. <http://www.malmo.se/Kommun--politik/Om-oss/Stadsdelar/Oxie/Kultur--fritid/Kaglinge-naturomrade.html>

Bild 6. <http://storaskuggans4hgard.se/wordpress/wp-content/uploads/4H-351.jpg>

Bild 7. <http://www.svenskfast.se/Hemnet/Pages/ObjectView.aspx?objectid=427AL17QD1JLBQ2Q>

Bild 8. <http://www.vasterleds.se/wp-content/uploads/2010/03/Engelska-radhusen-72.jpg>

Bild 9. <http://www.huddinge.se/sv/bygga-bo-och-miljo/planer-och-ny-bebyggelse/>

Bilaga 1 - Fältprotokoll landskapskaraktärisering

datum:

Karaktärsryp:

Foto:

Karaktärsområde:

Fältstudiepunkt:

Sammanfattande områdesbeskrivning

KARTBILD

Landskapets Form

Landform: Nivåer kullar/dalar böljande plataer stört flackt
Marktäcke, mönster: Öppen mark skogsmark vatten mosaikbebyggelse våtmark
blandning berg i dagen annan
Markanvändning: Åker bete lövskog blandskog barrskog annat
Gränser: Ås träd vatten landform annan vegetation inga
Enskilda landskapselement: Alle dunge häck åkerholme solitära träd annat

Fysiska element:

Kommunikationer: Stig grusväg asfalterad väg annan
Byggnader: Lantbruksbyggnader bostadshus militär anläggning övergivna hus
annat utmärkande byggnader
Material byggnader: Tegel sten trä annan
Bebyggda element: Kraftledning mast annat
(Dominerande)Färg: Röd vit gul annan
Vatten: bäck dike våtmark damm annan
Gränser: Alle mur stängsel inga annan
Historiskt arv/skyddsvärt: Fornlämning fältstrukturer kullar/toppar annat

Övriga Landskapselement/ Övrig kommentar:

Nyckelkaraktärer/element:

Skötsel:

Visuell upplevelse/Områdets egenskaper-

Skala:	Intim liten	mellan	stor		
Rumskänsla :	Instängd	avgränsad	öppen utsatt	annan	
Komplexitet	uniform	enkel varierad	komplex		
Linjer/former:	raka kantiga	böjande/slingrande			
Färger/kontrast:	dämpat	färgglatt	starka kontraster	svaga kontraster	
Balans:	harmonisk	balanserad	disharmonisk kaotisk		
Enhetlighet:	enhetlig	neutral	oenhetlig		
Mönster:	slumpmässigt organiserat	jämnt formellt			
Struktur	slät	mellan	grov	berg i dagen	blandning
Tillgänglighet:	inbjudande	lätt	begränsad	förbjuden	
Platskänsla:	stark	mellan	svag	ingen	

Siktlinjer:

Oatraktiva vyer:

Attraktiva vyer:

Sikt begränsas av marktäckte vegetation.

I stor utsträckning

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Sikt begränsas av landform

I stor utsträckning

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Uppfattade sensoriska kvaliteer

Lukt:

Ljud:

Uppfattade kvaliteer Lugnt Bullrigt Skyddat Utsatt Säkert Hotande Avlägset
Inbott Vilt annat

Stimulerande monotom intressant utmanande inspirerande